

ANDRIJA IVANČAN

POD VEDRIM NEBOM

*i druge glume za škole
i kazališne dobrovoljce (diletante)*

KRAPINA 1936.

SADRŽAJ:

Ciklama.....	3.
Pod vedrim nebom.....	12
Kapetan Joško.....	27
Popis pučanstva.....	50
Naukovni ugovor.....	58
Kumstvo.....	67

CIKLAMA

Igrokaz za djecu

OSOBE:

CVJETANA - kraljica patuljačka i kraljica maja,
ŠUMSKI DUH,
VUKODLAK MRAZ
VJESNICE PROLJEĆA
JEDAN PASTIR,
JEDAN DVORANIN
JEDNA DJEVOJČICA
NAROD

ČIN I.

PRIZOR I.

ŠUMSKI DUH: *(pred zastorom)*

U kraljevskom sjajnom dvoru
Sred planinskog jednog kraja
Patuljačka družba slavi
Silnu slavu "Cvjetnog maja".

(Odlazi ispred zastora koji se sada dignu, a na pozornici na cvijećem okićenom prijestolju sjedi Cvjetana, kraljica patuljačka, a ispod prijestolja vjesnice proljeća (okićene u skladu s govorom).

PRIZOR II.

PRVA VJESNICA: *(stupi korak bliže i nakloni se)*

Oj premla nam kraljice,
Oj Cvjetano, dobrosnice!
Prohujali hladni vjetri
I odmrzli živ-izvori,
Na livadi buja trava,
A planinom pjesma ori,
Prokljuvali pupi mali,
Proletjeli leptirići
U gnijezdu svom sitno ptiče
Pjeva, pjeva: "Či-či, Či-či".

DRUGA VJESNICA: *(kao prva)*

Oj kraljice! Tebi dragi
Rascvali se širom cvijeci:
Šumarice, potočnice
I maslačci, kukurjeci.
Otvorila medna njedra,
Da se mame mladi, stari,
Svakovrsni sladokusci,
Marne pčele i bumbari
Da se rese djeve mlade,
Što najviše za cvijet mare,
Da ukrase grudi, kose,
Kuće Božje i oltare.

TREĆA VJESNICA: *(kao prva)*

Oj Cvjetano! Duž šumicom
S grane grani pjev bruji

Svud se gnijezde crni kosi,
Zlatovrani i slavuji.

ČETVRTA VJESNICA: *(kao prijašnje)*

Oj kraljice! Na pašnjaku
Svi u poslu, nikad mira.
Telad, janjci poskakuju
Dok pastirče frulu svira.

PETA VJESNICA: *(kao prijašnje)*

Oj Cvjetano, oj kraljice!
Oj majčice, miljenice!
Počinuti pluzi naši
Zadrli su njive snene.
Posijasmo jedro zrno,
Da mu sunce klicu prene.
Evo stručak Božjeg dara
Složismo pred tvoje lice
I kličemo tebi majko:

SVE: Živjela nam, oj kraljice! *(Svaka drži u ruci po neki dar).*

CVJETANA: *(ustane)*

Vaši glasi raduju me.
Pružite mi cvijetak dragi *(gleda cvijeće)*
Kolike li čar, krasote *(miriši)*
Kako li je miris blagi.
Podajte mi listak šumski,
Vječni svjedok pjesme krasne,
Lijepu frulu, dar pastira
Što dane mu stvara slasne.
A vlat žita da privinem
Na presretne svoje grudi.
Poklon dajmo Njemu gore:

SVI: Nek Mu hvala, slava budi!

PRIZOR III.

JEDAN DVORANIN: *(vjesnice se zatim povlače u pozadinu)*

Priređeno je, kraljice:
Bršljan ovi sve ulaze,
Dragocjenim sagovima
Patuljačke noge gaze.

Od dragulja dvor nam blista,
Okitismo sve dvorane,
A trudbenik puk sada će
Pred prijestolje da ti pane.
Jer nastupa slava tvoja
Cvjetnog maja i proljeća,
Oj kraljice zaštitnice
Šarenoga poljskog cvijeća.

(Čuje se pjevanje izvana. Ulaze stari patuljci, žene i djeca, a ispred svih jedna djevojčica između dva dječaka nosi vazu s cvijećem. Idu lagano 3-5 koraka i pred prijestoljem se duboko naklone)

DJEVOJČICA:

Vladarice, majko naša,
Narod pragu tvom prilazi
Vjernost svoju, da ti kaže,
Uvijek služi, da te pazi.
Primi od nas ovo cvijeće
Mar to naših srca znači
U svom polju brali smo ga
I pastiri i orači.
A prigodom slave ove
Primi naše, čuj, željice:

SVI: Vedra bila, zdrava bila
Krasna naša svečarice!

(Pozdravljaju mahanjem ruku itd.)

CVJETANA:

Na poklonu vašem hvala *(gleda cvijeće)*.
Čudo Božje cvijet je svaki
Što milosna ruka satka
Da nam trudi budu laki.
U radosti - biser kruna
U žalosti - melem blagi
U mladosti i starosti
Uvijek mio, uvijek dragi, *(prema djeci)*
Cvijetak ste i vi djeco
U kraljevstvu, što nam cvate.
Nada, radost, uzdanice
Što teške nam čase krate.
Prilazite k meni bliže *(prema onoj, koja su dalje)*
I vi djeco naokolo
Da zajedno sa kraljicom

Zaigrate složno kolo.
(Igraju kolo - i pjevaju po običnom napjevu).

DJEČACI:

1. Ajd u kolo, ajd u kolo
Mlađani junaci
2. Mi smo vrli, mi smo vrli
I kosci i mlaci.

DJEVOJČICE:

1. Mi smo brze, mi smo brze
I tkalje i prelje
2. Mi bi bile, mi bi bile
K tomu dobre švelje.

SVI:

1. Korak, korak, brže, brže
Leti naokolo
2. Nek zaori, nek se ori,
Nek se igra kolo.

(Zadnje dvije kitice sve brže).

CVJETANA: (*djeci*)

Djeco draga, sad je dosta.
Na počinak vam je poći.
A odrasli, jaki ljudi
Probdjeće na slavi noći.

(Čuju se radosni poklici: *Živjela!*).

Z a s t o r

Č I N II

PRIZOR I

ŠUMSKI DUH: (*pred zastorom*)

Tri dana se pjesme nižu
Tri noći se krijesi pale
Tri su dana proigrana
Tri se noći nisu spale.
Patuljačko srce plamti
Kolom lupa, pjesmu ori
Slavu slavi bez odaha

Dok sasvim se ne umori.
Patuljačka noga kleca,
Patuljačka glava klone
Patuljačke grudi drhte
Patuljak u tvrd san tone.
Ko mrtvaci svi pospaše
Tek kraljicu san ne hvata...
S groznim strahom sluša buku
Što na dvorcu ruši vrata.
Neprijatelj, stara zloba
Sa namjerom zlom i gorom
Skrivao se danju noću
Za dvorišnim gustim borom.
To vukodlak Mraz nasrta
A Cvjetana, Bože, što bi
Bez pomoći? Skute grabi
Pa u šumu pred zlom kobi.

(Odlazi. - Zastor se digne. - Šuma.)

PRIZOR II

CVJETANA: *(naslonjena o lakat sjedi na panju)*

Sve više me umor hvata
Sklapaju se teške oči
A užasan strah od njega
Slabo moje žiće koči.
Tri me dana već progoni
I tri noći redom bježim
Nit se pojim, nit se hranim
Niti sjedim, niti ležim.
Tri godine, kako strašan
O nesreći meni sniva:
Zadirkuje, prijeti, vreba.
Što li sam mu, Bože, kriva.
Oh mušici što zavidim,
Kad nad zemlju se uznese;
Slobodna je. A kraljevsko
prijestolje vjek se trese.
Umorna sam. Čini mi se
Smrt me crna u grob vabi.
Ta eno ga! Grozni Mrazu.
Jao! Sad će da me zgrabi.

(Potrči, ali padne i pretvori se u ciklamu. - Može se načiniti kao mali uspon (kup), iza njega padne - i sama ciklamu pomalo diže, kao da nikne)

PRIZOR III

ŠUMSKI DUH: (*nad ciklamom*).

Ljutih patnja i previše
Pred Božjim je okom bilo
Što Cvjetanu, siroticu
U ciklamu pretvorilo. (*Ode*)

PRIZOR IV

VUKODLAK MRAZ: (*srdito*)

Gdje je samo, kud se skrila?
Pobjegla je, al za malo.
Još koji čas i njezino
Kraljevstvo je propalo.
Ta uhvatit sad je moram,
Jer drukčije mrem od jada.
Tko to vidje, da uz orla
Slabo pile svijetom vlada.
Poručih joj, da mi preda
Svog kraljevstva žezlo slabo.
Bez muškijeh potomaka
Što joj namre slabi babo.
Znam da strepi, da se boji
Al čemu se jošte nada.
Kad od samog mog pogleda
Patuljasta pilad pada.
Narod joj je tvrdo vjeran,
Jer da mu je dobra mati.
Da-a, jer trska pokraj trske
Svako zlo će da prepati.
Ali gdje je, kud se skrila?
Pobjegla je, al za malo.
Još koji čas i njezino
Kraljevstvo već je propalo. (*Odleti*)

PRIZOR V

JEDAN PASTIR:

Prekasno je. Teška boli
Nježan cvijetak gdje obori
Drška ruka, crna kuga
Što svijetom hara, mori. -

U planini kod ovaca
Proboravjeh duge dane
Kad o podne silna čuda
Crna tama zemljom pane
Shvatih bolan. Na obranu
Kraljici si brz poletim
No sad vidim prekasno je
Tek ostaje, da se svetim.
Zato pazi, ohol Mrazu
Sklizava je pusta sreća
Omakne se pa odleti
I tek se je čovjek sjeća.
Odpočinut nikad neću
Dok ne svladam podlo lice,
Il će mrtvo tijelo moje
Prokljuvati crne ptice. (*Odleti*)

PATULJCI: (*s jedne strane dolaze jedni, a s druge drugi*).

PRVI: Niste li joj traga našli?

DRUGI:

Ni vi niste? Tužni dani!

SVI: Svaki kutić pregledasmo
Tražimo na svakoj strani.
Oj kraljice, sirotice,
Oj kraljice, bijednice. (*2 puta*)

Oj kraljice, majko naša
Srce cvili tvome puku
Što zla kob ti smrt sakova
Kuku-lele - kuku - kuku! (*Odlaze polagano*)

PRIZOR VI

(Dolaze dvije po dvije vjesnice proljeća ili bolje šumske vile - već prema bogatstvu odjeće i predstavljača. Svaka od njih imade po neki predmet: jedna motičicu, druga grabljice, treća vrč s vodom itd. One čiste korov oko ciklame - zalijevaju je itd. Zatim dolazi šumski duh i kao da nešto promatra daleko u šumi)

ŠUMSKI DUH:

Gle, što se ono zbiva
Pastir Mraza za skut grabi

Ruke pletu, ljuta borba
A smrt već jednoga vabi.

(Dok je to šumski duh počeo govoriti, vjesnice su potrčale k njemu i iza leđa mu promatraju)

JEDNA VJESNICA:

Tko je jači?!

ŠUMSKI DUH:

Mraz bijesni
Pastir snažno sad zamane
Udarac. Šum... Smrt se smiješi
A vukodlak zemlji pane.

(Odmah se uto diže Cvjetana - i dok još oni gledaju počne)

CVJETANA:

Spašena sam!

VJESNICE: *(uskliknu)*

Kraljice oj! *(polete k njoj)*

CVJETANA:

Patuljačkim mojim carstvom
Razglasite na sve kraje
Da Cvjetana još im živi
Dok proljeća dašak traje.
I još više. Da Bog poda
Patuljačkom mom narodu
U pastiru hrabrom kralja
Da im brani čast, slobodu. *(Prema ciklamama kojih ima po šumi).*
A vi slatki cvijeci mali,
Što ste meni život spasli
Vas će nijetit (podržavati/štititi) carske ruke
Dok budete svijetom rasli.

Z a s t o r

POD VEDRIM NEBOM

Igrokaz za mladež u dva čina

OSOBE: AMALIJA PLEMENČIĆ, vlastelinka
SUZANA, siromašna djevojčica
ZORICA i JULIJANA, djeca upravitelja imanja
IVAN, NIKOLA, PERO, MARTIN i DRAGO, seoski dječaci
LJUBICA i druge seoske djevojčice
ŠTEFEK i NACEK, seljaci
TONČEK, sluga Amalijin
KLARA, žena Tončekova
KATA, seljakinja, mati Dragina
KRALJICA
PRVA VILA, DRUGA VILA i ostale vile
DJEČACI, kao vojnici i pastiri
MANDA i KATA, seljakinje
VUKODLAK

Pozornica: Na desno dvorac, na lijevo perivoj, a sredina dvorište djeci za igru. U pozadini je dvorište odijeljeno od ceste, - što vodi uz dvorište, dvorac i park, - ogradom od letava.

ČIN I

PRIZOR I

IVAN: *(iza pozornice)* Naprijed stupaj! *(Uz bubnjanje stupa nekoliko dječaka u dvoredu)* Jedan, dva! Jedan, dva! *(S ceste ulaze na vrata ograde u dvorištu i junački stupaju dvaput pozornicom. Imaju drvene puške, a na glavi papirnate kape)* L'jeva, desna, - jedan, dva! Stajati stoj! To ništa ne valja. Zar sam te ja tako učio. Evo gledaj ovako *(sam si zapovijeda i stupa, ali griješi, a dječaci mu se smiju)*.

NIKOLA: Ma bjež, gegane, što ti znaš. *(napuštajući red)* Nego, momci, ja ću vam komandirati *(veselost kod djece)*.

PERO: Onda smo tek i potučeni. Nego ja.

MARTIN: Mani se rđava posla. Ne možeš pošteno ni trčati. Nego ja, junaci. Dok sam još bio malen...

PERO: *(upada)* Bježao si pred kokošima. *(veselost)*.

MARTIN: Nije istina, bojao sam se samo onoga ogromnoga pijetla, s tako velikom krestom. *(smijeh)*.

PRIZOR II

(Isti i Drago)

DRAGO: *(u poderanoj košulji doleti na pozornicu i zabuši se među ostale)* Što se igrate?

SVI: Vojske.

DRAGO: Što vam ne pada napamet. To nije moderno. Idemo se igrati drugo. Zar niste bili jučer na skupštini? To je igra!! Sve puno svijeta, a jedan više. Svijet opet odgovara: Tako je, bravo, - živio, dolje. To je igra.

IVAN: E, pa dobro, nauči nas.

DRAGO: *(ustane na klupu, a svi oko njega)* Braćo i prijatelji, mi želimo više reda u školi.

SVI: Tako je. Bravo. Živio. Živio!

DRAGO: Mi želimo više slobode. Živjela sloboda.

SVI: Živio, živio, tako je! Dolje! *(netko se zabunio)*

DRAGO: Mi ne trebamo zadaća. Dolje šibe i zatvor!

SVI: Dolje, dolje, tako je, bravo, živio, dolje! *(pljesak, a zatim dolazi Dragina mati Kata)*

KATA: A tu si. Dakako - tko bi onda bio, ako ne ti. A zadaća? Pobjeg'o si od kuće, a ostavila sam te, da pišeš zadaću. Sutra će opet biti batine i zatvor.

DRAGO: (*bojažljivo silazi s klupe*) Pa - ja - ću - -

KATA: (*srdito*) Kad ćeš nesretniče, ta blizu je noć. (*uhvati ga za uho i vodi ga*) Ovi dječaci se slobodno igraju, ali ti lijenčino...

DRAGO: J-o-j, j-o-j, neću više nikada.... (*neki ga oponašaju*)

PERO: Idemo i mi kući.

SVI: Idemo!

IVAN: Ajde da se svrstamo u red pa da odstupamo (*odu uz bubanj stupajući*).

PRIZOR III

Igra djevojčica, a zatim Tonček i Klara.

PRVA: (*lukne na pozornicu i doživlje prstom ostale*) Nema nikoga. Brže, brže, da nas ne opaze. (*više djevojčica pretrče dvorište i sakriju se u perivoj*) Tiho, da nas ne začuju. Evo, nadolaze. (*Zorica i Julijana dolaze sa šetnje noseći poljsko cvijeće*)

ZORICA: Misle da ih nismo vidjele.

JULIJANA: (*stavi prst na usta*) Pst! Sad ćemo ih iznenaditi. (*Šuljaju se u perivoj. Kako koju pronalaze zovnu je*) Ružice, tu si. Ankice. Jelice. Evo, sve vas već vidim.

ZORICA: Iziđite, družice, da se nešto proigramo (*izlaze veselo u dvorište*).

PRVA DJEVOJČICA: Što ćemo se igrati?

JULIJANA: Hoćete li spasa?

DRUGA DJEVOJČICA: Nećemo. To smo se jučer.

ZORICA: A šišmiša?

PRVA DJEVOJČICA: Ni toga nećemo.

ZORICA: A - kopaj, kopaj goričice?

SVE: To hoćemo, to hoćemo (*pljesak*)

PRVA DJEVOJČICA. Ti razbroji, tko će loviti.

JEDNA: (*kad se djevojčice postave u krug*) Đin, đin, Tatarin - tjera žabu u svoj mlin, žaba neće ući, pa ju mora tući (*na koju padne zadnji slog - či, ta lovi*). Jelica lovi. (*Opis igre je straga. Kad se svršava četvrta kitica dolazi Tonček*)

PRIZOR IV

TONČEK: Dijeca spat (*povuče iz lule i pljucne*). Je već kasno. Si pravi ljudi su gda zvonu pozdravljenju vre doma. Im gdo je videl po noćo se sprehajati, a sutra bi tak na debelo spali. Mam spat.

JULIJANA: Tonček još samo malo...

TONČEK: Već pa nič - niti tak dugo, dok jenoga dima povlečem. Im neakva doscifina mora biti.

JULIJANA: Ali dragi Tonček...

TONČEK: (*odlučno*) Nema nič. Kaj jaz rečem, to se mora zveršiti, pa basta.

ZORICA: Idemo Julijano, naši će se ljutiti.

JULIJANA: Onda idemo.

ZORICA I JULIJANA: Lahku noć. (*djevojčice im odzdrave*).

ANKICA: A znate li, što je sutra?

SVE: Znamo, Zorkin imendan.

ANKICA: (*potiho*) Ja sam spremila muziku. Ajde da joj odsviramo podoknicu.

SVE: (*plješću rukama*) To će biti krasno! Idemo odmah. Ihaj! (*veselo odlaze*)

TONČEK: (*gleda za njima i maše glavom*) Kaj se te grinte se ne zmisle. Sad pak nekšnu buku kane delati. A kaj buju presvekla na to rekli? Tu mužiku iliti bolje reči halabuku bum jaz (*otpuhne dim iz lule*) rastepel. (*odlazi - no malo zatim, kako zađe iza kulisa, - budući su svirači već vani, vikne*). Holt! Ni makac!

JEDNA DJEVOJČICA: Tonček, zaboga, tiho! Sve ćete upropastiti.

TONČEK: Je, nekaj - kaj bum vprepastil? (*čuje se samo: "Pst, pst" - a za čas se pojavi čitavo društvo: dječaci i djevojčice - svaki nosi po neku običnu limenu posudu, lonac ili što drugo - po čemu nekim predmetom udaraju kao u bubanj i tako sačinjavaju glazbu. Najveći lonac ili kotao nosi sam Tonček, kojega su djeca pridobila za sebe. Došavši pred dvorac udaraju po taktu neku pjesmu, dok se na prozoru pojavi svjetlo, znak, da je Zorica primila podoknicu.. Baš, kad se podoknica svršava, doleti na pozornicu baba Klara s kuhačom u ruci*)

PRIZOR V

KLARA: (*više srdito*) A kakova je to vrabečna buka i derača? Im človeku je za ponoreti. (*djeca iznenađeno bulje u nju*) Već sam sa vuva zgubila. Kaj vi nemrete iti spat, vi šmerklivci! Sad vas bum z ovum kuhačom (*pođe bliže k njima, a djeca se razbjegnu, a ostane samo Tonček, koji se je bio u prvi mah kad je Klara došla šćućnuo među djecu, pa ga dosad Klara nije primijetila*). Viš, viš (*ironično*), gle ti bubnjara, mužikaša. Im sem jaz mislila, gdo bi mogel takšnu buku delati nego - on - naravski z dečurlijom. Ti bum sad dudicu kupila.

TONČEK: (*pokušava se braniti*). Im, im, ...

KLARA: Nema nič! Ti stari mulec! Štil. Sad te bum z ovum kuhačom. Kriv si i čkomi.

TONČEK: (*ljutito*) Im, koga sam vraga napravil, kaj tuliko laješ. Ako sem malo prebubnjaj (*udari par puta po loncu*) ti nesem toga ferntastoga nosa odgrizel.

KLARA: (*podboči se*) Gle ti njega, staroga Turčina - još se vređa i više kakti da sam jaz nekaj napravila i skrivela. Koja navek doma delam kak konj i mučim se za njega. A on se z dijecom igra (*pljucne prema njemu*). Sram te bilo (*baci u njega kuhaču*).

TONČEK: (*bijesan*) O - t - i stara coprnica - (*pomalo koraca prema njoj*) Ijavica, krezuba coprnica, kokoš (*zatrči se k njoj, no ona mu pobježe, - ali joj on baci lonac pod noge*). Coprnica stara... (*uzme lonac i ode*)

PRIZOR VI

Suzana sama, a poslije seljaci itd.

SUZANA: (*Mrači se, a ona dolazi obučena kao siromašna djevojčica noseći u ruci nekakav zavežljaj*) Kako me strah hvata. Sama vani, a noć se približuje. Što ću, jedna... Sirotinja svakome smeta. Moram po svijetu, da zaslužim kruh za sebe i majčicu si. Sve bijaše lijepo dok je ona zdrava bila, ali (*plačnim glasom*) sirotica već je dva mjeseca u krevetu.

(običnim glasom) Nije mi teško raditi i prehranjivati majku, štoviše to me veseli, tek mi je strašno, što ne mogu uz nju biti. O majko, kako je lijepo uz tebe! *(pruža ruke kao da ju hoće zagrliti)* A ovako teško mi je. A bolno je i to, kad čovjeka istjeraju iz kuće i ne dadu mu da stupi pod krov. Koliko sramote malo prije doživjeh - neću nikada zaboraviti. "Što ti skitnice, valjda misliš da ja za takove imadem svoj poštenu krov. Nosi se ili ću naustiti pse na tebe, lijenčino", tim riječima istjerala me jedna bogatašica - i još me gurnula. A ja - otari suza pa dalje. Sad više neću nikome dosađivati. Spavaću pod ovim krovom, pod kojim spavaju i ptice nebeske. Zrak je topao, zvjezdice su jasne. Možda će mi se i mjesec smilovati. *(sjedne na klupu i zamisli se)* Ali što će biti ako dođu vještice? Vile? Mračnjaci i vukodlaci? Eh - kakve su to misli? Zar mi nije majčica govorila, da su to samo izmišljotine - maštanja priprostih ljudi. Ipak mi je neugodno. Gdje da legnem? *(traži zgodno mjesto)* Ovdje ću u zaklonu. *(načini si ležaj sasvim naprijed na lijevoj strani pozornice pod jedno drvo u parku tako, da se iz dvorišta ne vidi)* Lahku noć majčice. Samo da ne dođu kakve strahote. *(Prekriži se i legne. Slavuju potihom pjevaju. Svirka i pjevanje pastira i težaka izdaleka. Nakon toga mir. Puteljkom prođe koja osoba. Zatim izlazi mjesec. Dolaze dva seljaka s košima na leđima i lulama u ustima)*

PRIZOR VII

ŠTEFEK: Znaš Nacek, bumo se tu male seli, dok presvekla predejo. Im ne morajo oni znati, da smo mi male zakesnili. Pst! *(sad prolazi putem Amalija sva shrvana i uzdišući. Kad prođe.)*

NACEK: Nam se ne žuru, im neće trava nikam z sinokoše. Nego, kaj ta presvekla tulike po noći hodiju? I zdihavlejo. Tuliko blago i bogatstvo i človek ni zadovolen. Jaz nikak ne ramem te bogataše.

ŠTEFEK: Pa kaj ti još ne znaš? Kaj ti ni nigdo rekel?

NACEK: A kaj bi mi rekel i gda? Znaš, da sem stopram tu došel.

ŠTEFEK: Onda slušaj. Kak nebuju žalosni, imali su veliko imajne tam negdi daleke - i svoju dečicu, i stoga je sega v ratu nestalo. Hiže su im vužgali i se z ravnem stvorili - sini su im v ratu poginuli i presvekla su se sim doseljili, kaj ti je ono sad neprijateljska zemla. Sad vidiš da nije nikakvo čudo, da tak hodiju, kak kakov nočnjak, teri sam ga se jaz večkrat splašil.

NACEK: Kak si ti nekšni strašlivec. Kaj se je več meni pripetilo i ščem sam več se posla imal *(pljune)* pak me nigdar stra ni bilo. Ja sem več videl vile, mračnjake, coprnice i vukodlake.

ŠTEFEK: Pak si ne posedel od straha? Meni bi lasi tak narasle.

NACEK: Kaj bi rasli. Im to nije nič. *(pljune)*

ŠTEFEK: Pa kaj ti nisu nič napravili? Ja sam čul da su jednoga človeka coprnica prevrnule v konja i da su ga sikud jašile. A tebi nisu nikaj včinile?

NACEK: Kaj bi mi včinile? Kad se jaz ne bojim. Jenkrat idem jaz baš v pol noći po jenem putu i čujem, kak nekej v kuruzi narječ. Kuruzja je bila tak do pojasa baš se je drugi put okopala. Ja se zglene, gdo bi to mogel biti? Nič ne vidim, nego samo čujem.

ŠTEFEK: Uf - jaz bi bil pobegel.

NACEK: Al si ti Štefek neki smešen! Još je gorše, ak se beži. A kaj meni gdo more? Idem jaz v kuruz i - - najemput spazim nekšnu ženu. Imala je zvezanoga rupca okol glave, v ruki je držala korpo i narjekala je. Jaz idem bliže, a ona plače. Jaz malo stanem i viknem: "Saki duh Boga fali, je li ga fališ ti?" I tak jaz trikrat, a žena nič. A ja se onda zderem: "Ženska glava, a kaj narječes?" Na to se je ona stresla i - kakti da ju zemlja progutala - nestala je.

ŠTEFEK: I ti si ne vmerl od straha?

NACEK: Kaj - vmerl? (*više*) Jaz vmerl? Otišel sem na mesto, gde je sedela, morti nekaj najdem, ali ni bilo nič. (*pljune*)

ŠTEFEK: Meni se koža ježi od samoga slušanja.

NACEK: Ti si Štefek bedak. Kaj mi gdo more. Jaz navek na sebi nosim soldački remen, i dok ga imam na sebi, nigdo mi od duhov nič nemre. A da ti znaš, kak je bilo z onim človekom, teri je kamenje nosil.

ŠTEFEK: Meni vre glava raste.

NACEK: Im norčec, kaj se bojiš? Slušaj: Jaz idem v noći med žiti, a tam nešče stenje. Jaz stanem, slušam, napnem vuha, a to nekšni človek više: "Joj, joj - teškoća! Joj majčica milena! I ov kamen sam hitil z svojega na mejaševo. I ov kamen. Već sam nabral pet maž kamenja i sad komaj vlečem. Joj ljudi boži!" I zbilja, jaz sam videl ti pet maž.

ŠTEFEK: Pak si sigurne dal vetra petanjkom.

NACEK: Kaj jaz? (*glasnije*) Jaz da bežim? Jel jaz? (*uto se protegla Suzana i nešto protisnula kroz zube, kako se to radi kod spavanja*)

ŠTEFEK I NACEK: (*začuđeno*) Kaj je to? (*djevojčica ponovi isto*)

ŠTEFEK: Jaz - bogme - bežim. (*hvata kosu*)

NACEK: (*hvata ga za ruku*) Čekaj, čekaj, idem i jaz s teбом. (*za sebe*) Takvoga kaj nis nigdar čul ni videl. (*Pograde kose i odmagle, a djevojčica se okrene na drugu stranu publici*)

PRIZOR VIII

(*Suzana tvrdo spava i sanja. Ono što sanja, prikazuje se na pozornici, a djevojčica reagira na to. Kad se svjetlo utrne, namjesto Suzane legne druga djevojčica isto obučena. U sumračju se to ni ne opaža, a djevojčica zamjenjuje Suzanu, koja sudjeluje u prizorima sna, koje doživljuje. Mrak. Kad se zapali svjetlo, na prestolju sjedi kraljica, oko nje tjelesna straža s kopljima u ruci, a dvorkinje prolaze pokraj nje i poklonivši joj se staju u špalir spram prijestolja. U to kraljica opazi djevojčicu i pozove ju*)

KRALJICA: Dođi, djevojčice! Tvoja majčica je bolesna. Ta ja sam ti druga majčica. Naročito tako dobroj i siromašnoj djeci. Priđi samo. Ja volim sirote.

PRIZOR IX

(*Suzana ide polagano čitajući u školu. Najedanput začuje neki tajanstveni šum, kao vjetar, što li. Suzana se obazre, gleda, što bi to moglo biti. Kad najedanput spazi, kako s ceste dolazi vukodlak. Djevojčica, koja leži, trza se nogama i zavija kako je to običaj, kad se nešto*

strašnoga sanja, te se želi pobjeći. Suzana (na pozornici) stalno uzmiče pozornicom, a vukodlak za njom. Suzana drhti, a vukodlak joj se ve više približuje. Suzana viče: "Joj, joj!", križa se, "Bože pomози!" u to se s neba spusti uže, Suzana se za nj prihvati i poleti uvis - a vukodlak videći, da će mu izmaći, zaleti se i - tek što ju ne uhvati, spotakne se i padne. Mrak. To zad nje izvede se s pomoću užeta na koloturu).

PRIZOR X

(Kad se upali svjetlo, treći san: Na pozornicu dolaze vile. Kratke suknjice, bose, raspletene, okićene cvijećem itd. Nose darove za Suzanu. Kad one dolaze nešto se svira. Suzana promatra sa strane)

PRVA VILA:

Oblacima bijelim
Vile smo što letimo
Uzduž svijetom cijelim
Sve radosti dijelimo.

Pohađamo sirote
Gladne, gole, bose
I dijelimo darove
Što već vile nose.

DRUGA VILA:

Tu su razni nakiti
Lijepe male suknjice
Ovdje tople marame
I šarene kapice.

Cipelice prekrasne
Čarapice svilene
Velke lutke, biserje,
Jabučice crvene.

K tom ugodnih mirisa
S livadica krasnih
Mnogo sreće i zdravlja
Sa visina jasnih.

SUZANA: *(prilazi sa strane iz perivoja)* Ih! *(pljesne rukama)* Kako su krasne te žene. Tko ste vi?

TREĆA VILA:

Mi veselje nosimo
Pohađamo sve mile

Te darove pružamo
Planinkinje smo vile.

Donesosmo i tebi
Svakojakih stvari
Da uvidiš koliko
Vila za te mari.

SUZANA: O, kako ste dobre (*prilazi stvarima, primi suknjicu i primjera ju sebi*)
Kako je krasna. (*pregleda i druge stvari - i jedva smaže riječi udivljenja*) Lijepo, krasno,
prelijepo, divno. Hvala vam na prekrasnim darovima, dobre vile.

PRVA VILA: Ništa, ništa, drago dijete. Ti si to zaslužila. (*pogradi ju po licu*) Nego,
družice, hvatajmo se u kolo i zaigrajmo. (*svira se kolo, a po mogućnosti i pjeva. Suzana
također s njima igra. Kad kolo svrši - tama. Suzana zamijeni onu djevojčicu, a kad se svjetlo
upali, stane se protezati i zijevati. Otvori oči. Sjedne. Zijeva*)

SUZANA: Dragi Bože, kako bijaše lijep san. Najprije dobra i mila kraljica - onda - uf
- kako sam se prepala - onaj vukodlak. Aaj kako sam mu lijepo izmakla. Zatim lijepe vile.
Onda prekrasni darovi. Šteta da mi se nije i majčica prisnila. Leći ću. Ima još dosta do zore
(*legne*).

Z a s t o r

Č I N II
PRIZOR I

(*Dani se. Suzana još spava okrenuta publici*)

SUZANA: (*u snu*) Majko! (*i nasmiješi se*)
(*Jedna žena pometa cestu i pjevuši jutarnju pjesmu. S protivne strane dolazi druga i noseći
pun kabao vode pozdravlja prvu: "Dobro jutro Mando!" Prva odvrati: "Dobro jutro, Kato. Eto
sreće, kad je pun kabao. Dalje pjevuši i mete, a za čas ode*).

TONČEK: (*kako dolazi na dvorište nešto traži*) Bum još jenkrat poiskal. Morti se
najde. Jenkrat su ta dijeca zgubila nekšni namet, kejti jaz zaprav ni neznam, kaj bi to imalo
biti. - Hm - pitam jaz presveklo, a kaj je to "nemet". Oni su mi rekli: "To vam je takšna jena
kaštulica - svećenstvo hižno - ili takšnega nekaj". Dakak, sad sem znal kej i predi. I oni suu
još i denes preveč žalosni za tem nametom. Zato su i dali prebubnjati, da dobi polovico sega
imajna koj ga najde. Eh (*mahne*) - gdo bi tuličnu mali kaštulicu našel. Sad su te dve grinte i
nekšnu sliku zgubile. Gdo bi drugi? Jaz sem lepo rekal presvekli: "Presvekla, naj ne pustiju tu
dečurliju od upravitela imajna k njim - to vam se vništi i zravnim stvori". Ali oni su im dobri
kak mati, i još je dijeca zovu "bakica". Sad im naj bu. A ja nek iščem. To bogme ne bum.
Kakti da jaz nemam pametnešega posla. Idem mam nazaj (*sad dotrči Zorica i prihvati
Tončeka za rukav*).

ZORICA: Tonček, jeste li našli sliku?

TONČEK: (*negira kroz nos "U - u"*)

ZORICA: Kako će se bakica žalostiti, ako se ne nađe do večera.

TONČEK: Pa kaj ji jaz morem pomoći? Nije vas dečurliju morala pustiti k sebi.

ZORICA: Možda nismo baš mi pogubile.

TONČEK: Jaz sem ni, a vi se skerbite za nju. Zbojgem. (*hoće otići*)

ZORICA: Joj, Tonček, nemojte me pustiti, da sama tražim, dajte još malo.

TONČEK: Ne bum nič. (*pljune*)

ZORICA: Ali dragi Tonček, samo još časak.

TONČEK: Nič me ni briga.

ZORICA: (*plačuci*) Onda ju sigurno ne budem našla.

TONČEK: Sad cmizdriš, a dok sam vas jas opominjal, onda ste se kleščile. (*okrene se k njoj*) No ajde, bum još male. (*čuje se pjevanje iz daleka*)

ZORICA: Tiho, tiho, Tonček. Pst. Netko pjeva tako rano. Idem da vidim.

TONČEK: (*ostavši sam*) Idem i jaz. (*ode*)

PRIZOR II

SUZANA: (*probudi se, otvori oči, protegne se i sjedne*) Hvala Bogu, vidjela sam ju. (*tare si ruke*) Bila je lijepo obučena, zdrava u licu i nasmijana. Pritisla mi cjelov na čelo. - Kako bijaše lijepa noć. Sami krasni sni osim vukodlaka. Najprije kraljica, zatim vile s lijepim darovima, a onda majčica. Šteta što ništa od toga ne preosta. (*hoće uzeti svoj zavežljaj, kad opazi, da se ispod njega nešto zasjaji*) Što je to? (*digne malu zlatnu kutijicu*) Krasna kutijica. Bože dragi, kako je samo došla ovamo. Da nema još štogod? Da vidim (*traži*) ... (*Nedaleko opazi komadić papira. Digne ga, okrene i silno se začudi, jer je prepoznala sliku svoju i svoje majke. Sva radosna pritisne sliku na grudi, a zatim je poljubi*) Koliko sam sretna ... (*čuje da se vraćaju Tonček i Zorica - pa sliku i kutijicu stavi u njedra*).

ZORICA: (*držeći Tončeka za ruku*) Ja sam tako uzrujana, Tonček. (*koraca nervozno po pozornici*). Sad one idu da mi čestitaju imendan. Kako bi se držala?

TONČEK: Znaš kaj Zorica. Čekaj, čekaj. (*stavi prst na čelo*) Mi se bumo sim skrili, pak bumo videli, kaj buju spelavale. Odi sim. (*vodi je za ruku*)

ZORICA: Što bih ja bez vas, Tonček. (*Sakriju se u perivoj i baš naiđu na Suzanu. Budući da su djevojčice već blizu, daje Zorica Suzani prstom znak, da šuti. Djevojčice po dvije ulaze u dvorište obučene kao vile, slično, kako ih je Suzana u snu vidjela. Svaka nosi struk cvijeća, osim toga jedna nosi velikoga šarenoga leptira, druga ptičicu, treća rubac, četvrta haljinicu itd. Po mogućnosti što bogatije. Tonček, Zorica i Suzana lukaju iza grma*)

JULIJANA: Sad mir! (*pljesne rukama*) Lijepo se stavite u red, a ti Ljubice, govori kako ćeš pozdraviti Zoricu.

LJUBICA: (*istupi naprijed*)

Ove noći cijelo selo mirno

Cijelo selo, gore i doline

Ni oblačak ne preletje nebom

Niti drhtaj staroga vjetrine.

Tek u goram vile ne miruju

Livadicam svoje pjesme gude

I rosicom zalijevaju cvijeće,
Da do jutra jedro, svježe bude.
Da ga mogu u vijenac splesti
Na Zorice postaviti grudi
Nek joj cvijetak izreče svu hvalu
Što učini dobra svima nama
Veselima i siroticama.
Primi Zorko pozdrava nam mila
Zdrava, čila i vesela bila,
Još godina mnogo poživjela
Draga Zorko, živjela, živjela!

SVE DJEVOJČICE: Živjela!! (*viču i plješču*)

JULIJANA: (*istupi naprijed*)

Vile tebi Zorko dare nose
Svega, sestro, što ti srce želi
Kite cvijeća, šarenih leptira,
Bijela platna, svile, božjeg mira.

(*Sad redom među darove usred pozornice, a tad će*)

JULIJANA: Sad u kolo hvatajmo se druge
Nastavimo radost noći duge.

(*Hvataju se u kolo, te uz pjesmu i svirku igraju*)

ZORICA: (*ne mogavši se oteti čaru pri kraju kola plješče rukama zajedno s Tončekom i Suzanom*) Bravo! Bravo! Kako je to krasno. (*Poleti na pozornicu, a Tonček za njom. Djevojčice se snebivaju od čuda*) Slučajno se nalazimo ovdje tražeći sliku - te pošto vas spazismo, sakrismo se ovamo i sve smo vidjeli. Kako ste krasno izvele i udesile čitavu stvar. Mnogo i mnogo ljepše nego biste u mojoj prisutnosti. Zar ne Tonček?

TONČEK: Joj, kak ne. Bile je previše lepe. (*tare si ruke*)

JULIJANA: No da te bar upoznamo s darovima, što ti ih vile doniješe. (*vodi je darovima*)

ZORICA: Kako je to lijepo. Krasno. Divno. Hvala vam družice. Meni će to ostati vječna uspomena. O da znadete, koliko se veselim. (*ozbiljno i zamišljeno*) Ali ja želim, da se i svi ljudi danas vesele, vi mi nećete zamjeriti - ja ću - evo odmah.

(*Pobjegne do Suzane, koja još uvijek u zaklonu promatraše čitav prizor - primi ju za ruku i odvede je na pozornicu. Sad upravo dostupaju u redu dječaci. Ivan pred njima*)

PRIZOR III

(*Dječaci nose darove pastirske, jer su oni obučeni kao pastiri. Jedan nosi pastirsku frulu, a drugi na zelenom papiru psa, teoce i kravicu. Dječaci se svrstaju u red, a Zorica im se približi*).

IVAN: Draga Zorice! Još nije ni svitalo - a cijelo pastirsko carstvo neobično se uskomešalo. Travice se priklanjaju jedna drugoj i nešto si pričaju. Sićušni kukčići o nečemu šaputaju. Poljske i šumske ptičice veselo čavrljaju, lisica se umiva i nekamo žuri. A pastiri

tek? Nestrpljivo beru najljepše cvijeće, koje će prigodom imendana pokloniti cvjetnoj rosici, a to si ti Zorko. Primi Zorice od luga, polja i šumice srdačne željice, koje ti donosi pastirska družba iz zelene gorice. A za spomen nosimo ti naše pastirsko znamenje: frulicu - najveću radost pastira - te psa, teoce i kravicu. Živjela Zorica!!!

SVI: Živjela, živjela, živjela! (*od sad pažljivo sve prate i tu i tamo si došaptavaju*)

ZORICA: Hvala vam, dobri pastiri. Vaši dari neobično me razdragaše - - ali (*pođe prema Suzani*) Dođi ovamo djevojčice (*reče Suzani*) Ti si siromašna, pa si uzmi sve te stvari.

SVI: (*oduševljeno*) Bravo, bravo, živjela Zorica! (*pljesak*)

SUZANA: (*zadivljeno*) Krasnih li stvari! Pa da to meni bude? Hvala vam gospojice. (*pogleda darove - - a onda će*) Ali ne, darovi su za mene i prelijepi - no ja ih ne mogu uzeti. Vama su to donijele ove dobre vile za vaš imendan, pa si to čuvajte. I nesreća bi bila, da se nešto ne uzme, što vile donesu. Vama dobre žene, također velika hvala, što ste me ove noći posjetile i sanak mi sladile. (*svi ju gledaju u čudu*)

ZORICA: Što govoriš, kakav san?

SUZANA: Spavala sam ovdje - - pod vedrim nebom - - -

SVI: Sirotica (*mašu glavama*)

SUZANA: - - i tad su me u snu posjetile ove vile - i donijele mi svakojakih stvari. Bile su lijepe kao i te.

ZORICA: Ali djevojčice, ovo nisu nikakve vile. To su moje prijateljice.

SUZANA: Kažite vi što hoćete, kad sam ih ja na svoje oči vidjela. (*svi se smiješe*)

ZORICA: (*privede ju bliže djevojčicama*) Primi ih za ruku, pa ćeš vidjeti, da to nisu vile.

SUZANA: Ja znam sigurno da jesu.

TONČEK: Slušal ti mene, mala. Vidiš li ti mene staroga Tončka. Kak sem goder jaz - jaz, tak su ti to Đurđica, Ankica, Marica i druge. I će su ni, nek jaz nebom Tonček, nego stari vušivec i osel.

JEDAN DJEČAK: Pa to su ti sve naše seoske pucice.

SUZANA: (*odlučno*) Ako to nisu vile, tko je meni donio i ostavio ovu lijepu kutijicu. (*izvadi iz njedara kutiju i pruži je Zorici*)

ZORICA: (*pogledavši kutiju usklikne radosno*) Evo ga! Julijano, evo ga! (*skačući od veselja*) Ihaj - haj! Julijano, pogledaj ga. Sreća, sreća.

JULIJANA: No, što je?

ZORICA: Amanet Plemenčićeve porodice. (*bez daha*) Bježim, da ga odnesem bakici, biće veselja - - (*pobjegne, ali će joj Suzana*)

TONČEK: Ih, ta je bogme srećna!

SUZANA: Stojte, toga ja nedam!

ZORICA: (*zastane začuđeno*) Kako ne daš - pa to je tuđe...

SUZANA: Dajte to ovamo, (*hoće joj uzeti*) to meni pripada (*a ostali s interesom promatraju njihovo natezanje*).

IVAN: Čudnovato...

JULIJANA: Nije istina - to nije tvoje.

SUZANA: (*plačnim glasom*) Ali vi to meni morate natrag dati... (*nadolazi Amalija*)

PRIZOR IV

AMALIJA: Što je to? Kakvo je to prepiranje? Čija je to djevojčica?

ZORICA: (*pritrči Amaliji*) Bakice, bakice, ta djevojčica našla je evo... (*pruži joj amanet*)

AMALIJA. A - ma - net...! Naš dragi amanet. (*pritisne ga na grudi*) Dobri Bože, odvratio si zlo od kuće naše. Hvala ti djevojčice. (*hoće ju poljubiti*)

SUZANA: Oprostite gospođo, ja te kutijice nedam nikome.

SVI: Ah... (*čude se*)

TONČEK: Kaj pak veli. Meni se čini, da nije nekaj s njom v redu.

AMALIJA: Ti si djevojčice moja sreća, moj mir. Ti niti ne slutiš koliko si sretna.

SUZANA: (*žalosno*) Sretna? (*sama sebi*) Sretna, a majčica...

AMALIJA: Tebi sigurno još nije poznato, da za to dobivaš polovicu moga cijelog imanjanja.

SUZANA: Hvala, gospođo, toga ja ne trebam. Što bih ja s tim?

JEDAN DJEČAK: To je čudnovata djevojčica, neće bogata biti.

DJEVOJČICA: Uistinu čudnovata.

TONČEK: Da je to bar meni.

AMALIJA: Pa mi valjda nećeš uzeti najveću utjehu i radost.

SUZANA: Presvijetla gospođo! Vidim da vam je ta kutijica neobično mila. I zato - izvolite gospođo, ja vam je poklanjam - - (*Svi se skameniše od čuda. Jedan drugome začuđeno klima*) I neću od vas ništa uzeti, jer ja tu kutiju ne prodajem. Tu kutiju su meni ove noći vile ostavile, i neću za nju uzeti ni pare.

TONČEK: Ta pak nekaj senja o vilami.

AMALIJA: Ali djevojčice. To ne znači prodati. Ja sam već razglasila po čitavoj zemlji, da onaj, koji tu kutiju nađe i meni je preda - dobiva polovicu moga imetka. (*svi potvrđuju klimanjem*) A ono o vilama - one uopće ne postoje. Te žive samo u mašti priprostih ljudi.

SUZANA: Tako sam i ja prije mislila, ali sad neka kaže, tko što hoće, one su ove noći bile ovdje.

TONČEK: Ta zbilam oštro veruje vu vile. (*smijeh*)

AMALIJA: (*i sama se smiješeći*) To ne može biti. To si ti samo sanjala.

SUZANA: A ipak je tako, jer (*nešto vadi iz njedara*) tko bi mi inače dao ovu sliku.

AMALIJA: (*primivši sliku sama sebi*) Bože, i sliku je njihovu našla. (*pritisne ju na grudi*) Čudnovato... (*pođe u kut i stalno drži sliku na grudima*)

TONČEK: Eto, ta je zdej mam i sliku našla - a mi smo šteli joči spogubiti od bleščajna. I se me križici bole. (*prima se za križa*)

ZORICA: Uistini smo se natražili.

AMALIJA. (*kao da je sama*) O moja Marijo, Suzice, draga djeco moja.

SUZANA: (*pošavši po sliku čula je što Amalija govori*) Odakle vi znadete, koga pretstavlja ta slika? (*za sebe*) Ta to je sve nekakva čarolija. Najprije je nekakva toliko vrijedna kutijica, onda bogatstvo, a sad prepoznaju sliku. Onda kažu, da nas nisu vile začarale. Jedva čekam, da odatle odem.

TONČEK: Bogme sad već i jaz počimam vervati vu vile i veštice.

KLARA: (*upravo ulazi i viče*) Tonček, Tonček, gde si? Tonček.

TONČEK: Eto veštice. (*misli na Klaru*)

PRIZOR V

KLARA: Pak se z dečurlijom igraš. (*opazi Amaliju*) Naj prostiju presvekla.

AMALIJA: (*Suzani*) Dijete drago, ti mi priređuješ neobičan užitak. Uz moj mir i pokoj - vraćaš mi i sliku. (*pođe k njoj*) Ti si uistinu moj anđeo utjehe i mira.

SUZANA: Oprostite, gospođo, ali vam slike nipošto ne dam.

TONČEK: Eto je pak... (*smijeh kod svih*)

AMALIJA: Šutite, Tonček. (*sama za se*) To je čudo od djeteta. Nudiš joj blago - neće. Nego mi poklanja amanet. A sada sliku nipošto ne da. (*Suzani*) Pa što će tebi ta slika - djevojčice? Ta to je moja jedina uspomena.

SUZANA: Uspomena? (*za se*) Sad više ne sumnjam, da sam začarana. (*Amaliji*) Vaša uspomena? Vi se varate, gospođo. Ta to je uspomena moja i moje majčice. Zar ne vidite da je to moja majčica, to mi bijaše bakica, a to sam ja - dok sam bila mala. (*Amalija pažljivo promatra nju i sliku*)

TONČEK: (*svima*) Sad pa baš nič više ne razmem. Na slici presvekle oče ta grinta biti. Tu su zbilam coprnice zmešale.

KLARA: Čkomi, ti stari norc. Dok coprnice nekoga zmešaju onda ima poklopljena vuva i zmetene lasi.

AMALIJA: (*za se*) Doduše slični, ali na koncu djeca su si sva slična. (*Suzani*) Kažeš da si to ti, a gdje ti je majka?

SUZANA: Bolesna je, pa je ostala u drugom selu.

AMALIJA: A gdje ti je bakica?

SUZANA: (*tužno*) Ah, gospođo, nje se ni ne sjećam. Ja sam još onda bila mala.

TONČEK: Niti se ne seća, a veli da je to ona.

AMALIJA: Šutite Tonček.

KLARA: Kaj berblaš. (*smijeh*)

AMALIJA: Kako znaš, da ti je to bakica.

SUZANA: Kako? Mamica mi je kazala. Zvala se Amalija. (*svi se čude*)

AMALIJA: A znaš li gdje ti je živjela baka.

SUZANA: Daleko, gospođo. U drugoj zemlji. Sad je to tuđa zemlja.

AMALIJA: Kako znaš?

SUZANA: Bila sam ondje s majčicom, kad smo se vratile iz ropstva, ali sve je porušeno i popaljeno. Od svega imetka ništa. A bakica je sigurno mrtva.

AMALIJA: Iz ropstva, kazala si. Tko to bijaše u ropstvu?

SUZANA: Majčica i ja. (*Amalija se naročito začudi*)

TONČEK: Kaj nam ta nebu povedala. Vidla je vile, a sad, da su ženske bile u ropstvu.

SUZANA: (*Tončeku*) A što se čudite. U ratu može svašta biti.

AMALIJA: (*za se*) Bili to bilo moguće - izišle su u grad i više se nisu vratile. (*Suzani*) A kako ti je ime majci

SUZANA: Marija. (*svi se čude*)

TONČEK: Jeli čuješ ti stara klamfa, veliš, da to nije coprija...

KLARA: Čkomi. (*pazi što se zbiva*)

AMALIJA: (*za se*) To me počinje dirati. Slaže se moje ime, ono o imanju i Marijino ime. Može biti i o ropstvu. (*Suzani*) A čime ti se majka bavi?

SUZANA: Sad leži bolesna, a ja umjesto nje radim: perem rublje, krpam ga i glačam. To je i majčica radila, kudgod bi došle.

AMALIJA: Još si mala i sve to znaš raditi?

SUZANA: Kako ne.

ZORICA: Ja sam mislila da prosi...

SUZANA: (*ponosno*) Dok imam zdrave ruke nikoga ništa ne prosim.

AMALIJA: Vrlo lijepo. To mi se sviđa. A kako se ti zoveš?

SUZANA: Suzana Plemenčić... (*Svi se skamene od čuda - Amalija najviše iako je naslućivala po prijašnjem razgovoru*)

AMALIJA: (*vrlo uzrujano*) To - to - je li to - to moguće? (*Približava joj se pomalo*) Suzice. (*širi ruke*) Bože moj! (*strastveno je zagrla i pritisne k sebi*) Suzice, srce moje. (*Suzana još sve u čudu promatra i ne razumije*) Dijete moje. Zar ne vidiš, da sam ti ja bakica. (*zagrla je i poljubi*)

SUZANA: Bakica? Prepoznajem po slici. Bakica moja - bakica. (*padne joj u naručaj*)

TONČEK: Joj. (*tare si čelo*) Pa kaj bi to bila vrućica? No, če nebum zdej zišel s pameti - - i zdej verujem vu vile.

JEDAN DJEČAK: To je uistinu čudnovati događaj.

ZORICA: A ja sam joj htjela pokloniti ove lijepo stvari.

JULIJANA: Čuvaćemo ih za uspomenu.

SVI: Tako je.

AMALIJA: (*pustivši Suzanu iz naručja*) Brže, brže, brže.

TONČEK: Kaj izvoliju presvekla.

AMALIJA: Nju, još samo nju. Idite brže, Tonček! (*te sve bijaše uzrujanija*)

TONČEK: Idem. (*pođe*)

AMALIJA: Počekaite, Tonček. Nju, srdašce, Mariju - nju hoću. (*za se*) Najedamput previše te sreće. Uzrujana sam. (*Tončeku*) Idite, neka se zapregne četveropreg - idemo po nju. Još kažite u dvorcu, neka se priredi slavlje - naručite tamburaše - - pozivam cijelo selo u goste - želim da cio svijet bude veseo. Idite. (*Tonček ode*) I neka tako dugo traje gozba, dok se cijelo selo ne umori. A vi djeco, koji ste i nehotice mene toliko usrećili - vas vodim odmah k sebi. Za vas počinje veselje odmah. Prićaćete mi, kako se sve to dogodilo, a ja ću vas pojedince sve bogato nagraditi.

SVI: (*plješću*) Živjela presvijetla, živjela!! (*U to već tamburaši iza pozornice zasviraju, sva djeca zapjevaju, mogu i zaplesati, a zastor pada.*)

K O N A C

P J E S M A - NOTNI ZAPIS

II

*Cvatu mile goričice
Buji vinograd
Ko je star, ko je mlad
Svak ga ima rad.*

IV

*Crne, plave bobičice
Zrele ti na gled
Slatke su, kušaj ded
Slađe nego med.*

III

*Rastu, rastu jagodice
Vesele ti ćud
Djeci svoj, Bože, svud
Blagoslovi trud.*

V

*Beri, beri goričice
Beri slatki raj
Malo haj, malo daj
Sad je igri kraj.*

Djevojčice se poredaju u krugu ili luku. Ona koja lovi, stoji u sredini kruga, odnosno luka. Po mogućnosti obučene su u narodno, u ruci imaju male motičice od drva, držak ukrašen ornamentom. Pjevaju i igraju. U prvoj kitici oponašaju kopanje motičicama, u druge četiri kitice samo zgodno u rukama drže motičice.

IZVOĐENJE PLESA:

I DIO

*I takt: 1. Iskoračaj desnom nogom desno
2. Zanožni stav lijevom unutra
II i III takt ponovimo isto
IV takt: 1. Iskoračaj desnom u desno
2. Priključiti lijevu desnoj*

Zatim četiri takta ponovimo isto, ali u lijevu stranu

II DIO

*I takt: 1. Iskoračaj desnom desno
2. Lijevom prednožni zamah desno
II takt 1. Iskoračaj lijevom u lijevo
2. U temeljni stav priključenjem desne*

III i IV takt (Brzo): 4 koraka natrag, dok se ne dotakne svaka leđima ili rukom zida ili čega drugog, što služi kao "spas" (Tu ih se više ne može loviti). Mala pauza. Tad na spasu ponove ono "Malo haj, malo daj" i budući da igrač lovac nije nikoga ulovio - svi načine 4 koraka naprijed (polaganije) dok ne dođu na mjesto.

Igračica "lovac" okrenuta je publici i radi isto što i druge, samo se na "daj" okrene i na "Skoro bit će kraj" kad igračice čine pet koraka natrag - brza za njima, kao da će koju uhvatiti. Na "Malo haj, malo daj" čini kao i prije i na "Skoro bit će kraj" pođe na svoje mjesto.

Isto se ponavlja kod svake kitice.

Igru si može svatko sam i drugačije skombinirati.

KAPETAN JOŠKO

Šaljivi igrokaz u 3 čina

OSOBE:

JOSIP PETROVIĆ, učenik II razreda - nazvan "Kapetan Joško"

DRAGO POŽGAJ, njegov suučenic

IVAN MATKOVIĆ, njegov suučenic

PRVI, DRUGI, TREĆI ITD. UČENIK II razreda gimnazije

BOŽIDAR PARALELA, razrednik II razreda

EMICA, njegova žena

ANKA, njihova služavka

IVANA ŠIMUNIĆ, seljakinja iz . . .

JURA KUNŠTEK, općinski stražar iz . . .

ANTUN, gimnazijski podvornik

Ostali učenici II razreda gimnazije

Č I N I

Kad se zastor digne u razredu nema nikoga. - zatim ulete Ivan i Drago noseći pun naručaj zelenih grančica i poljskoga cvijeća. I sami su se okitili.

PRIZOR I

IVAN: Ha, ha, ha... što kažeš, krasno li smo pobjegli podvorniku, ha, ha, ha...

DRAGO: Ti si to fino izveo. Inače, njega je teško prevariti. Sve vidi i sve čuje.

IVAN: (*ozbiljno*) Moramo biti oprezni i tihi, jer nedajbože da nas ovdje pronade.

DRAGO: Što bi mu brk skakao od veselja! Možda neće doći. Osim toga danas je prvi svibanj - pa valjda...

IVAN: Misliš ti, da to i na njega djeluje?

DRAGO: (*uvjerljivo*) Svakako. (*uzneseno*) Ta krasan je prvi maj! (*zanosno deklamira, stavi si ruke o vrat*)

U našem krasnom dolu
Zelen-trava divan sag
Svud jaglaci i zlatice
I ljubice, cvijetak drag

Klokot slušam potočića
Te bumbara, pčele zuj,
Dječju igru i popijevku
I lahora lagan huj.

IVAN:

Sunce draška miris cvijeća
Leptir ljubi njihov stas
A sa grana sitno ptiče
Razliježe mio glas.

U prodolu krasno li je
Vedro nebo, vedra ćud
Da smo ondje, srećo naša,
Raskoši nam puna grud.

DRAGO: (*rastuženo*) Uzalud čežnja. Đaci smo, mučenici. Nekako mi se čini, kao da su ljudi izmislili i te klupe i tu tamnicu, samo da nama pakoste.

IVAN: No mi se ipak ne damo. (*patetično*) Mi ćemo se organizirati i poslati predstavku u Ženevu, ha, ha, ha.

DRAGO: Psst, tiše, mogao bi nas podvornik čuti.

IVAN: (*tiho*) Mi se ne damo. Kad mi ne možemo u Dolac, a Dolac će u naš razred. Ajde da počnemo. (*Čuju se koraci*)

DRAGO: Tiho, slušaj, netko ide. (*prst na usta*) Psst. (*Slušaju bez daha*) To su podvornikovi koraci.

IVAN: Možda nas je nanjušio?

DRAGO: Čuj...koraci se približavaju. Bježmo, sakrijmo se. (*Pograbe sve sa stola, osim par listova, i sakriju se iza klupe tako, da ih publika vidi. Grančice bace na pod i na njih se povale*) Da nas bar ne uhvati.

IVAN: Nedajbože, većega zla za nas ne može biti. (*Podvornik polagano otvara vrata, proviri glavu, a zatim uđe u sobu. Mrk je. Ima duge brkove*)

PRIZOR II

Ivan, Drago i podvornik

PODVORNIK: Mislio sam ,da bi koga toga mogao zateći. (*iscereno*) Što bi bilo popare! Ta derišćad misli, da je škola zbog njihovih komedija i huncutarija. Valjda ih roditelji zato šalju. Zbog igara valjda. Da sam barem ja profesor. Ja bih njih onako preko klupa, pa ...

IVAN: No nazdravlje! To bi samo još trebalo.

PODVORNIK: (*važno*) Ja bih kazao - vi - tamo dvojica, što se skrivate (*Ivan i Drago se tresu od straha*) iza - - svojih drugova (*Ivan i Drago odahnu*) dođite amo. (*strastveno i patetično*) Dođite, dođite, da vas - da vas isprebijam (*drhtaj*). Da, kad bi takvi profesori bili. Nekada je to mnogo zgodnije bilo, dok su podvornici izvršavali kazne drenovačom. Krasna vremena. Onda je svakog tepca - kao što su ovi svrbjelo. A sad? Đaci rade što hoće. Tu ne vlada nikakva discepelina. To je sve nekako preokrenuto. Ali da mene tko pozove, ja bih ovako išao od klupe do klupe i mazao. (*Polazi i tuče šibom po klupama, a Ivan i Drago se tresu*)

IVAN: Sad smo propali ...

DRAGO: Gotovo je.

PODVORNIK: ... pa kad bih ovako koga našao, da što baci na pod i da ga tako zasmeti - (*iscereno*) ja bih ga izlinjao (*trešnja*), ja bih ga ras - - ras - komadao. A ne kao ti profesori. Oni uvijek samo govore o nekakvoj bedakokiji, a djeca rade, što ih je volja. To, to, (*pokazuje šibu*) to je bedakokija. To je još i više. To je bedaklopija. S tim bih ja njih izdevetao. (*zagleda se na stol*) Što to vidim? (*prilazi stolu i digne dva lista*) Šta to znači? Nedugo, kako sam ja lično pobrisao stol. Dva lista? Oho, oho.

IVAN: Za nas više nema spasa.

DRAGO: Predajmo se, manje ćemo dobiti.

PODVORNIK: (*važno*) List javora ispred škole. Dakle, tu su bili đaci. I načinili dva prekršaja. Prvo: oštećivanje parka i drugo: provala u školu. Prvi prekršaj - i ako nasadi pripadaju školi - ipak je više redarstveno prometne naravi, ali provala u školu. (*patetično*) To, to. Te ptičice! Da ih uhvatim, radije nego, nego ne znam što. (*Ivan i Drago hvataju se za srce*) Dakle, opet drugi razred. Takvog u cijeloj Europi nema. Ptičice! Ma ja znam i koje su. Ta ja, ja ih vidim, ja ih gledam (*trešnja*) kako ulaze u razred i eno - sakrili se. Da, da - sakrili se, svemu svijetu su se sakrili, samo mojem oku nijesu.

DRAGO: Sad se više ne isplati tu kvrčiti se.

IVAN: Mene već sve boli...

PODVORNIK: Tu je, dakle, pravi trag. Moj Matkoviću...

IVAN: (*čisto klone*) Jaaaaj...

PODVORNIK: ... i ti - Požgaju.

DRAGO: (*klone*) Zbogom!!!

PODVORNIK: Tu ste. (*Ivan i Drago mašu klonulo glavom*) Eto - ja kao da vas gledam. Nitko drugi - nego vi. Idem da napišem raport. Doduše, ja vas vidio nisam, (*Ivan i*

Drago zahvaljujući Bogu sklapaju ruke) ali sam posve siguran, da ste vi to. *(Ivan se smije i mahne rukom, a Drago pokazuje "dugi nos")* Idem vas potražiti. *(Zgroze se obojica. Podvornik pokupi još onih par listova sa stola i ode)*

P R I Z O R III

Ivan i Drago, a zatim četa učenika

IVAN: *(odahnuvši ustane, a za njim i Drago)* Što kažeš?

DRAGO: *(maše glavom)* Umalo da kože ne ode na pazar. Joj, da nas je uhvatio...!

IVAN: Što ćemo sad o tome razmišljati. Moramo se požuriti, odmah će zvoniti. Sad će nahrupiti vojska, a mi zakasnismo. *(grabe grančice i cvijeće i kite klupe, ploču, stol i slike)*

DRAGO: Evo i tebi zerdave...

IVAN: Bandeku metni malo koprive, ha, ha...

DRAGO: Ovo ću metnuti Leopardu... a ovo Vuksanu

IVAN: A kapetanu?

DRAGO: Njemu šest zvijezda. *(pokazuje zlatice)*

IVAN: Zašto šest?

DRAGO: Pa znaš, da ih ima pola tuceta.

IVAN: A ti ni ne znaš, nije te bilo u školi, kad su nam razdijeljene opomene. Znadeš, što mu je rekao gospodin razrednik.

DRAGO: Što?

IVAN: Da bi on sad mogao zamijeniti velikog medvjeda, ha, ha.

DRAGO: Pa zar se ne sjećaš zvijezda velikog medvjeda? Od jučer svi pamtimo, da se ono sastoji od sedam zvijezda, jer je kapetan avanzirao na sedam drugih redova. U više oficire. Danas ćemo ga proizvesti.

DRAGO: Onda mu evo još jedna. A kako si ti prošao?

IVAN: Ne pitaj. Vozim se u četveropregu. Nego ti si ovaj put dobro isplivao, samo tri komada.

DRAGO: Kako da okitim katedru?

IVAN: Prirodopis je. Metni malo paprati, mahovine i gljive, da bude dojam ozbiljnosti znaš da se tim već dva tjedna hranimo. Neka je i gospodinu profesoru veselje.

DRAGO: Nešto mi je palo na um. Kako bi bilo da za kapetana načinimo ovdje na podijumu počasno mjesto, da okitimo stolac, na koji ćemo ga posjesti.

IVAN: E, ta ti vrijedi. Ovdje ćemo kod ploče, a ovdje natpis:

"Danas nam je prvi maj
Mi molimo malo fraj".

A ovdje: "Živio Kapetan Joško". Ispod toga je počasno mjesto. Staviti ćemo mu vrbov vijenac na glavu. *(kite stolac, a zatim natpis)*

DRAGO: *(tare si ruke)* Još nikada razred nije bio tako lijep. Sad može da primi našega kapetana i njegovu svitu. *(Zvoni znak za ulazak)*

IVAN: Stanimo u špalir, da dočekamo svečano povorku. *(Stanu uz vrata. Čuje se buka, kako djeca ulaze, zatim poklici: Živio! Živio! Trublje od risačeg papira - i bubnjevi - imitacija, ustima oponašaju udaranje. Najednoć, otvore se vrata,*

malo zatim ulazi četa učenika, a na čelu Kapetan Joško. Stupaju u dvoredu oštro. Svi su okićeni - grudi i kape. Iza kapetana dolaze sa pet, zatim sa četiri, pa tri, dva i jedan drugi red, a onda prosti vojnici - bez drugih redova)

JOSIP: Četa stoj. *(svi stanu)*

IVAN: *(pođe dostojanstveno pred kapetana i oslovi ga)* Časni vojvodo!

SVI: Živio! Živio!

IVAN: Svanuo je prekrasni i dugo željkovani prvi maj. Dan, kada si ti ubravši sva odlikovanja zasjao na nebu drugoga razreda, zasjao jače nego i Veliki medvjed i time nadmašio sve nas ostale. To je svečan dan. To je tvoje slavlje. I zato braćo, ja predlažem, da ga posadimo na ovo počasno mjesto.

SVI: Živio!! Tako je!! *(odnesu ga na počasni stolac)*

IVAN: I da ga ovjenčamo ovom vrbovom krunom, kao znakom njegove jakosti i da ga prozovemo kraljem drugih redova, koji vodi za sobom vojsku drugih redova. *(stavlja mu vijenac na glavu)*

DRAGO: Živio kapetan! Živio kralj drugih redova!

SVI: *(urnebes)* Živio!!! *(bubnjanje, tulenje)*

JOSIP: Braćo! Hvala vam na tolikoj počasti. Imade li koji kakovih želja ili pritužbi? Sve ću vam udovoljiti.

MATIJA: Povedi nas danas napolje. Da tu ne sjedimo.

JOSIP: Dobro, hoću. Što još?

JEDAN UČENIK: Pitaj nas nešto iz današnje lekcije.

JOSIP: Dobro. *(češlja si bradu i vrat - i oponaša razrednika)* Kažite mi vi Jagiću, gdje cvatu klokan?

JEDAN UČENIK: Klo - klo - klo...

JOSIP: E da, ne znate, jel te, a znadete li kada je živio termometar? Ne smijte se, leopardi, i tako. *(lupi nogom)* Mir! Što je to zerdave? *(smijeh)* Huncutarije znadete spravljati, i tako. Musa digni nos! Tko brblja, neka odmah ustane. *(učenici sjedaju napod i ponovno ustaju)* Ukoči se i zatvori usta. *(učenici se primaju za usta i smiju se)* Od čega se pravi Sokrat? Štruca, što se gnijezdite? Kakav je to red? Zar je to škola? Ili konjušnica? *(strastveno)* Klofer, klofer, dođite ovamo. Ovamo dođite da vas nasadim. *(Jedan učenik bojažljivo prilazi k njemu. On ga obrće na sve strane i govori)* Gledajte si ga, klofera gledajte, vi ste znate - kljuse klimavo. Nikada od vas ništa. Vi ste veća nula od ekliptike. Nosite se na mjesto. A za drugi puta, da znadete da - - - nemate ništa.

SVI: Živio!!! *(Tuljenje, trublje, bubnjevi. Dignu kapetana sa stolcem u vis. Uleti profesor.)*

PRIZOR IV

Prijašnji, profesor, zatim podvornik.

PROFESOR: *(Bane u razred kad kapetana u zrak digoše. Profesor ima šešir na glavi tako postavljen, da prednja strana gleda natrag. Na nosu naočale, a u ruci druge. Kad nešto promatra stavlja i druge i treće naočale na nos. Kravata koso stoji. Svaki čas si češe zatiljak i nateže vratom. Kako ga koji učenik primijeti, tako se odmah ukoči. Buka jenjava, a zadnji*

spustiše kapetana) A šta, kakva je to galama? Vi klipani. Što znači to zelenilo? (*razgleda sobu, a učenici ni makac. Spazi natpise.*)

Da, da, to bi vi. Malo fraj, zar ne. A koji je to kapetan?

JEDAN UČENIK: Eto ga!

PROFESOR: A ti si to, ti si dakle kapetan? Sigurno kapetan drugih redova. Čekajte samo, znat ćete vi, što znači buka i to smeće. Šmrkavci vi, balavci, i tako - - Zar je to konjušnica - vi, vi. (*trza glavom i češe se po zatiljku*) Mislio sam da gori. Da, da - i tako - To je kao cirkus, da cirkus je to. Već su se i ljudi počeli zaustavljati. (*zapovijedi jednom učeniku*) Trči, neka podvornik dođe ovamo. (*učenici bljede*) Znao sam odmah da to mora biti II razred. (*Kapetanu*) A ti si vojvoda, dakako. Tko bi drugi - i tako. (*Ulazi podvornik i zaprepašteno gleda, što su učenici napravili od sobe*)

PODVORNIK: Izvolite gospodine profesore.

PROFESOR: (*podvorniku*) Vidite li vi to. To, to je strašno, što ti rade. (*kucanje - ulazi dječak*)

DJEČAK: Gospodine profesore, jedan čovjek vas traži. (*profesor izađe*)

PODVORNIK: (*otvorenih ustiju i sijevajućega oka*) Aaa, aaa. To ste vi meni učinili. (*korak po korak ide k njima i stisnutim pesnicama maše, kao da ih trese*) Što li će kazati gospodin direktor? To je tvoje maslo. (*Ivi*) Dođi, dođi, da te zdrobim, smrvim. (*Ivo bježi u klupe*) I tebe! (*djeca se povlače prema kutu*) No znat ćete vi. Što mislite zašto me gospodin profesor zvao? Bit će batina ko kiše. Idem po brezovaču. (*ode*)

JOSIP: (*pošto ostanu sami*) Dečki, nadrljali smo. "Paralela i tako" se rasrdio i sad će nas predati u ruke toga gorile.

IVO: Kako bi bilo da pobjegnemo? Mene leđa ni malo ne svrbe.

JOSIP: Svejedno nam je. Jedanput moramo doći u školu, a saznaju li kod kuće, onda ćemo tek isplatiti.

IVAN: Baš me briga za sutra. Ja idem makar sam. Dečki za mnom. (*i zaista gotovo svi krenuše van, ali u isti čas eto profesora*) Prekasno.

PROFESOR: Kamo se vi otputiste ha, je li? A gdje je podvornik? Skoči po njega. (*jedan učenik potrči, otvori vrata i sudari se s podvornikom*)

PODVORNIK: (*ljutito*) Što se guraš? Što ne paziš! (*opazi profesora*) Oprostite. (*u neprilici*) Izvolite! (*profesor nešto traži po teci, a podvornik pokazuje učenicima šibu*) Da znadete kako je fina. Što će vam biti toplo. Čak i vruće. Uf, jedanput da si srce iskalim! Tjedan dana će vas svrbjeti. (*učenici si grickaju usne i bulje u šibu*)

PROFESOR: (*podvorniku*) Eto vidite - ta deriščad, nanesla je ovamo u razred toga lišća za jedna kola.

PODVORNIK: Jeste, jeste, gospodine profesore. (*grozi se učenicima*) Bit će rakije, (*škilji na oko*) šljivovice i tropice.

PROFESOR: Jasno je, da to ne može tako ostati.

PODVORNIK: Pa svakako, gospodine profesore. (*gladi šibu i gleda zaprepaštene učenike*) Gdje bi to samo tako prošlo.

PROFESOR: Zato uzmite (*podvornik pokazuje šibu*) sve to granje i lišće (*podvornik se prenerazi*) i bacite na smetlište. (*učenicima*) A vi ćete ostati cijelo poslijepodne u zatvoru. (*podvornik si trlja ruke*)

SVI UČENICI: Joj nemojte gospodine profesore, nećemo nikada više.

PROFESOR: Dobro, da mi to niste načinili nikada više. A sada, kad je tako lijep dan, pustite ovdje stvari - idemo u botanički vrt, da sve biljke ponovimo. (*ode van*)

UČENICI: (*jedva suzdržaše veselje dok profesor izađe, a onda pljesak*) Živio gospodin profesor, živio, živio! (*Pljesak, bubnjanje, trubljenje itd. Podvornik ljutito sakuplja lišće i kojiput zamahne kao da će kojega udariti. Učenici pjevajući u stupanju izlaze napolje, neki iza leđa podvorniku pokazuju dugi nos*)

PODVORNIK: (*publici*) No sad ste vidjeli. Toliki prekršaj i ništa. Tek sada prvi puta razumijem, zašto se današnja škola zove radna škola - đaci rade što hoće.

Z A S T O R

Č I N I I

PRIZOR I

Događa se u II razredu gimnazije. Drugi razred za odmora. U razredu galama, pa đaci prečuju zvono. Jedan učenik uzima kedu i piše na ploči "Geografija", a ispod toga crta čovječju glavu (karikira).

PRVI UČENIK: (*drugome*) Evo, ovako izgledate vi zerdave.

DRUGI UČENIK: Hoćeš li to izbrisati. (*Izlazi iz klupe, dotrči k ploči i nastoji izbrisati, ali ga drugi učenik u tome sprječava - pa se natežu*)

PRVI UČENIK: Baš nećeš izbrisati.

DRUGI UČENIK: Baš hoću, vidjet ćeš. (*Treći učenik, kako je ušao u razred, skoči na katedru i gomba se. Nekoji učenici uče i pišu domaću zadaću, dvojica se prihvatila za vrat i pjevaju kakav šlager na pr. "Šimi kolet i peturin", a Josip i Drago odbijaju loptu glavom. Drago nešto pogriješi i tad se stanu otimati o loptu i rvati pred katedrom, dok konačno jedan drugoga ne baci na pod. Treći učenik siđe s katedre, da ih rastavi, no uto uđe profesor Paralela, njihov razredni starješina. Bez šešira je, no zato sa šalom oko vrata i u zimskom kaputu. U jednoj ruci drži otvoreni kišobran, a u drugoj veliki kup knjiga, a povrh njih globus. Nosi cviker. Sav je crven i zapuhan. Svi učenici ustanu, oni koji su vani pođu u klupu, pjevači isto, samo se Josip i Drago nadalje rvaju*)

DRAGO: (*viče*) Joj, joj, joj!

JOSIP: E, nećete vi tako olako, leoparde. Nije to maksimirska džungla, to je poštovani i plemeniti drugi razred klasične gimnazije.

RAZREDNIK: (*zagleda se u klupko na podu, stavi kišobran na pod i meće još jedan cviker na nos*) A što radite do đavla? (*zapiskuće, trzne desnim ramenom i prevuče desnim dlanom preko zatiljka, kao da ga trlja. Josip i Drago opaze razrednika i ustanu - najprije Josip pa Drago - razrednik zategne desnu stranu ustiju pa će*) Tu, tu ćete stajati. (*razrednik govori piskutljivo*) Vi magarci nijedni. Čekajte samo sad ću poslati po stražara. (*stavi knjige i globus na stol - hoće se prekrižiti*) No šta je? Moli! (*učenici se smješkaju*)

PRVI UČENIK: (*smješeći se*) Gospodine profesore, već smo jedanput molili, sada je treći sat.

PROFESOR: A pardon. Sjedi! (*Sjedne i on. Jedan učenik donosi ispričnicu. Profesor ju glasno i polagano čita, jer slabo vidi. Ispričnica glasi:*) "Ispričnica, kojom molim, da učeniku Haldek Ivanu izvolite ispričati 5 naučnih sati koje je izostao dne 16.5. radi bolesti. Naškodilo mu je masno meso, koje je jeo na Sofijino, kad je bio imendan moje žene. Bolio ga je želudac, imao je neurednu stolicu i morao je svaki čas bježati, te nije mogao doći u školu. Veleštovanjem Marko Haldek". (*Zabilježi opravdanje u dnevnik. Joško i Drago mašu glavom kao da će reći: "S nama ne bude dobro"*) Otvori zadaću. Što ste tako zakurili? Tu je previše vruće. Koji su redari?

ČETVRTI UČENIK: Molim, ovdje se ne loži već preko pet dana.

PROFESOR: (*nešto pregleda u dnevniku*) Na svoje mjesto. Sjedi. A sada da vidim, kako se vas dva atlete zovete. (*Stavi druge naočale i promatra ih, zatim stavi i treće. Maše glavom*)

PETI UČENIK: Molim, Martin nije napisao zadaću.

PROFESOR: Ovamo, van stajat neka iziđe.

MARTIN: Meni je Stjepan (*peti učenik*) razderao list na atlasu.

PROFESOR: Neka iziđe van.

PRVI UČENIK: Molim, meni je Nežmahen 2 dinara dužan i neće mi platiti.

PROFESOR: Van stajati. (*žamor*) Mir, tiho, tko brblja neka ustane. Tiho, pokrij. Koga ne vidim, neka ustane. (*učenici se dižu i sjedaju i prave od toga šalu*)

DRUGI UČENIK: Molim, meni Pavao ne da mira.

PROFESOR: (*nervozno trga ramenom, ustima i češe zatiljak - što i inače radi svaki čas*) A šta, a šta, obadvojica napolje. Vi labavci, balavci. Mir. Tko to šapće? (*prema Josipu*) Kako se vi zovete?

JOSIP: (*mumljajući i tiho*) Josip Petrović.

PROFESOR: Vdović?

JOSIP: Petrović Josip.

PROFESOR: A vi?

DRAGO: Drago Požgaj.

PROFESOR: (*mjeri ih odozgo do dolje*) A - a - znadete vi, da ću vas sada predati stražaru. Dođi ti (*gleda u notes*) Petre Mirkoviću ovamo - pa ćemo s njima u zatvor.

JOSIP: (*sklopi ruke*) Joj, nemojte gospodine profesore. (*učenici se gurkaju i smješkuju*)

DRAGO: Nećemo nikada više.

PROFESOR: Gle, gle, sada molite, (*trza ustima i vratom iza svakih par rečenica*) a kako ste samo zaprljani po licu. (*oni si gledaju ruke i odijelo, koje je zaista bilo zaprljano*) A nema ništa. Neka dođe stražar Marko.

JOSIP: Nemojte gospodine profesore.

DRAGO: Nećemo nikada više.

PROFESOR: Uzalud, nema ništa.

JOSIP I DRAGO: (*sklopljenih ruku*) Molimo vas, oprostite nam.

PROFESOR: No, neka vam bude. No za to ću vas zapisati u razrednicu. (*otvara dnevnik*)

JOSIP I DRAGO: Nemojte gospodine profesore, lijepo vas molimo. Bit ćemo uvijek dobri.

RAZREDNIK: Je, ali kažnjeni morate biti. Eto razrednica ili...

DRAGO: Radije za uho, gospodine profesore.

JOSIP: Radije za uho

RAZREDNIK: Dobro, dođite bliže. (*šuljajući se približuju*) Znadete li kako se vuk kroz živicu provlači? (*šute*) A kako se zubi čupaju. (*šutnja*) A kako na Grenlandu studen grize? Ne znate. No pa ja ću vam pokazati. (*on im pokraj uha poteže kosu, a oni viču: "Joj, joj". Pošto je gotovo*) A sada da vidim, kako ste naučili zadaću. (*Josip i Drago češu se iza uha*) No što je, što stojite ko ukopani? Donesite zadaću! (*ostalim učenicima koji su zbog raznih pritužaba vani*) A što vi hoćete? Na mjesto, nitko vas nije zvao. (*Svi otrče. Opet se obrati ovoj dvojici*) Pokaži zadaću.

DRAGO I JOSIP: Molim, ja sam ju zaboravio napisati.

PROFESOR: Gle, a rvati se nisi. To ću si zabilježiti. (*vadi notes*) Kako se zovete?

JOSIP: Josip Petrović.

PROFESOR: A, dakle isto tako, kao i maloprije. A vi ste?

DRAGO: Drago Požgaj.

PROFESOR: Pa i vi ste isti taj. Dobro, dobro. Zadaće nemate, drugi red, da vidimo, jeste li bar naučili. Zbriši to. (*učenici se ogledaju, jer nije nigdje ništa napisano*) No ajde da čujemo.

TREĆI UČENIK: Molim, meni ovaj ne da mira.

PROFESOR: Daj mu po nosu.

TREĆI UČENIK: Molim ne smijem.

PROFESOR: Kako ne smiješ, kad ti ja kažem.

TREĆI UČENIK: Molim ne smijem, kad je on jači, tukao bi me.

PROFESOR: A tako, to je druga stvar. Neka, neka stoji u klupi. Mir, što je to? Dobro, a sad mi kažite, o čemu smo zadnji puta učili. Neka to kaže (*gleda u notes*) Josip Petrović.

JOSIP: Mi, mi, mi smo učili, zadnji put...

RAZREDNIK: No što, no što, o čemu smo učili? Kažite vi (*gleda u notes*) Dragutin Požgaj.

DRAGO: Mi, (*olizne se jezikom*) mi, (*progutne nešto*) mi smo učili o ...

RAZREDNIK: No što je to. (*pokazuje na globus*) Kako ne znaš. (*učenici s mjesta dižu ruke*) Ruke dolje dakle, što je. Glo - glo da, je li ne znaš, no reci glo-glo-

JOSIP: Glo-glo-

RAZREDNIK: No samo kaži.

JOSIP: Glodavac. (*smijeh u razredu*)

RAZREDNIK: Što, glodavac. (*smije se i on*) Glodavac si ti i tvoj drug. To je, brate globus. No reci ti sad.

JOSIP: To je globus.

RAZREDNIK: Što nam predočuje globus? (*Josip šuti*) Recite vi. (*Drago slegne ramenima*) Ne znate. No pa što je slično globusu?

JOSIP: (*digne ruku*) Molim ja. (*razrednik daje znak glavom*) Globusu je slična nogometna lopta broj 3. (*cijeli razred prasne u smijeh*)

RAZREDNIK: (*ustane*) Šta, nogometna lopta. Ti šmrk... ni toga nisi zapamtio. Tvoja glava je nogometna lopta - puna praznine i zraka. Zar ne znate da je to ze -, no kažite ze

DRAGO: Zenit.

RAZREDNIK: (*hvata se za glavu*) Gospode Bože. I sada je njemu lakše upamtiti zenit, nego zemlja. To je zemlja, zemlja, tikva je to. (*trka ih dlanom po čelu - sjedne*) Zemlja, naša majčica zemlja. To je planet, naša rođena zemlja, po kojoj hodamo. Uostalom, što ću se ja tu s derišćadi natezati. To je slab i gotovo. Kako se zovete?

JOSIP: Josip Petrović.

RAZREDNIK: I opet vi. Evo dosta - slab. A vi?

DRAGO: Drago Požgaj.

RAZREDNIK: (*gleda u notes*) Dakako i vi. Dvojka. (*učenici pođu na mjesta*) E čekaj malo. A kako se zovu ove crte? (*pokazuje meridijane*)

DRAGO: Molim, ne vidim.

RAZREDNIK: Dođite bliže. Eto te crte. Vuci prstom po njoj.

DRAGO: (*drščućom rukom*) To su kružnice.

RAZREDNIK: Da, da kružnice, a kako se zovu. (*na mjestu ruke dižu, a neki šapću*) Zatvorite vi tamo usta. Ukoči se i pokrij. Koga ne vidim neka klekne. No kako se zove. Me -, me -

JOSIP: Medvjed. (*profesor skoči, kao da ga je tko šibom ubo*)

RAZREDNIK: Eto, jeste li čuli - ma medvjed si ti. (*gurne ga malo u zatiljak*) Kaži ti! (*Drago šuti*) Dakako, vi znadete sam za nogometnu loptu. Evo, imadete opet drugi red. (*bilježi opet dvice*)

JOSIP: Molim gospodine profesore, nisam zadnji puta bio u školi.

RAZREDNIK: Mir, nitko te ništa ne pita. Zatvori usta, kad sa mnom govoriš. No sad reci, što želiš kazati.

JOSIP: Molim, nisam zadnji puta bio u školi.

DRAGO: Ni ja.

RAZREDNIK: Pa šta ste onda došli odgovarat, mogli ste se ispričati.

DRAGO: Vi ste nas pitali, jer smo se rvali.

RAZREDNIK. A to ste vi te ptičice - Dakako drugi red više. (*piše opet*) Izbriši to. (*učenici na mjestu oponašaju kao da brišu ploču*) A kako se zovu te crte. No ajde, tko zna neka digne dva prsta. (*i sam je digao dva prsta*) Tiho, mir, kako sjediš? Što lupaš? Nije to konjušnica. No dakle, kako se zove ta konjušni - pardon ta crta. No pa - pa - ra -

JOSIP: Paralelogram.

RAZREDNIK: (*uhvati se za glavu*) Paralelogram! Tvoj nos je paralelogram. Na nosu ti sjedi paralelogram. (*Josip se nehotice uhvati za nos*) No reci ti. Pa - ra -

DRAGO: Parapli -

RAZREDNIK: (*bijesno*) Ovome paralelogram, a tebi parapli - Dođite ovamo. Joj te glavice. (*gladi ih po tjemenu*) Kako su bedaste. Joj, joj, joj, slaba pameca. Dajte da vas malo razbudim. (*tare im sljepoočnice*) Joj, mala tikvica. (*najedamput se izdere, da se svi trgnu*) A šta ti tamo radiš, balavac.

JEDAN UČENIK: Molim, ne da mi mira.

RAZREDNIK: Dobit će po nosu zajedno s tobom. Što, što. Šmrko ti balavi. Zato i ne znate, kad nećete paziti. Dat ću ja vama. Vi ćete meni, starom profesoru na glavu sra - mite se, meni ćete po glavi skakati. Zato vas učim. Tiho ni riječi. Ukoči se. Pokrij, Koga ne vidim, van stajat. (*učenicima na mjestu*) Kažite.

DRUGI UČENIK: Paralele.

RAZREDNIK. Hvala Bogu. A oko čega se zemlja okreće?

JOSIP: Oko - -

RAZREDNIK: Kušajte ga okretati, pa onda recite.

JOSIP: *(bojažljivo ga okreće)* Oko šipke.

RAZREDNIK: Šta - a - a? *(i zagleda se u globus, koji je Josip zamazanim prstima okretao i sve više mazao. Stavlja druge i treće naočale i bulji)* Kako ti to radiš? *(sad približuje, sad odmiče glavu)* Šta je to? *(Josip ne razumije, bulji u profesora i okreće te najednoć sruši globus na pod)* O ti - i - i. *(Josip u strahu uzmakne, a razrednik brže podiže globus)* Ti nesretniče, ti golišavče. *(nosi globus bliže prozoru)* Gle, osmi kontinent. *(prekriži se)* Skoro si mi razbio globus i načinio osmi kontinent - koji se zove mrljarija. O ti, *(stavi globus na stol)* ti šmrkavac, balavac. *(približuje se njemu)* Što si mi to učinio? Što si iz mogega globusa uradio? *(Josip uzmiče, a on bjesni)* Je li to globus za pristojnog čovjeka? To je tvoj slonovski nos. *(patetično)* Dođi mi u ruke - da ti s njim razlupam glavu. *(gotovo plaćući)* O, moj globus. *(grli ga, Josipu)* O ti gade jedan - *(globusu)* Koliko si mi puta poslužio. *(Josipu)* Satrt ću te! Gdje mi je šiba, metar, puška. *(grabi u kutu namotanu zemljopisnu kartu)* Sad ću te isprebijati. *(potrči za Josipom, a on preko klupa)* Ti, ti - *(dohvati ga malo kartom, a letva pukne)* Uh, sad sam i to polupao. Ideš ovamo.

JOSIP: *(drugovima)* Ne svrbe me leđa.

RAZREDNIK: O ti prokletniče. Školu si mi uništio. *(potrči za njim, a Josip pobježe prema vratima)* Gdje mi je revolver, puška, batina, metlu mi dajte. Stoj ili pucam. Batinu dajte, drži ga, drži - *(nastoji dosegnuti Josipa, no on skaćući po klupama spretno izmiče)* Ovamo dođi. *(padne mu cviker)* Što ti svoga profesora ne slušaš. Napolje, marš napolje. Inače si crna zemlja i zelena trava.

JOSIP: To ću i učiniti. *(razredu)* Zbogom dečki. *(izađe)*

RAZREDNIK: *(potrči za njim)* O ti nesrećo! *(zadihan)* Joj, joj, dah mi nestaje. *(ide prema stolu, ali se sruši na pod)*

DJECA: Pomoć, pomoć. *(bježe iz razreda, a nekoji nastoje dignuti profesora)*
Pomoć, pomoć.

PRIZOR II

Prijašnji, Emica i Anka.

(Emica je čula viku i s Ankom dotrčala u razred)

EMICA: *(plaćući)* Što ti je Božidare. *(primi ga i posadi na stolac, te nasloni na stol)* Što ti se je dogodilo? *(djeci koja znatiželjno zirkaju u sobu)* Ajde vi, pođite u dvorište. Božidare, što ti je? *(profesoru glava klone na prsa i on ništa ne osjeća i kao da izdiše)* Anka, donesite vode. *(služavka ode)* Božidare, Božidare! Bože noj, što bi bilo, da ovuda slučajno nisam prolazila sa služavkom. Božo, Božidare. *(plaćući)* Oh Bože, što mu se je dogodilo. Sigurno se je opet uzrujao. Ah ta škola, u grob će ga sahraniti. Joj, joj, još se uvijek nalazi u besvijesti. Božidare, Božidare! *(pomalo diže glavu i otvara oči)* Hvala ti Bože. Božo, Božidare!

PROFESOR: *(pomalo kreće glavu prema ženi, ali ju ne prepoznaje)* Pokaži zadaću.

EMICA: Božo, pa zar me ne - -

PROFESOR: Zatvori usta, kad sa mnom govoriš. Nema ništa, na svoje mjesto.

EMICA: Ah, Božo - - (*plačući*)

PROFESOR: Ništa, na mjesto. Drugi red. Ja ću ti pokazati.

EMICA: Joj na, ne pozna me. Što će biti. (*plače*)

PROFESOR: (*ni ne gleda je*) A zašto nemaš zadaće, je li. Kako se zoveš?

EMICA: Emica.

PROFESOR: Kako još?

EMICA: Božidare, zar me ne poznaš. Tvoja Emica. Zar me ne poznaš?

PROFESOR: Kako ne. (*gleda u notes*) Bitanga ti nijedna.

EMICA: Joj, Božidare, pa ti meni kažeš bitanga. Oh, oh - -

PROFESOR: Još jedamput te pitam, imaš li zadaću ili je nemaš?

EMICA: Ta kakovu zadaću, zar me - -

PROFESOR: Onda na svoje mjesto. slab, najslabiji - drugi red.

EMICA: Ali Božidare - -

PROFESOR: Sjedni i ni riječi više. Lijenčino i bitango.

EMICA: Opet mi kaže lijenčino i bitango. (*plače se*) Meni, svojoj ženi.

PROFESOR: A da što si? A zadaća. (*okrene se prema njoj*) Zašto - - ? (*uzima drugi cviker, pa treći*) Pa to si ti Emice - A ja mislim na ove tu.

EMICA: Tebi je zlo Božidare. Nešto si se razljutio.

PROFESOR: Razljutio? Ne razljutio, nego raz - razderao - ras - plinuo. Pomisli, jesi li ti čula za osmi kontinent.

EMICA: Nisam.

PROFESOR: Eno ga. Onaj šmrkavac. Pokvario mi globus. Svojom šapom načinio mi cijelo kopno.

EMICA: Pa ti si se, Božo, radi toga razljutio. (*on potvrdi glavom*) Ta to se lagano kakvom krpom obriše. Ili toplom vodom.

PROFESOR: Tak - o - o? A zašto sam se ja toliko razbjesnio.

ANKA: (*ulazi i nosi vodu u pljuvačnici*) Izvolite.

EMICA: U tom? Zar si poludila.

ANKA. (*kao da je malo luckasta*) Prosim, drugoga sem ni imala.

EMICA: Hvala Bogu, sad više i ne treba. (*Anki*) Vi malo pričekajte tu kod gospodina, a ja idem obavijestiti gospodina direktora. (*ode*)

ANKA: (*profesoru*) Prosim bi im imbrelu pospravila. (*profesor je međutim opet klonuo na stol*) Hm, zdej bu voda itak dobre došla. (*uzima i prska*) Im sem to jas dobro oprala. Čisto je pak nemre škoditi. (*opet prska, a profesor diže glavu*) Znala sem jas, da to mora hasniti.

PROFESOR: (*otvori oči i pogleda Anku*) Tko ste vi? Kako se zovete?

ANKA: Anka, gospon profeksor.

PROFESOR: O, to ću si odmah zapisati. Dakle vi se zovete - -

ANKA: Anka.

PROFESOR: Kako još?

ANKA: Pavlić.

PROFESOR: Dakle, Marija Pavlić.

ANKA: Ne Marija, nego Anka Pavlić.

PROFESOR: Da, da Anka. (*bolje se zagleda u notes*) Vas već imam zapisanu.

ANKA: (*nasmije se*) Je, kak ne. Već me 15 dan tak pišejo.

PROFESOR: Sjesti. (*Anka se ogleda*) To je strašno, kad je čovjek prehladen. Tu je nekako vruće.

ANKA: Mora im biti hicig, kad su navlekli i zmiter i zimski koput, a već je svibenj pri kraju i tak je tople. Zakaj su se tak oblekli gospon profeksor.

PROFESOR: Zašto? (*hoće izvaditi kalendar - pa izvadi rupčić i pokaže Anki*) Eto zašto.

ANKA: Za te?

PROFESOR. Kalendar.

ANKA: To - o - o? (*niječe glavom*)

PROFESOR: O Pardon. (*nasmije se i sam*) Pokazujem rupčić mjesto kalendara, i tako - - Evo ga. Eto vidite, tu piše, a što piše djeco - Da još nije 21. lipanj, kad počinje ljeto.

ANKA: Ali gospon profeksor, susedovo ono pokažuje već preko 20 štrihov.

PROFESOR: Koje susedovo?

ANKA: Ono, tero se diže i spušća.

PROFESOR: (*ustane*) Diže i spušta?

ANKA: Je, je. Nekak se smešno zove. Tera, kera ili tak nekak počme. Gli je baš smešno ime.

PROFESOR: Valjda termometar.

ANKA: Je baš tak, (*pljesne rukama*) teravetar, teravetar, baš im se tak zove.

PROFESOR: To se mene ništa ne tiče. To spada u fiziku. Uf, tako mi je nekako vruće. Na svoje mjesto.

ANKA: Izvoliju?

PROFESOR: Pokaži zadaću.

ANKA: Kakšna zadaća?

PROFESOR: (*sjeti se*) Da, da, a gdje su moje papuče?

ANKA: Doma.

PROFESOR: Donesite mi ih, tamo su na drugoj paraleli - to jest daski od kreveta.

ANKA: Su gospa rekli, da si bumo išli zdej doma.

PROFESOR: Znate, velika je površina zemlje.

ANKA: Je nekak da je prašna.

PROFESOR: Taj kišobran zatvorite i metnite ga na onu klinčanicu. (*Anka uzima i stavi na prvi klin*) Ne tu, ondje na treći meridijan, i tako.

ANKA: Viš, viš tomu gospoda veliju perdimijan, a mi bokci klin.

PROFESOR: Tako, dobro. Na svoje mjesto, sjesti. (*ulazi Emica*) Ustati. Sjedni.

EMICA: Idemo Božidare.

PROFESOR: Za drugi puta - -

EMICA: Ta, nema nikoga. Djeca su na dvorištu. (*Anki*) Vi ćete sve te stvari pobrati. Idemo Božidare.

PROFESOR: Ustati. Mir dok ne iziđemo. (*prima se za lijevu stranu prsa*) Tu sjeveroistočno me boli.

EMICA: Sve će biti dobro. A gdje ti je šešir?

PROFESOR: Šešir, šešir? A bit će negdje ovdje u školi. (*Anki*) Vi ćete ga potražiti, a onda dođite k onom sjevero - jugozapadnom izlazu. (*prema djeci koje nema*) Mir dok ne izađem. (*profesor i Emica izađu*)

ANKA: Kak su ti gospođin čudni. Tak mi se zdopadaju, kak sto gradi.

Z a s t o r

Č I N III

P R I Z O R I

Josip sam. Pred kućnim pragom sjedi, tepe maslac i zipku ljulja, obučen u seljačko odijelo.

JOSIP: (*prestane da tepe*) Ne ide, pa nejde. Već cijeli sat lupam, a ni mrvica maslaca. Bože moj, koliko se čovjek namuči, dok dođe do tih nekoliko dinara. (*lupa*) Znoj me već tri puta oblijao, ali još ništa. Samo da nema ovog derišćeta! (*lupa*) Čim ga prestaneš zibati, a ono be, be, be... To je za poludjeti! Hvala Bogu da je malo prestalo. Onda meti dvorište, čisti štale, hrani i poji blago, čuvaj djecu, piliće i pačice - pa sve do mrkle noći- A tek ujutro. (*tare si oči*) Ustaj u 4 sata, a katkad i prije. (*zijeve*) Ja baš najljepše sanjam o školskim drugovima, o anđelima, p nebu, a gospodar me prodrma: "Ajde, vrijeme je". A kako je samo strog. Svi moramo raditi bez odmora. I još kako. Od svitanja do mraka. Kad sam ono pred osam dana došao, mislio sam, poginut ću od posla. No sad mi već ide. Konačno, što mi i preostaje drugo, nego zasukati rukave i raditi. Roditeljima na oko više ne mogu, iz škole sam izbačen. Sad ću se ovako mučiti do Božje volje. Što mogu? (*uzdahne*) Radi i trpi. Sam si to skovao. Evo dolazi gazda. (*brzo udara*)

P R I Z O R II

Josip i Ivana

JOSIP: (*pošto ugleda Ivanu - vedrije*) O vi gazdarice. Mislio sam da ide gazda, pa-a - a

IVANA: (*nasmiješeno*) Da bu vetra, kaj ne? Naj se dečec nič bojati. Denes ga nebu, odišel je v meljin. A ti još nisi gotov?

JOSIP: Pa ne znam što je, ali mi nikako ne ide.

IVANA: Daj da vidim. (*kuša, ali joj ide nekako prelako. Otvori posudu i vidi, da Josip tepe samim štapom bez onoga kotačića. Prasne u smijeh*) Pa ti ne bi bil gotov do noći. A gde ti je kotač, teri dojde na batinu.

JOSIP: Kotač?

IVANA: Nego kaj, tak bi se mogel tri dana mučiti. Sad bum jas to zveršila, a ti pogleč purice, patkice i piceke. (*Josip ode, a Ivana si promijeni pregaču i sjedne da tepe*) Jako zgoden dečec. Gospocki je, ali oče delati. A kak je samo spameten. Ham, kak ne, kad je išel gimnazije. Te zna sakej. Pozna celo zemlo, nebo i zvezde.

JOSIP: (*vraća se*) Joj gazdarice, neće biti dobro.

IVANA: Kaj se pripetilo, za pet ran Božih.

JOSIP: Joj, joj, joj, ja nisam kriv, (*plaćući*) pačići su otišli u vodu i svi će se potopiti. Što će gazda kazati?

IVANA: Ha, ha, ha, (*uhvati se za trbuh pa se smije*) Gdo se bu vtopil? (*Josip ju začuđeno promatra*) Je li pačići? (*smije se*) Kaj se buju vtopili?

JOSIP: Sigurno. Ja sam ih odvrćao, ali lude su lude. One stare glupe patke su ih odvele, a ja se raskidah od lamatanja i odvrćanja. Gazda će nas ubiti.

IVANA: Ne bij se Joško. Im patkice znaju plavati.

JOSIP: Takoooo? Mali su - a ja još ne znam.

IVANA: Zato ti znaš o Zagrebu, o Tuškancu i puno toga.

JOSIP: Da, ali nisam poznavao ni pšenicu ni kukuruz, dok nisam ovamo došao.

IVANA: Pa kaj to gospodi trijeba znati. Vi v školi vučite ono kaj vam trijeba.

JOSIP: Učimo mi u školi i o tome, ali to na slici drukčije izgleda, još se sjećam da kukuruz spada u krucifere.

IVANA: Kak je to lijepe.

JOSIP: O, znam ja i više toga: agave amerikana, pinus silvestris, feliks leo, prunus persika i druge.

IVANA: Kak je to lijepe. (*pljesne rukama*) Lepše ne govori ni naš gospodin župnik.

JOSIP: Da, to je lijepo, samo ja tu nijednu biljku nisam nikada vidio i ni ne znam, što znači.

IVANA: O, lefke zato, još imaš cajta poklem navčiti ono kaj mi bokci znamo.

JOSIP: Ali je ipak previše, da ja nisam poznavao ni plug, ni vile, ni branu, ni motiku, a od toga svi živimo.

IVANA: I bolje je da ne poznaš. Im je to samo muka. Vi si z drugim glavu terete i razbijate.

JOSIP: Ali ja toliko nikad nisam radio.

IVANA: (*uzdahne*) Ah, kaj češ dečec. (*pomiluje ga po glavi*) K nam si došel, pak se z nami i mučiš, črez to se nekaj i navčiš, dakak ono, kaj gospodi nije trijeba znati.

JOSIP: Ne bih rekao, da im to ne treba. Ja sam hiljadu puta jeo maslac, a da nisam znao da se dobije od krave. I koliko se čovjek namuči, dok do njega dođe. Kako teško se samo priskrbi žito, pa brašno. Moj otac primao je novac kao plaću i mi smo ga trošili, a da nismo ni pomišljali, koliko treba muke, da se sasluži.

IVANA: Je, imaš prav, teškoća je pri nami, ali dok se zmislimo da ima i onakvih teri su gladni, onda moramo čkomiti. Naj Bogeck da samo zdravle.

JOSIP: Već sam se i ja priviknuo na rad, štoviše rad mi je i omilio. A prije kod kuće su me mazili, a ja sam bio i lijen i nezadovoljan i nezdrav. Sad mi je ugodno, kad mogu obaviti kakav posao. Samo da ne moram tako rano ustati.

IVANA: Kaj ćemo, kad to tak pri nas ide. Odi Jožek, malo počisti štalu, a onda buš dvora pomel. (*Josip ode*) Kak je te dečec spameten, ja bum još jenkrat rekla, da ga je škoda, kaj ni išel dale v školu. Tak se berzo navči. (*Ivana uđe u kuću. Josip najprije nosi stelju u štalu, a onda pomeće dvorište. Kako metlom maše, tako po taktu fićuka. Kad je gotov, uzme vedricu i ode po vodu. Dolazi stražar*)

PRIZOR III

Stražar sam, a zatim Josip.

STRAŽAR: (*oprezno otvara vrata, kao da nekoga vreba. Ulazi u dvorište*) Tu je tišina, kao u grobu. (*govori jako kroz nos*) Kako i neće, kad (*pokazuje na sebe*) policija dolazi. I to ne makar gdo, nek glavom šef policije. E Jura, da si ti zveršil barem celu pučku školu, bio bi ti šef policije ne samo v Zagrebu ili Varaždinu, nego čak v Krapini. Ovako svejedno (*mahne rukom*) Glavno je da čoveku odgovara. Meni na primjer moj gospon bilježnik kaže. "Vi Jura znate, što ste vi, a ja stanem u pozor, salutiram i mislim si. Kak nebi znal. Jura, šef policije. A gospon bilježnik veliju dalje: Vi ste oružana snaga, a ja si mislim dakak da jesem - i vi ste odgovorni za mir i poredak. Dakak ja salutiram da jesem, pogotovo sad, dok sem sam. Dok sem imao pod sobom još jednoga prostoga pandura, onda smo bili obedva odgovorni, a sad? Sva bezglavost, ne, ne, bezbegnost tu leži. (*pokazuje na svoja ramena*) Ali zato sem ja gospodin Jura, šef policije, naoružana ne-snaga, ne, ne, to jest sila na kojoj počiva mir i poredak."

No ali to nije sve. S kakovim samo poštovajnem me ljudi pozdravljaju. Nek ja samo kihnem, a oni na zdravlje gospon Jura. I onda, dok ja štanciram po Oroslavlju, oni sebi misle, nekoi i govore: "Taj naš Jura je pravi gospon činovnik". A ako komu kaj treba, a oni k meni, k svojemu gosponu Juri, šefu policije.

No još ima nešto, za što nigdo ne zna. Da oni znaju (*vadi lisnicu*). Eto to su važne stvari. Tu leži i slava i novac. Samo to nije svakomu mogućnost. Evo čujte. Raspisana potjera za poznatim varalicom i pustolovom. Nagrada 1000 dinara. Pa onda ovo (*pokazuje odrezak novina*) 3000 dinara. Ovo 5000 dinara. I tu ima ukupno 25000 dinara. Gospodo, to nigdo nezna, ali novci su već tu. Ja ih vidim nabrojene do pare. Jer ovud mora svaki prejeti. A kuda će, ako neće kroz Oroslavlje. Zato ja svakoga sumnjivca nanjušim. To je človeku već u krvi. Ja nadodem na svaki krivinal, i kuliko puta sam vre kojekakvoga sumnjivca našel impraganti.

Tako eto znam, da se veš nekoliko dana ovdje zadržava neko strano lice. Možda je koj od ovih? Špijun ili komfuzista ili morti fašinista. A onda nagrada je tu. Dakle, Jura sada ili nikada. (*u jednu ruku primi pendrek, a u drugu revolver*) Možda ima gde kakav znak? Ha, evo ga. Crveni papir! Crveno, to je čini mi se fašiničko. Vrlo važna okolnost. (*prigne se, da podigne papir koji leži pokraj vratiju, a Josip noseći vodu u desnoj ruci, a patku u lijevoj ruci, trkne Juru vedricom i polije ga svega vodom. Jura naglo skoči*) O ti bezobraznik!

JOSIP: Nisam vas opazio, oprostite g. stražar.

JURA: Nisam ja prosti i obični stražar. Ja sam šef policije.

JOSIP: (*pogleda ga začuđeno*) Šef policije? (*Jura potvrdi*) Oprostite gospodin šef policije.

JURA. U ime zakona ti si uapšen.

JOSIP: Ja? A zašto, gospodin str - (*Jura se namršti*) to jest šef policije.

JURA: Ti si sumnjiva osoba.

JOSIP: Zašto?

JURA: Ti si fašinista.

JOSIP: Ja?

JURA: Da, da, ili si fašinista ili si konfuzista ili špijun.

JOSIP: *(nijeće glavom)* Ne.

JURA: A šta je ovo? *(pokazuje crveni papir)*

JOSIP: To nije moje.

JURA: A raca? To si ukrao. To je drugi konflikt.

JOSIP: *(nasmije se)* Ukrao, pa to je naše.

JURA: Kaše?

JOSIP: *(zapazi da Jura dobro ne čuje, zato mu vikne)* To je naše.

JURA: Čuješ mali, da ti nisi ovo. *(izvadi Joškovu sliku iz onoga kupa izrezaka)*

JOSIP: *(problijedi opazivši svoju fotografiju)* Odakle bi ja to bio, gospodin šef policije. *(publici)* Sad sam propao. *(Juri)* Molim vas da vidim, što je to. *(čita)* U utorak dne 23. svibnja o.g. izgubio se Josip Petrović, učenik II razreda gimnazije. Tko ga pronađe, dobit će nagradu od 1000 dinara. *(vratu)* Ne znam, koji bi to bio.

JURA: Skrio?

JOSIP: Da, da, skrio se.

JURA: A meni su kazali, da bi to ti mogao biti i da si sličan.

JOSIP: Ali, to nisam ja.

JURA: Da, da, taj nosi pod vratom mašlin, a to si kak muž oblečen. I onda ovaj ima bradavku na licu, a ti - čuješ mali, pa i ti imaš bradavicu.

JOSIP: *(primi se za bradavicu)* Ja? Nemam, to jest imadem, ali na drugoj strani lica, na desnoj.

JURA: *(križa se da isproba desnu ruku)* Da, da to je tebi desno, a ovo je njemu levo. A kako se ti zoveš?

JOSIP: *(brzo se dosjeti)* Pavao Đurić.

JURA: Đavao Purić. *(čudi se i maše glavom)* A gdje bi samo mogao ovaj biti.

JOSIP: Vidio sam tu takvoga jednoga stranoga. Sad je na polju.

JURA: V kolju?

JOSIP: Da u vinogradu.

JURA: V hladu?

JOSIP: Da, da, sjedi i počiva.

JURA: A tamo gdje ima šljiva.

JOSIP: Jest tamo.

JURA: Idem odmah tamo. Ja ću ga za čas dotjerati. A znaš, što će onda biti.

JOSIP: Ne.

JURA: Batina.

JOSIP: A zašto gospodin šef?

JURA: To je konfuzista ili - - no, no, fašenjek, ne, ne, fašinista. Ala će dobiti. *(zdrma Josipa za rame)*

JOSIP: Je li to sigurno?

JURA: Žurno, žurno, idem dok još nije pobegnul. Evo ti 5 dinara što si mi rekao gdje je, a ja ću dobiti 1000.

JOSIP: *(za se)* Dobit ćeš brus, ti policijo gluha.

JURA: Nek duva. Glavno je da smo mu u tragu. Idem, da ne bude kasno. Zbogom. *(rukuje se s Josipom)*

JOSIP: Klanjam se gospodin nadšef policije. (*Ivana viče iz sobe: "Jožek, Jožek"*)
Evo mene.
JURA: Ti si Jožek?
JOSIP: Ne, ne, gazdi je tako ime , ali ću ja gazdarici pomoći. Zbogom. (*otrči, Jura ode, a gazdarica iziđe na vrata*)

PRIZOR IV

Josip i Ivana

IVANA: Gdje si tako dugo?
JOSIP: Pst, tiho, tu je bio stražar, da me uapsi.
IVANA: Uapsi, a za kaj?
JOSIP: Moji roditelji stavili su u novine oglas zbog mene i obećali nagradu od 1000 dinara onome koji me pronađe. A taj umalo da me nije odveo.
IVANA: Kak te je prepoznal?
JOSIP: Ima sliku, samo sreća da mi je na slici ta bradavica na drugoj strani.
IVANA: A, a , kaj ne veliš. I onda te je pustil.
JOSIP: Nekako sam se izvukao. Rekao sam mu, da takvoga poznam i da je otišao u polje i on mi je povjerovao. Još mi je ostavio 5 dinara nagrade.
IVANA: Ha, ha, kak je bedast ili bolše reći, kak si ti spameten. Velim jas da te je škoda. I onda, dečec, kakvoga si jada i kakovu si žalost svojemi zadobavil. Itak bi bilo najbolše - - -
JOSIP: Ni govora. Kući ne mogu. iz škole sam izbačen i sad bi bilo i sramote i batina. Radije ću ostati ovdje.
IVANA: Ali da se barem doma javiš, da znaju da si živ.
JOSIP: Došli bi po mene, po poštanskom žigu bi saznali gdje sam.
IVANA: Škoda kaj se nisi dale vučil. Ti bi gli mogel postati vučitel ili plebanuš. (*sjedne na klupicu i nešto šije*) Daj Jožek poveč mi nekaj z škole. Sedni se tu polek mene.
JOSIP: Ne mogu se sjetiti ništa. (*sjedne*)
IVANA: No daj nekaj.
JOSIP: Jeste li kada čuli za Sokrata?
IVANA: A gde to raste?
JOSIP: (*smije se*) To ne raste. To je čovjek.
IVANA: Pri nas takšnega ni. Te mora biti z Kranjske.
JOSIP: A vidite, zbog njega sam sjedio u zatvoru.
IVANA: Bokček moj mileni, valjda si se ž njim dernjal i navlačil. A kaj se s kakvimgod galženjakom pajdašiš. Fala Bogu da toga tu nema.
JOSIP: (*smije se*) Ne, ne gazdarice. U školi su me zatvorili, što nisam o njemu ništa znao, a on je znamenit čovjek. Mislim, da je iz Engleske.
IVANA: To mora biti negdi blizu Turske.
JOSIP: Moglo bi biti. A znadete, što je to leopard?
IVANA: Nije ni to naš človek. Te mora biti tam negde s Korduna.
JOSIP: Ali ne, pa to je životinja.

IVANA: A če bi tak. A jas sem mislila -ha, ha.

JOSIP: A što je iks?

IVANA: Fiks? (*smije se*) To znam, kad se onak nekoga fisne, ili kak bi mi rekli mazne.

JOSIP: Nije, nije. To je čini mi se ptica. A kako to gazdarice, da tu nigdje nema nikakvoga djeteta?

IVANA: Dijece? Ti bi se znam malo poigral.

JOSIP: Pa, znate, ne bi - - nego samo pitam.

IVANA: Im jas znam. (*pogradi ga po glavi*) Ti bi se malo poigral, ali sad su dijeca v školi, a poklem dokdojdeju z škole, onda ti moraš v šumo na pašu. - V letu bu bolše.

JOSIP: Znadete li, što je to pi?

IVANA: Pi, pi. (*smije se*) To znam, tak mali piceki.

JOSIP: Ni to niste pogodili. To je jedan broj. Mislim oko 5 cijelih i tri polovice.

IVANA: Razmem. To je tak, kak celi lonci i čerepovlje.

JOSIP: Ne, ne, to su polovice.

IVANA: Muči, dečec. Im dok se lonac raspukne mi mam velimo čerepovlje.

JOSIP: A Neron?

IVANA: Kak ne, pak to celi svet zna, da je to Đurkinov cucek. Nek znaš kaj, dobro bi bilo, da otideš k njim po naša kolica. Još su pred tri dana na njimi vozili kuruzu v meljin.

JOSIP: Dobro, idem. (*otiče*)

IVANA: Jas bum pak rekla, da je toga dečeca škoda. Dijete je preveč spametno i sakaj zna. Dosad nigdar nis čula za Inglesku, za fiksa i Zrokata, pi, pi i druge stvari. Kak je to lepe, dok človek nekaj navči. Kak samo buju joči zbleščile kuma Jakupinka i Glojnarička dok bum rekla mesto da prostite, pandur ili jeste li čule gde je živel Pi. Ako mali ostane bum perva žena v selu. Jas bum mam iza vučiteljke. Samo mojemu človeku nekaj ni praf, valjda se boji, da ne bi od njega bila pametnejša. (*mala stanka*) A kaj mu jas morem pomoči, kad meni takšne mirakulje idejo bolše v glavu nego njemu. (*čuje se iz daljine vika: "Živio Cezar imperator, živio Cezar, živio!"*) Gdo to pak draži našega cucka? Bogi cezar, ta mu diječurlija ne da nigdi mira. Kaj već ideju z škole? Im poldan još ni. (*ustane i pođe prema ulaznim vratima na cestu, no kolica koja vuče više dječaka nalete na nju i umalo da ju ne sruše. Kolica ulete u dvorište. Na kolicima je par učenika, a ostalu vuku, guraju i viču: "Živio Cezar, živio, živio imperator, živio!" Đaci imaju na leđima naprtnjače, a neki i tambure.*)

PRIZOR V

Ivana, Josip, đaci II razreda gimnazije na izletu, zatim profesor.

JOSIP: (*pošto su kola stala pođe malo u stranu i prema publici*) No nazdravlje, to je moj razred na izletu. Hvala Bogu, da me nitko ne prepoznaje. (*đaci su opet spazili Ivanu, pa su nekako u neprilici i hoće da se povuku na cestu, kad u dvorište stupi razrednik. Pocrvenio kao rak, bijesan je, što su đaci protupropisno napustili red i otrčali s kolicima. I on imade uprtnjaču, a preko nje namotani gunj, zatim o špagi obješen kišobran i dalekozor i tamburicu. Obučen je u tešku kabanicu, a na glavi ima šubaru, na nosu naočale.*)

PROFESOR: (*zapuhano*) Pozor! Da mi se ni jedan ne makne! U vrstu! Vi gadovi jedni! Vi ništarije, vi šmrkavci! Vi laba - balavci. Što ćete vi meni starom profesoru na glavu sra - mite se. Meni po glavi tancati. Stoj mirno. Ne miči se. (*spazi da se domaćica miče, no zbog kratkovidnosti misli da je to đak, pa se izdere na nju*) Što se ti nećeš pokoriti? Odmah u red!

IVANA: Moljim - -

PROFESOR: Nema ništa. Smjesta u red.

IVANA: Ali prosim - -

PROFESOR: Ni riječi. Šuti kad sa mnom govoriš. Odmah u red. Pokazat ću ja tebi.

IVANA: Prosim jas nis nič kriva - -

PROFESOR: Što, i još se buniš. O ti ništarijo jedna. Odmah u red. Sad ću ti pokazati ovom batinom.

IVANA: Joj - na - idem (*stane u red*)

PROFESOR: (*tele je upravo izletilo iz štale, pa se miče*) A ti tamo, zar za tebe ne vrijede zapovijedi. Odmah ovamo. (*tele bježi*) Šta, nećeš poslušati?

IVANA: (*krsti se*) Taj je ponoril, da je barem moj doma - -

PROFESOR: (*teletu*) Ideš ovamo, bitango. U red, ajd vi dvojica dovedite ga za uši. (*skoče dvojica i prihvate tele*)

IVANA: Joj, bokček, a kaj bu znami. Im je te ponoril. (*pošto dovedu i tele u red tada će*)

PROFESOR: Sad da vidimo. Za ovu svinjariju sve ću vas zapisati i bit ćete najstrože kažnjeni. (*učenici se smješkaju i gurkaju, a Ivana uzdiše*) I batinom i zatvorom.

IVANA: (*digne pregaću i briše suze*) Prosim, jas nis nič kriva.

PROFESOR: Dakako, sad ste sve nevini. Kazna će biti najstroža. (*izvadi notes*)

IVANA: Joj, joj. (*plaćući*) Buju me zapisali, bum išla vrešt, joj. (*i rasplače se punim glasom, a učenici prave komedije*)

PROFESOR: Tu nema pomoći. (*tele se uznemirilo*) Sad se dereš, no valjalo je prije misliti. (*tele se još miče*) Hoćeš li mirovati, beštijo! Ajde idemo po redu. (*prema domaćici*) Kako se zoveš?

IVANA: Ivana Matošević.

PROFESOR: (*traži po notesu*) Kako?

IVANA: Ivana Matošević.

PROFESOR: Matoševića Ivana nema u II razredu. U koji razred ti ideš?

IVANA: Treći sam - -

PROFESOR: A tako, nesrećo, još si se s nama prošvercao iz trećega razreda. Krasno, krasno, pa ti i nisi više nego za Lepoglavu. Varaš, ne slušaš. Dakle iz trećega razreda. Ha sad smo ulovili ptičicu.

JOSIP: (*publici*) No to je lijepa parada

IVANA: Joj, oprostite, neću više nikada.

PROFESOR: To je kriminal, to se ne može oprostiti. Čekaj, baš ću te zapisati. Kako se ono zoveš?

IVANA: Ivana Matošević, prosim.

PROFESOR: (*piše*) Ivana Matošević. (*učenici se smiju*)

JEDAN UČENIK: Sad smo postali mješovita gimnazija.

PROFESOR: Kako Ivana? Zašto ti ne kažeš Ivan Matošević.

IVANA: Prosim ne znam zakaj, tak su me kerstili.

PROFESOR: Kako su te mogli tako krstiti, kad ideš u III razred muške gimnazije.

IVANA: Prosim jas nis išla v gimnazije kad sem priprosta i ne znam zakaj su me tak kerstili.

PROFESOR: Nisi valjda žensko, da se zoveš Ivana.

IVANA: Je, je, moljim, jas jesam - -

PROFESOR: Kako to, kad si u muškoj gimnaziji. (*đacima*) Je li ovo muška gimnazija?

SVI: Je, gospodine profesore.

IVANA: Prosim jas nis v gimnaziji, jas sam tu doma.

PROFESOR: Kako? Ovdje kod kuće? (*stavlja si druge i treće naočale na nos i onda promatra na durbin*) Oprostite, nisam vas dobro vidio, pa sam mislio da ste i vi đak. (*prilazi k njoj i pruža joj ruku*) Nemojte se srditi i nemojte mi ništa zamjeriti.

IVANA: Nič ne bum. Samo prosim, da mi puste mojega teleka.

PROFESOR: Dobro, neka ide. (*domaćica uzme tele i odvede ga u štalu*) A sada ćemo dalje. (*na redu je Josip*) Kako se ti zoveš golube? (*Josip misleći da ga je razrednik prepoznao stane plakati*) Sad plačeš, a prije nisi znao promisliti.

JOSIP: Joj, neću nikada više, bit ću dobar.

PROFESOR: Da, sada vi svi obećavate. Kako se zoveš?

JOSIP: Oprostite, oprostite, budem dobar, ja sam sada dobar.

PROFESOR: Sad ste svi dobri, kad znadete, da će biti batina i zatvor i pakračkih dekreta. (*izdere se*) Kako se zoveš?

JOSIP: Josip Petrović.

SVI ĐACI: Joško, Joško (*okruže ga*)

PROFESOR: Hoćeš li se umiriti. Mirno. Sad ću vas ovom puškom, sabljom ili batinom. Dakle ti si - -

JOSIP: Josip Petrović. (*profesor ga traži po notesu*)

DRAGO: Kako nam izgleda Joško. Pogledajte kapetana. (*đaci mu se smiju i namiguju no Josip je ozbiljan. Ne zna kako će to proći*)

PROFESOR: Petrović Josip. (*stavlja i druge i treće naočale*) Tebe više nema.

JOSIP: Joj, joj, joj - pa ja sam se popravio; nisam više (*uto se vraća Ivana*)

PROFESOR: Ti si precrtan i tebe više nema. Čekaj, što je u bilješci. (*čita*) Pobjegao u svijet, možda u Afriku ili Aziju, raspisana nagrada, pa su ga već sigurno divlje zvijeri progutale. Dakle, u svakom slučaju tebe više nema - ti si požderan.

JOSIP: Prosim nisam, ja sam ovdje.

PROFESOR: Nisi, ti si već crna zemlja.

JOSIP: Molim nisam.

PROFESOR: Kako nisi, kad si pobjegao. je si li pobjegao?

JOSIP: Jesam. ali sam ovamo došao, a ne u Abesiniju.

IVANA: Je prosim, on ni išel Obesinijo, on je tu pri nas.

PROFESOR: Ti se zoveš?

JOSIP: Josip Petrović.

PROFESOR: I ti si iz škole pod mojim satom pobjegao?

JOSIP: Jesam, oprostite - -

PROFESOR: I došao si ovamo.

JOSIP: Da.

PROFESOR: I ti bi bio naš Josip. (*đacima*) Je li to istina?

SVI ĐACI: Je, to je naš Joško. (*jedan glas*) Kapetan. (*smijeh*)

PROFESOR: (*promatra ga na jedne, na druge i treće naočale i onda na durbin*) Pa kako to izgledaš? Kao seljak, kao pravi radenik?

JOSIP: Da, ovdje svašta radim.

PROFESOR: A, sad sam te prepoznao. (*jačim glasom*) Ti si onaj koji si mi nacrtao osmi kontinent. (*malo patetično*) O, dođi ovamo!

JOSIP: (*uzmiče*) Ne svrbe me leđa.

PROFESOR: No kuda ćeš. No dođi. Hvala Bogu, da smo te pronašli, izgubljeni sine. (*sada tek Josip stane*) Ja sam se već toliko nažalostio misleći da su te divlje zvijeri raznijele. Dođi ovamo, sinko. Da te zagrlim. Ta ti si naš. (*Josip mu oprezno priđe bliže*) Hvala Bogu. (*grli ga*) O, koliko se radujem, da smo te baš mi pronašli. Kako lijep slučaj. Kako će se tek tvoji veseliti. Pa kako si Josipe naš? Junače?

JOSIP: Hvala, dobro.

PROFESOR: Što će se tvoji radovati. O, hvala Bogu, hvala Bogu. Dakle. (*otvara notes i križa bilješku*) Pronađen, hvala Bogu. Sjesti - - (*nešto još bilježi*)

DRAGO: Kako si, gdje si bio?

JOSIP: Tu sam radio kod ovih čestitih ljudi. (*pokazuje na Ivanu*)

PROFESOR: A što si radio? Kod nas baš nisi bio najmarljiviji.

JOSIP: Ovdje sam sve morao raditi. Ovdje nema ljenčarenja.

IVANA: On je pri nas tak dober i spameten, a delal je kak mašina.

PROFESOR: Hm, ja sam mislio, da rad i ti, da su to dva nespojiva pojma, da to ne ide zajedno.

JOSIP: Ide, ide. I te kako ide. Svijet me naučio pameti.

PROFESOR: E pa onda živio!

SVI: Živio! (*tulenje, bubnjanje*) Živio Kapetan!

PROFESOR: Pst, mirno. Onda ćeš valjda i u školi htjeti raditi, to jest učiti.

JOSIP: Samo kad bi me htjeli natrag primiti. Ja bih radio kao crv, jer je ovaj seljački posao i beskrajan i naporan. Što su naše lekcije prema njemu.

PROFESOR: No baš me veseli, da si došao pameti i da si to sve priznao pred svojim razredom. Neka znadu, da škola nije najveća muka. A sad ćeš s nama.

IVANA: Joj, gospon, pa kaj nam ga buju otpelali. (*plače se*) A tak je dečec bil dober i spameten

JOSIP: (*poleti gazdarici i ljubi joj ruku*) Doći ću ja vas posjetiti sa svojim roditeljima. A zasad najljepša Vam hvala.

IVANA: Oh, oh, tak mi je teško.

JOSIP: Idem samo da se presvučem i da Vam vratim ovo odijelo.

IVANA: Samo si ga priderži za spomenik. (*rasplače se*) Jaj, jaj.

JOSIP: Najljepša Vam hvala. To seljačko odijelo bit će mi potsjet na seljačku muku i seljački znoj, koji neću nikada zaboraviti. A i vama hvala gospodine profesore (*grli mu ruku*) koji ćete me zagovoriti, da mogu nastaviti školu.

PROFESOR: Ništa, ništa, glavno da se je našla izgubljena ovčica.

JEDAN UČENIK: Sad je ovčica, a bio je veliki medvjed.

JOSIP: (*drugovima*) I vama hvala, što ste me rekvirirajući moja kolica na tako zgodan način otkrili.

DRUGI UČENIK: Vozili smo te, kao da vozimo Cezara.

TREĆI UČENIK: Živio Cezar imperator! Živio Kapetan Joško!

SVI: Živioooo!!!

PROFESOR: Hoćete šutjeti. Sad ću vas ovim buzdovanom. (*pokazuje kišobran*)

JOŠKO: (*drugovima*) Što će nam odsad biti lijepo.

PROFESOR: A sada do vlaka manjkaju još puna tri sata, pa će se Josip do toga vremena spremati, a mi ćemo se pozabaviti.

IVANA: A jaz bum za čas spekla kolače, pak se bumo gostili, kakti da kćer otpravlam.

ĐACI: Živila, živila!

PROFESOR: Tamburaši napred! (*zasviraju seljančicu i svi plešu, također Ivana i profesor*)

Z a s t o r

K O N A C

POPIS PUČANSTVA

Šaljivi igrokaz u jednom činu

OSOBE: POPISIVAČ
MARIJA I JURA - stranke na popisu

Č I N I

PRIZOR I

Popisivač sam.

POPISIVAČ: (*razastire svoje tiskanice po stolu*) Tako, tako, tako. (*tare ruke*) Čovjek ne bi mislio, kako posao stvara ugodu. Popis stanovništva, popis svih vrijednih, radinih i žuljavih ruku. Ah, koja sreća! Pa onda popisati sve one mališane, naše buduće divove pa i one malene, koji još pušu kao vodeni konji. Pravi užitak. Zatim onu pitomu stoku, koja izmjera plodna, suncem obasjana i toplom kišicom natapana polja. Pa livadice. Nabrekle vinograde, sjenovite šumice i bogate voćnjake. Bože moj, mi građani imajući posla s tim ljudima, uistinu moramo biti presretni. Osim toga pobilježiti onu šarenu perad, koja veselo čepрка dvorištem - onoga kićenog pijetla, koji svako jutro promatra raspoloženje svojega gospodara žmigajući sad na jedno, sad na drugo oko. Zatim prirod, krunu seljačkog nastojanja i druga dobra. Čovjeku se naprosto širi srce i nadimaju grudi, gledajući takvu ljepotu. (*gleda na sat*) Samo da dođu ti ljudi, koje sam pozvao pa ću da počnem s popisom. (*čuje se kucanje*) A evo ih. Naprijed!

PRIZOR II

Popisivač, Marija i Jura. (kamiš mu viri iz prednjega džepa, a sa strane bočica s koje više puta potegne)

MARIJA I JURA: Faljen Bog!

POPISIVAČ: Uvijeke hvaljen. No vi ste brzo došli.

MARIJA: (*smiješeći se*) Je, gospon, dok ji još nije pune. (*Jura smiješeći se potvrđuje*)

POPISIVAČ: Izvolite sjesti. (*Jura i Marija se ogledaju*) Tu na stolac.

JURA: Fala im gospun, fala. Im smo se cele noći dosta naspali. (*sjednu i popisivač raspoređuje svoje tiskanice. Jura na prstima prilazi stolu, vadi iz džepa čašu, otare ju o svoju košulju i stavi na stol. Iz drugoga džepa izvadi bocu vina*) Buju malo probali, gospon. (*hoće natočiti*)

POPISIVAČ: (*spriječi ga da toči*) Hvala, hvala, ne mogu piti.

JURA: (*smiješi se*) Ali gospon, naše domače. To im tak lepe ide. Tak je slatko, da ga bi angeli pili. No naj probaju.

POPISIVAČ: Ne, ne hvala. Neću da pijem. Ja uopće ne pijem vina.

JURA: A tak. E onda bumo ovo. (*izvadi bočicu rakije*) To im je fina droždenka. Takve bolše ni v celom Zagorju.

POPISIVAČ: Nemojte točiti, hvala. Ja ne pijem ni vina, ni rakije. Ja ne pijem alkohol uopće.

JURA: Joj gospon, to pak imaju čist praf. Toga vraga lakolola bogibogme, če i jaz pijem. Ali domače vino i droždenku, to im bogme nemre škoditi, kej ti tu nema toga prokletoga lakolola.

POPISIVAČ: Kako da ne? U svakom vinu i rakiji ima otrova, koji se zove alkohol.

JURA: Ne, ne gospon, toga pri meni nemre biti, kajti su ključki od pelnice navek tu (*udari se po džepu*) i ja bi štel videti, gdo bi meni toga vu vino nasipal, kejti bi mu... (*stisne zube i zgrozi se*).

POPISIVAČ: Dobro, dobro, ali ja ne mogu piti, hvala.

JURA: (*smiješi se*) No gospon, samo male.

POPISIVAČ: Kažem vam da neću piti.

JURA: (*slegne ramenima i maše glavom kao da nešto nije u redu. Uzme čašu i boce, dođe na mjesto i sada pušeći od vremena do vremena, Kada Marija odgovara, nateže iz boce vino i rakiju, dok se prilično ne napije. Sjedne na mjesto i kaže Mariji*) Samo pazi da se ne bi v teri reči vkanila, kej ti gospodi ni glih za vervati.

POPISIVAČ: Ljudi, sad pazite! (*Jura pokorno ustane držeći šešir u ruci i boksne u rebra Mariju, kao da će reći: "Ustaj!"*)

MARIJA: (*Juri*) Kaj si me tek jako bušil. (*stoje oboje i prepokorno slušaju*)

POPISIVAČ: (*važno*) Dakle čujte. Po paragrafu (*traži ga po tiskanici*)

JURA: (*gurne Mariju*) Je li sem ti rekel, da je to štibra ili morti još vekši vrag - ide po paligrafu (*važno i značajno žmigne*)

POPISIVAČ: Po paragrafu 1, 3 i 7 imadete mi sve reči što vas pitam, kratko, jasno i istinito. Glavno je da istinu govorite. (*Marija i Jura nešto se sporazumljuju, a onda će*)

MARIJA: A ne bumo za te nič krivi, če bumo istinu povedali?

POPISIVAČ: Ljudi, što vam je!? Kakvi krivi, dapače - - -

MARIJA: Ali - - gospon - - jaz mislim - - - znaju - - vekša štibra - -

POPISIVAČ: Ni govora. Od toga nemate nikakve štete.

JURA: (*za se*) Bogme niti hasne. (*glasno*) A jali se i dugi popisivleju nutre?

POPISIVAČ: Ne, to se ne bilježi.

JURA: (*značajno Mariji*) Sem ti rekel, da s tega ne bu nič dobrega. (*obojе se lukavo smiješe*)

POPISIVAČ: No počnimo. Tko će prvi? (*Jura i Marija se pogledaju i sve jedan drugoga nutka*)

JURA: (*Mariji*) Počni ti. Jas ti bum pomogel. Ne buju nas vkanili.

MARIJA: (*Juri*) Dobre. (*glasno*) Pak onda jas perva bom.

POPISIVAČ: Koji vam je kućni broj?

MARIJA: Znaju gospon poglaviti, bum im istinu povedala. Moj je štirdeset dva, a mojega suseda petnajst.

POPISIVAČ: Vi ste Bajcer Marija?

MARIJA: (*smiješeći se*) Je e - eh. No vište. (*prema Juri*) Viš oni vre se znaju. Baš je tak.

POPISIVAČ: Jeste li domaćin?

MARIJA: Je domača sem. Jas i još nekuliko nas. Se sami domaći.

POPISIVAČ: Ne pitam vas to, nego jeste li domaćin, starješina?

MARIJA: Je nekak neg sem. Od svih domaćih sem starejša - samo so štroha starejši od mene.

JURA: Je, tak je baš gospon. To i jas morem potrditi.

POPISIVAČ: (*nervozno*) Ali ljudi, pa ja vas ni to ne pitam, nego tko je domaćin, gospodar, gazda u kući.

MARIJA: Je, gospon, mi sme tak, kaj jeden drugoga moramo poslušati i tak si gospodarimo.

JURA: Znaš Marica, to je istina, ali se zapisati mora samo jedan, teri se za hižu najveć stara.

MARIJA: A tak, no onda se jas najveć staram. A i tu je na mene za štibru.

POPISIVAČ: Kad ste se rodili?

MARIJA: Joj gospon, ja sem onda bila tak mala, da si tega nisem mogla zapametiti - a poklem, gdo bi mi pak to povedal, gda sem se rodila. Bogzna kakve mi druge konkurencije ideju po glavi.

JURA: Gli je tak.

POPISIVAČ: Vjere ste rimokatoličke?

MARIJA: (*smiješći se*) Je - e - eh., nekak, to im je naša vera purgerska.

POPISIVAČ: Jeste li rođeni tu u Lazi?

MARIJA: A jaz ne. V Krapine sem rojena. Tam ke je zde Vanić.

POPISIVAČ: Koga još imate u kući?

MARIJA: Onda Bajcer Marija - - Bajcer - -

POPISIVAČ: (*upada*) Kako, pa vi ste Marija.

MARIJA: A ne, ne, to su štroha, ali se jaz glih tak zovem kak i štroha. Samo kej meni veliju Marica.

POPISIVAČ: Koga dalje imate?

MARIJA: Bajcer Miško, Štefica, Julika, Ivek, Ruda, Roza, Jura i Imbra.

POPISIVAČ: (*ironično*) Pa vas nije puno!

MARIJA: Ne, ni nas pune.

POPISIVAČ: (*ljutito maše glavom*) Kad je koji rođen?

MARIJA: (*zamisli se*) Rojen. Hm. Rojen. Štroha su mi povedali, pak sem zatelebana. Miško, v jesen, gda se je vine pile - sad mu je dvadeseta prešla. Štefica, znaju, nju si je tak dal pokojni kerstiti, kaj mu za ime ne bumo pozabili - ona se rodila dok su se črešnje počele črleneti - a sad je v osamnajstem. Jalža v unu nedelu po trojaki - Julika dok smo kuruzu sejali ... Imbra med mešami, Jura mam nekak po vuzmu, Roza ima bumo rekli osam let, a ivek je bil dva meseca star, dok smo išli svetomu Roku. Za druge se niti ne zmislím.

POPISIVAČ: Pa šta ćemo onda? (*Marija se okrene Juri i pita ga pogledom*)

JURA: Je, gospon, pa gdo bi to znal. To su vam dijaki kak i moja prafesorica, koja nič nezna povedati. Tri leta ide v prvi razred i nezna nič. Tak je gli bilo i z menum. Dok sem se navčil pisati, mislil sem, da sam baron. (*pijano*) Od toga vam pa već nič neznam, ha, ha, ha. Nekaj sam si v pamet zabil, pa dal nič.

POPISIVAČ: (*ljutito*) Što se to mene tiče? (*Mariji*) A zašto ne zapišete kad su vam djeca rođena?

JURA: (*misleći da to njega ide*) Gde bi jaz to pisal, gdo se je gde rodil i vmer. To je župnikova briga. Samo znam za sakega, teri se rodil, da me košta 250 forinti. Jaz gledim, ali je flaša puna, a ne kulike su dijeca stara. (*posrne*) Znaju, kak veli Bosanec (*nasilnom štokavštinom*) Kad mi se kobila ždrebila onda se rodio. E, mi smo male onak, a oni su baš nič. Mi smo tuj zalupani, ali jih tam ima već.

POPISIVAČ: (*gubi strpljenje*) Vas nisam ništa pitao. Neka ona govori!

JURA: Ja pak moram ...

POPISIVAČ: (*ljutito*) Šutite. (*Mariji*) Da li su vam se djeca tu rodila?

MARIJA: (*pjevajući*) A tuj, tuj - gospon. Nigde drugde - gli tuj.

JURA: Pa gde bi se drugde rodili? Im smo ni mi cigani.

POPISIVAČ: (*samo gleda Juru*) Je li Miško oženjen?

MARIJA: Sila mu se ženiti dok sem jaz za nekaj. Kaj ga nema morti gdo serditi?

Pojde v soldačiju - zet je kve - kve - vezduhoplovstvu.

POPISIVAČ: Šta - a - čemu?

MARIJA: Pa znaju gospon - vezduhopovstvu - onak, kaj letiju po luftu.

POPISIVAČ: Je li možda vazduhoplovstvu?

MARIJA: Je, je gli je tak, vezduhopovstvu.

POPISIVAČ: Je li Jura muški?

MARIJA: Je nekak, drugo nemre biti, gda je tak na svet došel.

POPISIVAČ: Kojim jezikom govori?

MARIJA: Se samo horvacki, pokojni čaček znal mu je i nemški.

POPISIVAČ: Sad pazite. Kazat ćete mi, koliko ste priroda dobili u metričkim centima. (*Jura značajno drukne Mariju*)

MARIJA: Je znaju, šenice tak za pol vagana - male, ni vredno ni spovedati - se ne splati.

POPISIVAČ: Repe?

MARIJA: Lepe? Ni bila nič lepa, kaj ti ju je megla posmudila.

POPISIVAČ: Ali ne lijepe, repe!

MARIJA: A tak. Je nekaj smo meli, kaj smo dvakrat dopelali. Onda čisto malo smo meli kuruze, za tri košeka i bažula za štrinku, kej ti nam je štreka zela.

JURA: Je nebu ju potrlo, ja sam mel ober petnajsto, pak mi je štreka pol zela, a ostala mi je sama pustača i husta i ona prokleta vukova jama. To vam ni za drugo, kaj bi posadil borovicu i ternje. Delam od kmice do kmice kak medved, a od sega toga nič. A onda, kavu poješ - pak ajd puce idemo na delo, a kava se scedi, pa nemaš nič. Sam me je vrag vu tem gornjem gradu na tem bregu zaderžal, sama kupina, glog, černi tern. Zbogom diko, ja odoh u Liko, pak bum rajše koze pasel.

POPISIVAČ: (*skoči ljutito prema Juri*) Pak ste se umiješali. Pa što vi to pričate, ono što nije...

JURA: Kak ni? Je, bogme je (*udari se u prsa*) gli tak.

POPISIVAČ: (*uzrujano*) Ali čovječe, budite već jednom pametni. To ne spada ovamo.

JURA: Je kak ne...

POPISIVAČ: (*vikne*) Šutite!!!

JURA: No, pak bum čkomil.

POPISIVAČ: (*Mariji*) Što još imate?

MARIJA: Je, taj za jen pelajec kerme - kum - pera, kaj se do fruštuka zorje, a ono pa kaj je doma, to nič ne vela.

POPISIVAČ: Raži?

MARIJA: A herži nič ne sejemo. Mamo ali huste, teru ne nucamo.

POPISIVAČ: (*udari se po čelo zbog zabune*) A pirinač? Uf!

MARIJA: Je, je sam drač, to je za svinje - tu dole pod Teferovom hižom, ali smo to prodali.

JURA: Je, onda znaš Marica, gore je još ono ternje.

MARIJA: Ne, ne, Jura - bumo rekli spašnik.

POPISIVAČ: Koliko imate voćaka?

MARIJA: Samo sem jenu kvočku mela - i tu sem szsedu dala.

JURA: Je, vrag ju odnesel - i ta mi je sa jajca sprehladila, pa su ostali sami žlapertki.

POPISIVAČ: Ali ne to - nego koliko imate voćaka, krušaka, jabuka?

MARIJA: (*češlja si kosu*) Je, sada nekaj mamu, ali nič ne rodi.

POPISIVAČ: Šljiva?

MARIJA: Tih drijev tu za hižom (*pokazuje rukom*) jedni dvajst. Jabuk ne kak tu gore. Črešnje smo v Lazi meli, pa su ih drugi jeli, onda smo ih posekli.

POPISIVAČ: (*češka se nervozno po glavi*) A višnje?

MARIJA: To imamo - ali su se vsehnule, pa smo ih posekli i onda kruška ova stara, al ne rodi nič.

JURA: Se je već posušila. No ni se čisto posušila, ali ni ne rodi. Staro sito i korito nič ne vela. Samo da mi je otud prejti.

POPISIVAČ: Opet vi! (*primi se obim rukama za glavu*) U - u - u - (*Jura se nedužno drži*) Orah?

MARIJA: Orehi? Orehov je tuliko, kaj je pri kuruznom okapanju potrošarina. Ali ni to ni sako leto. Vu to človek nemre meti poverenstva.

POPISIVAČ: Limune? (*lupi se po čelu*) Opet...

MARIJA: Mi tega nič ne nucamo, mi smo ni gospuda.

POPISIVAČ: Imate li kakve strojeve? Plug, branu i druge?

MARIJA: Plug je i nekakva stara brana s tri klina. (*smiješi se*)

POPISIVAČ: A prskalica?

MARIJA: A kaj je to? (*smiješi se*) Morti šprica? (*popisivač potvrđuje*) Je, to imaju stric, ali mu već nič ne vala - to već niti vodu ne derži. Onda mamu jena kola, ali su deržavna. Bila su na popisu. Meli smo i sečkaru, pa smo ju prodali, gore pri puljku.

JURA: (*sve potvrđuje pijano*) Gli je tak.

POPISIVAČ: Koliko težaka trebate na godinu?

MARIJA: A kaj bi znala reči, Jura. Toga po priliki ponucam dosta.

JURA: (*važno*) Hm, v kopi, bumo rekli, osam do deset, prekapajne kakti pet. Onda koscí. Do dvajst i još več.

POPISIVAČ: (*za se*) Opet taj. (*Mariji*) Kakvo blago imate?

MARIJA: (*nasmiješi se*) Blage? Jenu kravicu, malu, tuličnu bušicu imam, ali to ni vredno ni pisati se ne splati. Meli smo bolšu, pa smo ju prodali.

POPISIVAČ: Koliko daje mlijeka na godinu?

MARIJA: Hm. (*smiješi se*) Kulike? Če se Bol dvori već da. Če je lačna, ne da nič. Jedno trideset litrov.

POPISIVAČ: A zar ne da na dan bar pol litre?

MARIJA: Je dok je breja, ne da nič, gda se pa oteli - tele se poceca i mi ne dojdemo na red.

POPISIVAČ: No dok se doji, dade na dan bar jednu litru.

MARIJA: No ne tulike - ali da za jen polič.

POPISIVAČ: Pa to je onda na godinu 180 litara.

MARIJA: Je, tak nekak.

POPISIVAČ: Imate li konje?

JURA: (*smije se pijano*) Ha, ha, ha. Ima takšnega, kak i jas, teri čeka na mleko, a onda dukne na drijeve. Ja sem sam konj, delam kak vrag, a od tega nemam nič. Joj, da vam povem, kakvo je naše življenje tam v gornjem gradu na bregu. (*ozbiljno*) Nek imam i jas jednu.

POPISIVAČ: (*zamišljen, misli na kravu i bilježi u tiskanicu*)

JURA: A tak? Je jalovka, bog ju vbil. Mislil sem da je breja i več je morala povreči, a od sega nič.

POPISIVAČ: Pa onda ipak imate kravu, a velite da ste takav siromak.

JURA: Vraga, kaj bi mel - Eine Frau...

POPISIVAČ: Šta, kakva frau?

JURA: Eine Frau Ziege... kozu...mam.

POPISIVAČ: (*ljutito i sve jače*) Opet ste se upleli, pa sam pogriješio. (*trga tiskanicu*) Zašto ne šutite? (*prišavši k njemu potrese ga za ruku*) Zar zbog vas nikad gotovo. Je - e - li?

JURA: (*zastrašeno, skoro plačući*) Je, gospon će im ne povem, buju mislili da je drugač - pak - -

POPISIVAČ: Ali šutite!!!

JURA: Je, bum sad čkomil.

POPISIVAČ: Recite mi vi Bajcer Marija, koliko imate peradi? Mladine?

MARIJA: Je, imam pet čučic i jednoga gazdu.

JURA: (*misleći da je Marija previše rekla*) E to vam je se nič, nema nič kak ni jas, tri kokoši i jarec kokot.

MARIJA: (*ispravlja se*) To vam je koburacija. Jeni bumo pak sutra zaklali, a jenu smo prodali. Onda su samo tri. Onda još dva čučeka, ali se i ti slabo deržiju. Se vrane zdigneju i lisice poberu.

POPISIVAČ: Što se to mene tiče. Recite mi broj i ništa više.

MARIJA: Več pa nič.

POPISIVAČ: Koliko jaja dobijete od njih?

MARIJA: Joj pa kak bi to za sigurno znala. Negda je v tjednu znesla, negda pa nije. Gdo bi im to mogel povedati. Kupila sem kaj sem nasadila.

JURA: Im gospon znaju da smo mi pri jajci slabi, kad kokoši nemamo.

POPISIVAČ: (*bijesno*) Opet vi! Kad ćete jedamput prestati? (*ide k njemu, a Jura odmiče*) Zar ne možete šutjeti? Vi... (*grozi mu se*)

JURA: (*plačljivo*) Je, gospon, će om se ne povem buju mislili, da jim nečemo istinu povedati.

POPISIVAČ: (*bespomoćno klone na stolicu*) No, što hoćete kazati? Poludit ću.

JURA: Kaj bi bilo jajec, če v mesecu jenkrat znese. Če i znese, to susedova kusa odnese. Če mi ga i v letu jenkrat znese... Ne vidim lupine v mesecu. Mi smo bokčarija. Šutra zobati ne će. Či joj kuruzu dam, onda pa jas nemam. Celo zimo su nesle, nesle, a nijednoga

jajceta. Saki dan popeva, popeva, a nema nič. Niti je kvočka, a niti nema jajceta. A večkrat pa i ima jajce, ali dukne na plot i jajceta ni.

MARIJA: Nu vište gospon!

POPISIVAČ: (*drže se neprestano za glavu*) Jo - oj! Možete ići.

MARIJA. A kaj nebuju več pitali?

POPISIVAČ: (*odrješito*) Ne!

MARIJA: Viš Jura, gda do jajec dojde, onda je spitavajne gotovo. Zbojgem:

POPISIVAČ: (*klonuo, stavi glavu na stol i više niti čuje Marijin "Zbogom" niti opaža da je Jura još unutra*)

JURA: Pamet v glavo. (*prilazi bliže i povlači popisivača za rukav*) Prosim ji lijepo, kaj bi ...

POPISIVAČ: (*digne preneraženo glavu, brzo se digne i vikne*) Šta, zar si još ovdje?

JURA: Je, gospon, kaj me ne buju?

POPISIVAČ: (*prilazi od stola k njemu, a Jura odmiče i bijesno*) Ne, ne bude ništa, sutra jel čujete. (*pođe k njemu, ali Jura pobjegne k vratima i mahne rukom pred svojim čelom kao da će reći: tomu nije nešto u redu*)

JURA: Onda zbojgem.

POPISIVAČ: Zbogom. I to je posao, koji se zove popis stanovništva. Uf ... pravo je rekao Nietzsche, da je običan čovjek broj, koji da nosi đavo i statistika.

Z a s t o r

K O N A C

NAUKOVNI UGOVOR

Šala u jednom činu

O S O B E:

DJELOVOĐA zanatlijskog udruženja, inače upravitelj zanatske škole

ŽIGA, limarski majstor

TONČEK, seljak

GRGA, njegov sinčić

Odigrava se u uredovnici Udruženja zanatlija za srez x.

PRIZOR I

Djelovođa sam.

DJELOVOĐA: *(vadi iz stolke pero, poslaguje knjige, ravna tintarnicu - pregleda tiskanice i potihogundna neku pjesmicu. Od časa do časa se nasmiješi, zatim)* Obrtnik, zanatlija - to ti je život! Zasučeš rukave, alat u ruke, napneš mišice i gospodin čovjek. Slobodan, neovisan. Zar ne? Ne dopadne li ti se jedno mjesto, a ti brate, put pod noge i svagdje ćeš naći posla. Slobodan ko ptičica! *(fćuka - oponaša slavuju ili druge ptice, zatim)* I onda zar nije dobar obrtnik svoj čovjek - gospodin? Samo mora biti valjan. E, nego kakav? Valjan, vrijedan, napredan, prosvijećen - da, takav mora da bude. Pa - eto, zato se i vlast brine. *(čuje se kucanje)*

PRIZOR II

Djelovođa, Žiga, Tonček i Grga.

(Najprije ulazi Žiga. Proviri glavu i zove ostale prstom. I oni šuljajući ulaze)

ŽIGA: Dobro jutro! *(Tonček i Grga isto ponove)*

DJELOVOĐA: *(malo još nešto čita, a onda)* Dobro jutro, ljudi. *(pođe prema njima i rukuje se)* Vi uranili, a - a? E, lijepo je to!

TONČEK: Samo smo išli s pajceki na sejem - pak smo glavneše obavili. *(Žiga ga trkne - nek pazi što govori)* I sad smo se sim male požurili.

DJELOVOĐA: No pa kako bijaše na sajmu? Je li dobra trgovina?

TONČEK: Dobre je bile. Jas sem vse prodal, samo sem z majstorom na ovi prasički *(povuče djelovođu k prozoru)* na dvajst forinti ostal.

DJELOVOĐA: Što, da to prase stoji 10 dinara.

ŽIGA: Nije gospon, za tulike smo se još nije pogodili.

DJELOVOĐA: A što biste želili?

TONČEK: Joj, kaj bi si jaz želel, to mi nigdo ne da. Jas sem cenil pedeset na štiristo.

DJELOVOĐA: Ali ne to, nego što hoćete?

TONČEK: Je, znaju, faleše ne kak dvajstipet na dve.

DJELOVOĐA: Ma to vas ja ne pitam! Nego što tražite ovdje?

TONČEK: Kaj tudi stražim?

DJELOVOĐA: Što tražite, tra-ži-te ovdje?

TONČEK: A tak. Znaju, tu takaj tak, nebum nič popustil.

DJELOVOĐA: Ali, čovječe, ne pitam vas ni to, nego što hoćete od mene?

TONČEK: No znaju, *(smiješi se)* njim bi itak petačo pustil.

DJELOVOĐA: (*češka se iza uha, a zatim oštrije*) Ma ljudi božji, ta zar me nikako ne razumijete! Što se mene tiče vaše prase. Pošto ste došli ovamo u kancelariju?

ŽIGA: (*Tončeku*) Gospon derektor te pitaju pokaj sme sim došli.

TONČEK: A će bi tak! Znaju gospon defektor, ov tu mali moj Grga bi tobož štel v navuk k gosponu špingeru.

ŽIGA: Pak bi šteli pisme napraviti, kad su nam rekli, da oni to zdej praviju.

DJELOVOĐA: Da, ja to sada činim. A jeste li se naredili - pod kojim uslovima?

TONČEK: Pod slovima? (*Žigi*) Pod terim slovima? Jas nigdar nis v školu išel.

DJELOVOĐA: Ne pod slovima, nego uslovima - uvjetima. (*Tonček i Žiga se bijelo pogledaju*)

TONČEK: Nisme tam bili. Idemo ravno z sejma.

DJELOVOĐA: Ma, jeste li se naredili - pogodili ili kako da vam kažem?

ŽIGA: A tak, to smo se još nije.

DJELOVOĐA: Pa iziđite onda malo napolje, pa se dogovorite, pogodite.

TONČEK: Joj, gospon, polje je daleke, je l ne bi mi to mogli i tu pri Šandoru? (*to je birtija*)

DJELOVOĐA: Nisam vam rekao da idete na polje, nego napolje - van iz sobe, na - tu na hodnik. Dok se pogodite.

TONČEK: Idemo. (*odu sva trojica*)

PRIZOR III

Djelovođa sam

DJELOVOĐA: Kako je naivan taj svijet. (*smiješi se*) Čovjeku čisto godi. (*pregleda spise po stolu i naiđe na tri službena pisma*) O - o pošta je već tu! Pa tri komada, jedan preporučeni! Da vidimo, što je. (*raskine omot, izvadi prazan arak papira*) Što to znači? (*otvori unutrašnju stranu - drugu - i tu piše*) A, tu je. (*smije se*) Nespretnjakoviću jedan! Zar ne znaš, na kojoj se strani počne pisati. (*čita*) "draki Koš pun krapina jasniše Pop i ša ni moljim za polokati Kalpicki iz Pit. kod slanok na Slavo, za pod Štopanje Đuro Sikirica pehacki še Krt", ha, ha, ha, ha! To ti je nešto! To bih morao poslati u prevodni ured. Što bi to moglo značiti? draki, malim početo, Koš veliko, pun malo, i krapina malo. Draki koš pun Krapina. To je valjda "Dragi gospon Krapina". Jasniše - to ne znam što je - Pop i ša ni - pop i ša ni, popisani, a to je potpisani - moljim - dobro, za polokati - valjda polagati, Kalpicki veliko - iz - malo Pit - veliko. To će biti kalfinski ispit. Točka. kot - malo, slanok na Slavo - veliko es. A - a, moli polagati ispit kot slavnog naslova. za - malo, pod Štopanje - veliko eš Đuro Sikirica pehacki še - Krt, Ka veliko. Moj Sikirica, tebi kanda nije pala sjekira u med. (*ulaze Tonček, Žiga i Grga*)

PRIZOR IV

Djelovođa, Tonček Žiga i Grga.

DJELOVOĐA: No jeste li se naredili?

ŽIGA: Nisme. Ne pusti onih deset forinti.

TONČEK: Bog mi pomori, če morem. Pajcek je lep, a kaj bi mi moja stara rekla. Bi me shiže sterala.

DJELOVOĐA: O - o, pa nisam vas ja poslao da se pogađate za pajceka, nego da se naredite za maloga. Kako mu je ime?

TONČEK: To je ov - ov Grga, bi rekal. (*Grga potvrđuje*) Ima ji devet, pak se ne morem mam zmisлити.

DJELOVOĐA: No, jeste li se naredili za Grgu?

TONČEK: Lefke za te. Im se lekše pogodime neg za pajceka. Znajuju dijece je dosti - pajcekov male - i onda pajceke človek nuca, a dijeca su same na strošku.

DJELOVOĐA: Ajde, da počnemo. Kako se mali zove?

TONČEK: Zovemo ga Grga, a pišeju ga gli kak i mene Hlupić.

DJELOVOĐA: Gdje je rođen?

TONČEK: Doma.

DJELOVOĐA: Iz kojega je mjesta?

TONČEK: Otkud sem i jas. Z Pačetine.

DJELOVOĐA: Kad se rodio?

TONČEK: (*češka se iza uha*) Gdo bi to se zapametil. Gospun kaplan su ga kerstili. Ja mislim, tal pred Božić, tele nam je bilo gli tri kedna staro gda se je rodil.

DJELOVOĐA: Možda ti, mali, znadeš?

GRGA: nemrem se toga zmisлити, jas onda još nis ni hodil.

DJELOVOĐA: Zašto niste izvadili krsni list?

TONČEK: Toga nam je ni trijeba - mi sme tu zblizoga, z Pačetine, nas saki pozna.

DJELOVOĐA: A imate li školsku svedodžbu?

TONČEK: To imamo. Samo je pri gosponu vučitelu, če ju buju nucali. Košta deset forinti.

DJELOVOĐA: Kako se vi majstore zovete?

ŽIGA: Naj oprostiju, ja sem Žiga Oslič, špengler otud.

DJELOVOĐA: Limar, dakle?

ŽIGA: Ja.

DJELOVOĐA: Kako dugo će nauk trajati?

TONČEK: Jaz mislim dva leta.

ŽIGA: To bi bilo premalo. Štiri.

DJELOVOĐA: Pa niste se složili?

TONČEK: Im se nič naj ne bojiju, lefko za te. Več se bumo pogodili. No kaj si rekal, Žiga?

ŽIGA: Štiri, puno je toga za navčiti se. Meriti bleh, rezati, lotati i drugo.

TONČEK: Im je Grga pameten dečec, bi to se lefke navčil za pol leta. No naj bu tri leta.

ŽIGA: No naj bu.

DJELOVOĐA: A što će biti, ako se razvrgne ugovor? Koliko tražite odštete?

ŽIGA: Im kaj bi zvergle, naj se nič ne bojiju. No naj bu dve jezere.

TONČEK: To je preveč. Bu dosti pet stotin. Im tulike ni ni krava vredna.

ŽIGA: Ne, ne. Dve jezere.

DJELOVOĐA: Vi bi htjeli tu zaslužiti.

ŽIGA: Im ni to za platiti. To je samo tak, da se čovek osekura.

DJELOVOĐA: Što da gura?

ŽIGA: Osekura, gospon.

DJELOVOĐA: Kakve ose da gura?

ŽIGA: Al su zgodni. (*smije se*) Ni to, nego kaj bum sikuren, kaj ne bi samo onak
odišel.

DJELOVOĐA: Kamo bi otišao?

ŽIGA: Doma, pak bi bil kvaren.

DJELOVOĐA: Vi se hoćete osigurati.

ŽIGA: Da, da osekurati - pak bi mi za to dve jezere platil.

TONČEK: To je preveč.

ŽIGA: Im, to je samo tak, če bi tobože jas njega bil - ili bi on odišel.

DJELOVOĐA: A bilo bi vam krivo toliko platiti?

ŽIGA: Im to ni za platiti, to je samo tak.

TONČEK: I tak je preveč. Šesto. (*udara dlanom o dlan kako se već pogađa*)

DJELOVOĐA: Valjda niste ovdje na vašaru?

TONČEK: Ni sme. No bu za sedamsto?

ŽIGA: Petnajsto. (*udara o dlanove*)

TONČEK: Zdigni Žiga, zdigni! Osem.

ŽIGA: Nemrem. (*udara o dlanove*)

DJELOVOĐA: Pa dokle se vi kanite pogađati?

TONČEK: Ne bu duge. Ni to krava! Osem, Žiga, osem. (*udara dlanovima*)

ŽIGA: Štirnajst. (*dlanovi*)

TONČEK: Devet, vudri, ne buš se kajal. Dečec je jake vreden. (*dlanovi*)

ŽIGA: Trinajsto. (*dlanovi*)

DJELOVOĐA: Do đavola već se jedamput pogodite, samo gubimo vrijeme.

ŽIGA: No naj bu dvanajst. (*dlanovi*)

TONČEK: Jezero, ni paro više. (*dlanovi*)

ŽIGA: Jedanajsto. (*dlanovi*)

TONČEK: Jezero, nič više.

DJELOVOĐA: Prestanite već jednom ili ću odmah otići.

ŽIGA: No naj bu pedeset na jezero. (*dlanovi*)

TONČEK: Deset forinti menje, same da se tulike ne pogajame. (*dlanovi*)

ŽIGA: Pet forinti. (*dlanovi*)

TONČEK: Pet forinti i kruna. (*dlanovi*)

ŽIGA: (*udare dlanovima oštro i ruke u zrak jedan drugome odbace*) Bog daj sreću!

TONČEK: Bog daj!

DJELOVOĐA: (*ironično*) Pa niste se dugo pogađali?

TONČEK: Nisme.

GRGA: Joj, čaček, im ne buju mogli tulike platiti.

TONČEK: Im, znam. Ti vrag i špingerijo! Kak buš dečec na turem išel? Skoro te ni
ne bum dal v navuk.

DJELOVOĐA: Po što ste onda došli ovamo?

TONČEK: Tak, sem probal, i sami znajo, gdo bi se na turen spuzal? Dobi švindl.

GRGA: Sem vam več rekal, da se ne bojim.

DJELOVOĐA: Ne bojiš se?

GRGA: Nič!

ŽIGA: Im pak se človek privči. Znaju, gospon derektor, ja tak fino skačem po lojtri. Bolje, neg po štengaj. Mi rajše po lojtri. To vam je tak, kak i oni konji berdski. Oni ne znaju po ravnici hodati.

DJELOVOĐA: Tako?

ŽIGA: Ne, ne. He, he, he, he. Oni vam ovak, gore noge dižu, kak da idu v breg. Tu ovi Štajarci kaj k nam dojdeju, i oni navek noge dižu. V zimi imaju čavle.

DJELOVOĐA: (*nervozno*) To se mene ništa ne tiče! Ni Štajerci, ni konji. Hoću točno znati, je l' mali ide u nauk ili ne.

TONČEK: Kad puno išče.

ŽIGA: Kak vraga puno? To niti ni za platiti, to je samo onak, a špenglerija je fini zanat. Ja sem navek bil partifirer.

DJELOVOĐA: (*nervozno*) Što se to mene tiče?

ŽIGA: (*jače*) Im moram človeku povedati, kad se boji. Imal sam trideset forinti na keden. Ali sem navek delal fin posel. To sem imal tak v grifu. Da me ni devetstodvadesetdevete griža vništila, o, gdi bi ja sad bil. Griža, znate, čovek nič nesme jesti samo piti. (*smije se*) A žena se tak bojala. Ona je mlada, a ja ako sem i stareši, ali čovek je itak čovek. Ona bi i dobila muža, je, ali kakvoga?

DJELOVOĐA: (*jače i nervozno, primi se za glavu*) Molim vas prestanite! Ili da sina - ili idete kući!

TONČEK: No naj bu. To ionak ni za platiti.

DJELOVOĐA: Dakle, za koliko ste se ono naredili?

TONČEK: Pedeset na jezero menje pet forinti i kruna.

DJELOVOĐA: Koliko?

ŽIGA: Ja im bum povedal. To im je kakti petsto dinarov i pedeset forinti menje dva i pol dinara i jena kruna.

DJELOVOĐA: (*maše glavom i preračunava*) Dakle, petsto četrdeset i sedam dinara i 25 para.

ŽIGA i TONČEK: Je tak je.

DJELOVOĐA: A što vi njemu dajete?

ŽIGA: Nič! Kaj bi mu dal? Koštu i spajne.

DJELOVOĐA: Koliko to računate, da stoji?

ŽIGA: Nič. To je za badav. Tak to pri nas ide.

DJELOVOĐA: Ali moramo u ugovor metnuti radi biljega. Koliko dnevno računate, prema tome se biljezi plaćaju.

ŽIGA: Kaj bum ja saki dan biljege plaćal? (*srdito*) Mam idem doma! Toga do sad nije bilo.

DJELOVOĐA: Ali što vićete? Kao da ćete hiljade platiti! To stoji par dinara samo jedamput platiti, a ne svaki dan.

ŽIGA: A tak? Naj oprostiju, gospon derektor, čovek se lahko razbelji. No naj bu štirideset dinarov spajne i košta.

DJELOVOĐA: Tako, onda idem i ja k vama na koštu. Metnimo bar dvjestapedeset.

ŽIGA: No naj bu.

DJELOVOĐA: Tko će platiti ispit?

ŽIGA: To vse njegov otec.

TONČEK: Žiga, im ti to bu odelal.

ŽIGA: No onda ja dam i za ispit.

DJELOVOĐA: (*Tončeku*) Vi donesite školsku svjedodžbu, mali mora ići u školu.

TONČEK: Kaj v školu?

DJELOVOĐA: Da, u školu.

TONČEK: Onda ne bu nič z sega toga. Jaz bi ga još v nauk dal, ali v školu ne. Idemo dečec doma. (*primi ga za ruku i pođu*)

DJELOVOĐA: (*kako je sjedio skoči za njim i prihvati ga za rukav*) Ali, čovječe, kuda ćete.

TONČEK: Doma idem. Kaj bi mu babica rekla, da čuje, da v školu mora iti. (Briše si oči) Bi nas vse s hiže otirala. Zbojgem.

DJELOVOĐA: (*još uvijek ga držeći*) Ta, nemojte, zaboga, a zašto? Škola mu je samo na korist.

ŽIGA: Im kam mam bežiš? Im ti ga ne bumo na silu zeli.

TONČEK: Jaz njega ne dam. (*žalosno*) Bi mi ga tam bili.

DJELOVOĐA: Ha, ha, ha. Što govorite djetinjarije? Kod nas se uopće ne tuče.

TONČEK: Neee? Im pa kakva je to škola, gde ne bijeju! Toga ni predi bilo!

DJELOVOĐA: Bilo, ne bilo, kod nas se ne tuče.

TONČEK: Gospon defektor, samo bi ji lepo prosil, neg za ne bijeju, (*tiše djelovođi*) bum im donesel tak veliku racu.

DJELOVOĐA: Dobro, dobro, ne trebate se ništa bojati. A sada ćemo potpisati ugovor. (*daje pero najprije Žigi*) Evo, tu. (*Žiga primi za pero, a djelovođa ga pusti, pero padne na ugovor i zamrlja ga. Djelovođa ljutito*) Koga vraga ne pazite?! Ako vam dodam pero, što ga ne držite!

ŽIGA: Naj oprostiju! A kaj bum deržal, kad pisati ne znam.

DJELOVOĐA: Tako? Pa što ne kažete? kako ste vi izučili zanat bez škole?

ŽIGA: Smo sako leto dali gosponu vučitelu pajceka, pak je dal pismo. Im to je tak predi bila šega.

DJELOVOĐA: (*maše glavom. Tončeku*) Evo , potpišite vi!

TONČEK: (*smije se*)

DJELOVOĐA: (*ljuto*) Što se smijete?

TONČEK: (*smijući se*) Prosim ji lepe, gospun defektor, im naj ne delaju z mene bedake.

DJELOVOĐA: Ali što vam je? Kakve bedake?

TONČEK: Im ako guspoda (*pokazuje na Žigu*) ne znaju pisati, kaj bi mi bokci, terima to ne trijeba. Barem ne znamo vekslin potpisati. (*publici*) Jaz ne razmem, kaj ta guspoda tulike preštímavlejo to pismo. Im nemre biti saki župnik, ni vučitel.

DJELOVOĐA: Onda primite pero.

TONČEK: Naj oprostiju! (*popikne se i sruši na djelovođu*)

DJELOVOĐA: (*bijesan odgurne ga*) Čovječe, zar ste poludjeli! Je li? (*Tonček se pokislo drži. Djelovođa ustane*) Već se sate s vama ovdje natežem i sada - još ćete me zgnječiti. Vi! (*Tonček odmiče*)

TONČEK: Naj oprostiju, sem ni štel. Sem se male popiknul.

DJELOVOĐA: Kad idete kak muha bez glave.

TONČEK: (*smije se*) Jehh.

DJELOVOĐA: Evo, prihvatite. (*Tonček prilazi sa strahom i prihvati pero, ali mu se prilijepi za prste*) Pustite, kog vruga držite.

TONČEK: Prilepile mi se. Naj bole potegnu.

DJELOVOĐA: Kako prilijepilo?

TONČEK: Bil sem pri kumu, znaju onom šoštaru, pak sem si male popa zel. (*pokazuje postolarsko kelje*) Bum si okvirce zakeljlil.

DJELOVOĐA: Dođi ti mali, pa potpiši. Znaš li pisati?

TONČEK: Kaj fiškal. Zbavil je pervi razred vu četiri leta. (*Grga uzme pero i počne se potpisivati. Kod toga pravi najrazličitije grimase, kako već prave djeca, kad se s pismom bore*)

DJELOVOĐA: (*pogleda što je napisao i čita*) Hrga. Hrga? Pa nisi ti Hrga, nego Grga.

TONČEK: Malo je sprevernul.

DJELOVOĐA: (*gleda što mali piše, a onda naglo*) Zaboga, pa nisi ti... (*mali se brecne i prevali tintarnicu na ugovor i svega ga polije, a djelovođa drhćući od jada*) Tiii! Tiii! Šmrkavac! Tiii, tiii! (*stisne šake i prema njemu, a mali se sakrije iza oca, djelovođa pođe za njim. Mali uzmiče i konačno pobjegne van*) O Bože, Bože! (*skoro plaćući*) Ta što ću sada?! Sve mi je uništio! A zašto sam mu išao nešto govoriti? Kako neću. Mjesto Grga, napiše Hrga. To je i božepomozi. Ali mjesto Hlupić napiše, pomislite, Glupić. To više nije isto prezime. Što ću sad?

TONČEK: Naj još jenkrat prepíšeju.

DJELOVOĐA: Šta, još jedamput. Već je i podne prošlo. Nikada više. Čujete.

TONČEK: Onda nebu nič, Žiga. Ti si drugoga najdi. Zbojgem.

DJELOVOĐA: (*zadnje riječi djelovođu toliko raspale, da je počeo urlati*) Štaa? (*stisne šaku*) Vama nije stalo? Pošto ste došli? Napolje, nosite se. (*prilazi stisnutim šakama Tončeku*)

TONČEK: (*odmićući*) Prosim, mi je stale, ali ako oni ne čuju...

DJELOVOĐA: Šta, ne čuju, kad sam izgubio čitavo dopodne, onda ću još jedan sat!

GRGA: (*lukne na vrata*) Odite čaček, dok ste još celi.

TONČEK: Čkomi, mali. Sme dva.

DJELOVOĐA: (*spazi maloga*) A tu si ti! (*Grga pobjegne*)

ŽIGA: (*Tončeku*) Bumo si onda male seli, dok gospon napišeju.

DJELOVOĐA: Što ćete sjesti. Mislite, da ja zbog vas ni jesti neću. Sutra dođite, ja ću do onda svršiti.

TONČEK: Mi se bumo onda same potškribali. (*pokaže rukom kao da piše. Žiga potvrdi*)

DJELOVOĐA: (*ironično*) Da, vi bute samo potpisali.

ŽIGA i TONČEK: Zbojgem

TONČEK: (*malo se još obazre*) Bi ji prosil, naj maloga ne bijeje i naj oprostiju.

DJELOVOĐA: Dobro, dobro.

TONČEK: Onda zbogem. (*odu*)

DJELOVOĐA: Zbogom. (*odahne*) Hvala Bogu, da vas više ne vidim . Kako sam sretan, što s udruženjem nisam načinio ugovor. Ne za tri stotine, ni za tri hiljade. Napisat ću zahvalu. Unatoč najugodnije dužnosti, nije mi moguće zbog slaba zdravlja. Idem odmah napisati. (*sjedne i piše*)

K O N A C

Žiga kao bolji čovjek ima zimski kaput, s dignutim ovratnikom o ruci mu je obješen štap. U ruci drži šešir i puši cigarete.

Tonček je obučen seljački, ima batinu načinjenu kod kuće, još je kvaka zavezana. O ramenu torba. U njoj kukuruz i pomiješani kuhani kesteni, koje Grga od vremena do vremena vadi i jede, kukuruz se rastresa, a to mu Tonček sprečava. Tonček puni i puši lulu i često među zube stisnutim kamišem govori.

Grga ako ne vadi i ne jede kestene, onda iz svoga džepa trga kukuruzni kruh, a mrvice padaju dolje. Isto i kožice kestena baca dolje. A djelovođa ga samo preko oka, ljutito, pogledava. Osim toga od vremena do vremena zabljuje se u nešto, kao i otac mu i Žiga. Svrbi se i nos si rukavom briše.

KUMSTVO

Šaljivi igrokaz u 1 činu

OSOBE:

JOSO DRAGANIĆ, općinski načelnik i bilježnik

IRMA, žena mu

IVO, općinski pisar

TONČEK, općinski podvornik

MARA, služavka Draganićeva

LAŽOVIĆ, seljak i mnogostruki obrtnik

BARA, seoska vračara

HORVATIN, seoski učitelj

ČIN I

PRIZOR I

Događa se u kancelariji gospodina načelnika i bilježnika.

Draganić, zatim Tonček.

DRAGANIĆ: *(sjedi za pisačim stolom. Piše i svaki čas puše od vrućine. peć je usijana, a pokraj nje veliki kup drva. Tonček ne primjetivši načelnika ulazi sa šeširo na glavi i jedva se kreće noseći ogroman naručaj većih komada drva)* Tonček! Pa kog vraga radite!?

TONČEK: *(iznenađen desnom rukom strelimice skine šešir s glave, a jedan dio drva osu mu se na pod. Tad prepokorno okrene glavu načelniku)* Dobre jutre! Naj oprostiju, nis znao, da su tak friške v kancelariji.

DRAGANIĆ: *(ljutito)* Za kog ste đavla toliko zakurili? Tu je vruće, da se ne može izdržati!

TONČEK: *(u nepravilici)* Je, *(kao da nešto guta)* gospon načelnik, ja sem malo predi del takšnih jeno deset sukov. To ni pune.

DRAGANIĆ: *(sklapa ruke u čudu)* Pomozi Bože! *(prilazi bliže Tončeku)* Vi - i - i! *(uzme i komad u ruke)* Deset takovih komada?! Gomila! *(Tonček malo uzmiče i pokorno potvrđuje glavom)* Zato i je ovdje uvijek kao u paklu.

TONČEK: *(malo odvažnije)* Im, pak tople mora biti. Če denem dva, tri suka, neće goreti. To im je tak gospon.

DRAGANIĆ: Pa koliko ste već ove zime izgorjeli drva?

TONČEK: *(malo misli)* Kulike? *(grebe si zatiljak)* Gospon, za tu njihovu kancelariju i onu drugu baš ide osmi klafter - i...

DRAGANIĆ: Za ime Božje. *(uhvati se za glavu)* Osam hvati, osam hvati. *(pođe i kao klonuo sjedne na svoje mjesto)* Osam hvati, ta to je rasipništvo, to, to - to je zločinstvo! Prosto rasipništvo.

TONČEK: Prosim, nič nismo rastepli, se je zgorelo.

DRAGANIĆ: *(niti ga ne čuje)* To je grozno. Osam hvati za dvije sobe. To si ipak nisam mislio. *(uzme nešto i piše, a Tonček čučajući kupi preostala drva. Iznenada)* A zašto sada... *(Tonček se trgne i ponovo prospje sva drva po podu.)* Čemu ste peć usijali, a hladno uopće nije?!

TONČEK: Znajju gospon, jenkrat sem itak moral prikuriti, kad bi im drugač bile zima.

DRAGANIĆ: *(nešto jače)* Ali čemu tako jako?! I čemu toliki kup drva? Sada - kad je zima skoro prošla. Da je polovica siječnja, bura, snijeg do pasa i Bože pomozi, ali ... travanj.

TONČEK: *(uvjerljivo)* O, more još najjenkrat i burna i sneg, a kaj bi jaz onda včini, da se ne bi predi pripravil. Kaj bi onda oni rekli, če ne bi bilo v redu.

DRAGANIĆ: Ta, zar se trebate toliko spremati. Ako još i nadođe malo studeni, neće valjda ledeno doba.

TONČEK: (*smijući se*) Im more biti još i leda kak su meni moj čaček povedali. A onda lefke njim, ki same zapovedaju, a jaz dok sve napravim...

DRAGANIĆ: Ma jest! Da mi niste više toliko ložili i tih drva čitavi kup slagali. Jeste li čuli!?

TONČEK: Dobre. Ne bum više. (*kupi drva*)

DRAGANIĆ: To ste već sto puta kazali. I svaki dan vam isto govorim.

PRIZOR II

Prijašnji i Ivo

IVO: (*uđe*) Gospodine načelnice, molim vas (*oklijevajući*) četiri komada pera.

DRAGANIĆ: Što opet nova pera? Zašto ja jednim pišem tri mjeseca? Neki dan sam vam dao. (*ustaje*) Baš idem vidjeti! Je li moguće. (*izađe*)

TONČEK: Hm, hm. Sad su i oni male dobili. Baš su dosad meni kričali za derva, kak da ih je muha ščeknula.

IVO: (*više za sebe*) Znam da je škrtica, ali zašto bijesni? Govori kao da se ljuti na čitav svijet. (*vratu se zadihan načelnik noseći u ruci četiri držala sa starim perima*)

DRAGANIĆ: Da vidimo! (*pokušava pisati prvim*) To nije dobro. (*Drugim*) Ni to. (*malo ga šilji na brus*) To će biti još par dana dobro. (*kuša trećim*) Ne valja. Ni ovo ne vrijedi. Evo vam tri komada.

IVO: (*uzima, a onda bojažljivo*) Molio bih vas i jednu gumu. (*Tonček izađe napolje*)

DRAGANIĆ: Gumu? Kakvu gumu?

IVO: Za brisanje olovke i tinte

DRAGANIĆ: (*otresito*) Kog će vam to vraga! što vi imate brisati?!

IVO: Dogodi se...

DRAGANIĆ: (*srdito*) Zašto se meni ne dogodi? Evo vam. (*uzme nož i od svoje na stolu odreže*) To si spremite i čuvajte, a ne da svakom dajete brisati. (*netko kuca*)

IVO: (*odlazeći*) Hvala ! (*ponovi se kucanje*)

DRAGANIĆ: (*resko*) Naprijed!

PRIZOR III

Draganić i Lažović.

LAŽOVIĆ: (*polagano ulazi*) Dober dan!

DRAGANIĆ: Dobar dan. (*malo šuti*) Što želite? (*ne dižući glave uopće*)

LAŽOVIĆ: Došao sem radi onoga šutra, što sem ga vozil.

DRAGANIĆ: Vozili ste, pa što?

LAŽOVIĆ: Došao sem po novce.

DRAGANIĆ: Novce? Kakve novce, kad se šljunak badava vozio.

LAŽOVIĆ: Je, prosim lijepe, to je istina ali sem ja tri kubika dopeljal namesto dva.

DRAGANIĆ: To je vaša dobra volja. Nitko vas nije silio.

LAŽOVIĆ: Nigdo me nije silio, ali mi je rekao Miško, pandur, da se bu zvišek naplatil.

DRAGANIĆ: Pa koliko vi tražite?

LAŽOVIĆ: Prosim lijepo, im oni to bole znaju, kulko to košta. (*Lažović bi htio nešto finije izražavati se nego njegovi susedjani. On je navodno bio feljbaba*) 40 dinara.

DRAGANIĆ: To je preskupo. Dobijete 37 dinara.

LAŽOVIĆ: (*maše glavom*) Pa kaj mi to malo tergajo? Nu nek bu, kad ni drugač. (*za se*) Dobro, da sem i to dobil. (*glasnije*) A prosim ji lepo, gospon načelnik, bi li mogel dobiti i za onoga seromaka, terega sem do smerti zdvoril.

DRAGANIĆ: Neka vam napišu priznanicu na 305 Din.

LAŽOVIĆ: Ne bu tak dobro, prosim lijepo. To je samo za zdržavajne, a sprevod i jama?

DRAGANIĆ: No ajde 320 dinara.

LAŽOVIĆ: (*češka se iza uha*) Bormeš ne bu ni to dosti, kad sem morao platiti nosače.

DRAGANIĆ: Ma molim vas, kad je tko platio nosače za mrtvaca?

LAŽOVIĆ: Je, kak ni. Dok kad vumre naš človek, onda ga nose zabadav, ali tuđega nitko neče. Ja sem sakom platil pet dinara.

DRAGANIĆ: To ja ne mogu dati. Neka vam napišu namiru na 325 mjesto 320 dinara.

LAŽOVIĆ: (*češka se iza uha*) Dobro, idem. (*ode*)

PRIZOR IV

Draganić, zatim Ivo.

DRAGANIĆ: Samo bi razvlačili, nesreće nijedne. A onda zašto bi mene već treći put izabrali za načelnika, da ne čuvam. A onda, da svakom dajem, što bi meni ostalo.

(Ulazi Ivo)

IVO: (*pokazuje ceduljicu*) Gospodin učitelj moli vas kutiju krede i 30 araka papira.

DRAGANIĆ: Opet učitelj. To je strašno! Jede li kredu, što li? Pred mjesec dana dao sam mu čitavu kutiju i već je nema. Hm, znadem ja i zašto. On ovako velike komade (*izvadi iz džepa nekoliko manjih komadića krede*) ostavlja na stolu, te ih djeca bespotrebno troše na ploči. A to je još dobra kreda. I da se jučer nisam navratio u školu, bila bi propala. Poručite učitelju, da ja svaki dan ne budem davao kredu. (*Ivo ode*) Kako me samo ti ljudi gnjave, Sad im treba ovo, sad ono. Kao da ja nemam drugih briga. Uf, to krštenje, samo da to prođe. A ovi ovdje ništa ne mare. Samo daj, pa daj. Općinu bi upropastili. (*šuti i radi, a za čas bane u sobu učitelj Horvatin očito srdit*)

HORVATIN: Dobar dan!

DRAGANIĆ: Dobar dan!

HORVATIN: (*malo oštrije*) Dakle, što je s kredom?

DRAGANIĆ: Molim vas to ipak ne ide. Pred mjesec dana sam vam dao...

HORVATIN: (*odvažno*) To nije istina. Krivo ste upamtili. Ja nisam dobio kredu od onda, otkako smo se natezali za onu tintu. A tomu je već preko dva mjeseca. To je uostalom smiješno pravdati se za kredu, koja stoji kutija deset dinara.

DRAGANIĆ: (*otvara ormar i daje mu dvije kutije*) Evo vam pa čuvajte, ne da trošite za čitav srez.

HORVATIN: Koliko mi treba, toliko trošim. Još 30 araka papira

DRAGANIĆ: (*izvadi papir*) Evo 50 araka. To će vam valjda biti dosta za cijelu godinu.

HORVATIN: (*za se*) Neće meni više nitko dijeliti milostinju. Imam ja svoj proračun, a ja sam sit tog jeftinog skupnog naručivanja. Izvolite to poslati po svojem podvorniku. (*publici*) Eto, takvoga škrcra štiti i viša vlast. (*ode*) Zbogom!

DRAGANIĆ: (*sam*) Zbogom! (*uzme svaku kutiju i izvadi po par komada krede, a onda od svakog sloga papira po jedan*) Neće to učitelj ni primjetiti. (*zove*) Tonček, Tonček! (*ulazi Ivo*) Tončeka zovem, zar nije ovdje?

IVO: Sad je bio ovdje, pogledat ću. (*okrene se i pođe, ali se baš na vratima sukobi s Tončekom, koji ga gurne u sobu*)

TONČEK: (*zadihan*) Naj izvoliju, bil sem na dvoru, pak...

DAGANIĆ: A što letite ko muha bez glave, pa ništa ne gledate pred sobom. (*k'o grom nahrupi u sobu služavka Mara*)

PRIZOR V

Prijašnji i Mara.

MARA: (*zadihana*) Joj, joj, gospon - - milostivni je, ni - - milostivni nije dobre.

DRAGANIĆ: Zar opet zlo?! O - o, o. (*pograbi šešir i odleti, a za njime i Mara*)

IVO: (*Tončeku*) Što se pak to moglo dogoditi?

TONČEK: Im, kaj bi se pripetile. Znam jaz kakove su to njihove gospočke betežnarije, kad nekuliko let gospodu služim. (*mahne rukom*) Mala kijavica i nič druge.

IVO: Imate pravo, Tonček, ali mene ipak zanima.

TONČEK: Mene nič. (*obojica pođu prema vratima, a na to uđe Mara*)

IVO: Ha, evo. (*pogladi je po licu*) Ona će nam reći.

MARA: Dajte vi meni mir! Morete se i brez toga spominjati.

IVO: O, gle ti pužice, kak se srdi. (*pogladi je još jedanput, a Tonček prema njemu prijete rukom*) Kaži ti nama što se to dogodilo.

MARA: Nič strašnega, milostivna su si palec na nogi stukli i onesvestila se , a jaz sem mislila, da su vmerli.

IVO: Tako se lako ne umire. Zbogom ćuček. (*ode*)

TONČEK: Znaš, Marica, jaz se serdim dok te ta gospoda dirajo. Zakaj tuj hodaš?

MARA: Pa kaj im ja morem, kad su kak cucki.

TONČEK: (*grozeći se*) Uf, jaz im bum dal vetra.

MARA: Mani se Toni, sa su gospoda malo onak navudrena - - Nič se ne plaši, poznam jaz njih.

TONČEK: (*nježno*) Im jaz znam, da si ti tak dobra dušica, ali me itak nekaj tu pika. (*pokazuje na srce*)

MARA: To bu za štiri kedna več v največšem redu, dok...

TONČEK: Nič mi ne govori, jaz bum mam ponorel od veselja, dok pomislim na našu ženidbu.

MARA: Tihe, tihe, kaj vičeš - to još nigdo ne zna, da se jaz vdajem za (*Ponosno*) činovnika.

TONČEK: Pa zdej nek zna celi svet, da si ti moja. (*uštípnje je za ruku*)

MARA: (*vrisne*) Joj, Toni to boli.

TONČEK: Pa nisem te jako. Vi ženske zabadav kričíte, kak i deca. (*primi ju za ruku nježno*) No daj, Marica, da ti to mesto pogladim bu ti zdej mam prešlo.

MARA: Znaš, Toni, ni pristojne nam pucam, da nas muški jemlejo za ruke. (*hoće mu se istrgnuti*)

TONČEK: No, Marica, pak jaz sem ni muški, ja sem tvoj Tonček.

MARA: Ali more gdo dojtí?

TONČEK: Pak ga bumo čuli. (*privučje ju nježno i poljubi*) Kak je to slatke!

MARA: (*koketno*) Ti si zločest, Toni.

TONČEK: Kaj ti je al? Onda... (*brzo ju pograbi i dugo je ljubi u usta*) To ti je za štrof. (*čuju se koraci*)

MARA: Joj, negdo ide. (*uzme krpu i briše stol načelnikov, a Tonček k peći i neznajući što drugo, stavlja drva u nju*)

PRIZOR VI

Prijašnji, Draganić i Irma ulaze.

DRAGANIĆ: (*Tončeku*) Opet kurite. (*Mara iziđe napolje*) Zar vam nisam malo prije kazao...?

TONČEK: Naj oprostiju, sem ni štel, nekak mi se pripetile.

DRAGANIĆ: Dobro, dobro. (*ženi*) No hvala Bogu, da nije ništa gorega. Ona Mara nahrupila je, kao da ti svijeću drže, a to je i opet taj nesretni palac.

IRMA: Ah, da samo znadeš, kako sam ga povredila. I sve, ko prokleta pada na njega. Nego, što sam ono htjela. Jesi li govorio s gospodinom Vincekom?

DRAGANIĆ: U zoru sam bio kod njega.

IRMA: (*bojažljivo*) Pak?

DRAGANIĆ: (*samo slegne ramenima*)

IRMA: Što neće?

DRAGANIĆ: Neće.

IRMA: Pa zar ti je baš kazao da neće? To je skoro nemoguće. Tako uglednoj obitelji kao što smo mi. Jedan ve - živinar, pa neće. No i to mi je gospodin, koji ima i duga. Gle ti njega. Pa kako ti je kazao? Da neće?

DRAGANIĆ: Nije. Kazao je da je osobito počašćen...

IRMA: I ja mislim.

DRAGANIĆ: ... ali da mu je gospođa na oporavku.

IRMA: Da, znam ja to. Novaca nema ni on. Kako i bi, kad ona presvetla sve potroši. Takvi i nisu nama za kuma.

DRAGANIĆ: Dobro, dobro, u redu. Ali mi kuma svejedno trebamo.

IRMA: Pa naći će se.

DRAGAIĆ: A kako, i gdje? Htio sam svojega prijatelj, Štefanića i on bi sigurno jedva dočekaao, ali njegova žena nije za tebe. Jezičava je, kao da i sve druge nijesu takove. Kad sam već bio kod Vinceka, ne mogu više k njemu. Po selu se već pričalo i svijet je s pravom držao, da će biti Štefanić.

IRMA: Da smo barem u gradu. Tamo bi naše prijateljice, gospođa Polakova i Ružička objeručke prihvatile.

DRAGANIĆ: Vjerujem, ali kakva korist. One su predaleko, a danas je prošlo mjesec dana, kako je dijete rođeno. Ne smijem se već ni pokazati na ulici. Svatko me pita: "Je li kršten mali? Kako mu je ime?" A ja, dakako hladnokrvno: "Ima još vremena", a u sebi se grizem. Selo se zgraža i ja ti kažem, zadnje je vrijeme. Danas mora biti svakako!

IRMA: Samo tko će kumovati? Oh to kumstvo! Ajde nabroji mi par svojih prijatelja. Ti si tu i onako domaći.

DRAGANIĆ: Blagajnik Izidor...

IRMA: Uf, oni su tako nekulturni i prosti. Njegova žena je prava seljakinja.

DRAGANIĆ: Dobro, onda poštar Feretić...

IRMA: To je onaj, kojega se žena nosi kao seljakinja. A i on sam i ako ima gimnazije, tako je prost po peršoni.

DRAGANIĆ: Drugoga nema, osim lugara Ivetića i trgovca Fosića, ali za te već unapred znam, da ih nećeš.

IRMA: Ih, pa kako i bih. Što ti pada na um.

DRAGANIĆ: Drugoga nema.

IRMA: Da smo bar u gradu. (*stanka*) Znaš što. Ti se poznaš s Jurinićem, pristavom. On je domaći sin. Sad je na dopustu. Pođi k njemu.

DRAGANIĆ: Zlatna misao. Hitim, dok ne iziđe na šetnju.

IRMA: Koja sreća! Baš mi je drago. Takav kum nama odgovara. Gdje bi moje dijete na krstu niži od mene držao. No i to bi mi bilo lijepo kumstvo. (*pogleda na nogu u papuču*) Samo da nije toga nesretnog palca. Već ima osam mjeseci kako me boli. Bio je skoro i prošao, ali se rana povratila. Doktoru bi pošla, ali je preskup. To će i samo proći. Da vidim. (*izuje papuču i skine čarapu, te odmota krpicu s palca*) Uf, kako me boli. (*bane unutra Tonček*)

PRIZOR VII

Irma, Tonček, zatim Lažović.

IRMA: (*trgne se, a kad vidi da je Tonček*) O, to ste vi, Tonček.

TONČEK: Nakak, nego sem jaz. A kaj to oni majo milostivna, vutisku ili pozeblino?

IRMA: Ne znam, moj Tonček, samo to već dugo kisa i nikako da prođe.

TONČEK: A jesu li probali z lojem? (*gleda važno ranu*) On je za se rane jake dober.

IRMA: Lojem?

TONČEK: Nekak, z lojem!

IRMA: To još nijesam kušala.

TONČEK: Škoda. To pune hasne.

IRMA: Zaista?

TONČEK: A nego, mene je jenkrat rastova gran bila ostrugnula i onda su mi namazali i mam je prešlo.

IRMA: A gdje bih ja uzela loja?

TONČEK: Lehke za te. Jaz to navek sobom nosim. (*vadi prljav rubac i vadi iz njega komad prljava loja*) Jaz im ga bum nakapal.

IRMA: (*pošto je gotovo*) Hvala. Sva sreća, da sam se na vas namjerila.

TONČEK: Ja im još morem i druga vračtva reči, ako im to ne bi pomoglo. Jako je dobro slaninu deti ili čađo s koprivom naseckanom ili baguša naličiti.

IRMA: Što kažete, baguša, tu oduru?

TONČEK: Je dok se oče ozdraviti - ja sem jenkrat i kravskoga smeča del, pak mi je đuber zvlekel. (*Irma se zgrozi*) A ako su im šusti vuderli, onda moraju uzeti 50 zrn lenskoga semena, 50 zrn od konoplje i 50 od hajdine. To se stući, na peći napražiti i deti na ranu. Mora pomoći. (*kucanje*)

IRMA: Ajme, netko dolazi, a ja ovako. (*skriva nogu*) Naprijed! (*ulazi Lažović*)

LAŽOVIĆ: Dober... (*spazi Irmu*) Lju"m ruke, milostiva. (*drži priznanice*) Prosim, gde su gospodin načelnik?

IRMA: Sad će doći. pričekajte malo vani.

LAŽOVIĆ: (*spazi papuču na nozi*) Prosim lepo, naj ne zameriju, a šta im je na nogi? Da ni morti zanovtica ili koritnjača. To se lefke zvrachi s datuljinim semenom.

IRMA: Ta jel se i vi razumijete u rane?

LAŽOVIĆ: O kak ne. Dok sem ja bio u Trstu, ja sem jednoga i opereral.

IRMA: Bože sveti, je li to moguće?

LAŽOVIĆ: Britvu sem skuhal v kropu, kupil sem malo joda i vse je bilo v redu. Ni ga nič bolilo. A za vreme rata...

IRMA: A gdje ste vi to sve naučili?

LAŽOVIĆ: O, bil sem ja sikud. I što jemput vidim mam znam. Znam noge ramnjati, vodu prelevati, križice natirati, talove nametati, vračiti, krv puščati i kravi v krajeno mlesko povernuti.

IRMA: Dakle se razumijete v rane?

LAŽOVIĆ: To za mene ni nič. Dok sem bil sanitec na rumunski granici dobil sem baš za to dva ordena. Vsi su mi se čudili. Sam oberharc je rekel, da sem bolje napravil neg pravi doktor.

IRMA: Gledajte, molim vas, što bi to moglo biti?

LAŽOVIĆ: (*stavlja naočale*) Razvežite palac. (*pljucne na prste. Prihvati joj nogu, a nakon duljeg pogledanja*) Hm, hm. To je impluena. Ili upala.

IRMA: Ta nemojte za Boga!

TONČEK: Za pet ran Božjih! Oh, oh.

LAŽOVIĆ: Astam (*važno*) kak sam rekao. To je upala. Na to moraju deti listje od trpuca. ono vam zvleče svega đubreta. Morate tri put na dan mejnati i ako bi ji svrbelo, ne smiju s persti, z nokti svrbeti, nego samo puhati.

IRMA: A baš sada sam stavila loj.

LAŽOVIĆ: To je samo za friške rane. *(Tonček zadovoljno potvrđuje)*

IRMA: A ne znate gdje bi bilo toga trpuca.

TONČEK: Ima ga puna detelja. Idem mam po njega. *(ode)*

IRMA: Molim vas, strgajte mi taj loj s palca. Samo pazite, da me ne povredite.

LAŽOVIĆ: Nigdar. Dok sem bio u Nišu, ja sem najbolje rane zavijao. *(skida loj)*

IRMA: Šteta da niste otišli u liječnike.

LAŽOVIĆ: Fteli su oni mene za primarusa, ali ti i se zanat ne sviđa.

IRMA: A čime se sada bavite?

LAŽOVIĆ: Najveć z gospodarstvom i čitam romane.

IRMA: Romane čitate? Kakove?

LAŽOVIĆ: Nevina u ludnici, - Jahač istoka, - Crna osveta i druge.

IRMA: Prekrasne stvari. To i ja najradije čitam.

LAŽOVIĆ: I ja, dok je cajta, ali ja se bavim i zanatom. Znam lagve delati, kotle krpati, peći zidati i košare plesti. Onda cipele šivati i vse zanate koje jenkrat vidim, a mislim, da bi mogel jemput i na eroplan sestii...

IRMA: *(zanesena pljesne rukama)* Kako će vam biti krasno visoko u zraku.

LAŽOVIĆ: Jemput sem v ratu bil određen eroplanom. Baš v Gorici. Bil sem već feljbabljnin. Kad vrag je to. Idem ja po Gorici s još četiri čoveka, a pred nami dvadeset Talijana. Mi smo imeli mašingevero, a oni tri. Ja zemem našu i osam talijanov zrušim, moji su vsi pali, a onda sem i ja dobil v nogu.

IRMA: Bi li mogla videti.

LAŽOVIĆ: Bi, ali je tu - male previsoko. I tak ja mesto na eroplan vu špital. *(ulazi Tonček)*

IRMA: Jeste li donijeli?

TONČEK: Kak ne. Im toga je.

LAŽOVIĆ: *(stavlja na palac)* Za tjedan dana mora biti bolje ili gorše, a onda naj deneju listje od trsa ili paradajzla. *(uleti srdit Draganić)*

PRIZOR VIII

Prijašnji i Draganić.

DRAGANIĆ: *(usopljen maše rukama i hvata dah)* I opet ništa. Koj će vrag od toga. Ideš ovamo - ništa, ideš tamo - i opet ništa. Ili sam ja poludio ili cijeli svijet. *(sad tek opazi prisutnost Lažovića i Tončeka i to ga još jače razbjესni)* A što vi tu blejite, dok ja govorim o teškim obiteljskim problemima. Gdje mi je batina! *(uhvati ravnalo)* Još tu smrdite! Marš Napolje! Da ni čas nemaš mira. Beštije jedne. *(Tonček i Lažović pobjegnu. Malo odahne)* Eto ti sad. To je tvoja visoka politika. Nitko ti ne valja, a kakova si ti? Jesi li ti bolja? Ja se izmorih kumstvom bježeći kao lovsko pseto, a opet nikako do kuma.

IRMA: Onda ni pristav neće, ah!

DRAGANIĆ: Neće, jer ne može. Sutra putuje kući. Ženin mu otac je umro. Na sprovod će, žalost u kući.

IRMA: O, Bože, da smo bar u gradu.

DRAGANIĆ: Uzalud riječi. Nego, kazuj dalje, ja slušam naloge. (*kucanje*) Naprijed!

PRIZOR IX

Prijašnji i Tonček.

TONČEK: (*pruži zamotak Draganiću*) Naj izvoliju, to im je denešnja pošta.

DRAGANIĆ: (*pregleda*) Što bi to moglo biti? Pričekajte malo Tonček. (*razmata*) Ha, termometar. Kako je lijep. Brojevi su tako vidljivi. I stupnjevi. (*Tončeku*) Slušajte Tonček! Vi ovdje previše ložite, gorite sijaset drva, da vruće bude kao u paklu. Nabavio sam termometar i sad budete po njem ložili. Više od osamnaest stupnjeva ne smije biti. razumijete li?

TONČEK: (*kao da nešto guta*) Razmem. (*gleda u termometar kao u sablast*)

DRAGANIĆ: Evo, objesite ga na onaj čavao. (*Tonček sa strahom uzima termometar i vješa ga. međutim, ni bilježnik ni žena mu toga ne opažaju*) Kad je vruće živa se u njem diže, a kada je hladno onda pada. Razumijete li?

TONČEK: (*baca zdvojan pogled na toplomjer*) Razmem. (*ode*)

DRAGANIĆ: (*ironično budući da mu je svega dosta*) A sada draga ženice, da čujem tvoju posljednju riječ i da ti izvršim zadnju želju. Vrela boljih obitelji su zatajila i ja čekam.

IRMA: Uhu, uhu, zašto tako govoriš? ta jesam li ja kriva?

DRAGANIĆ: Pa to ja i ne mislim. Kako bi ti bila kriva? I kad si ti još uopće bila kriva? Bogata, lijepa, savršena - pa kriva. Uostalom, što ja tu mlatim. Govori brzo, hoću da čujem.

IRMA: Joj, joj! Pa idi onda poštaru.

DRAGANIĆ: K onoj seljakinji?

IRMA: Oh, kako me mučiš!

DRAGANIĆ: A poštareva prosta peršona?

IRMA: (*plačući*) Zašto si takav !?

DRAGANIĆ: Oprosti ženice. Idem i sad će biti sve u redu. Bolje kum ikaki, nego nikaki. (*hoće krenuti*)

IRMA: Usput nađi i kola, naš kum valjda neće pješke... Premda je skupo, uzmi kočiju, nek se znade, tko smo mi!

DRAGANIĆ: Ide u redu. Ti samo sve spremi. (*ode*)

IRMA: (*sama*) O Bože, Bože! Kako čovjek više puta zapadne u upravo glupe neprilike. Sinovljevo krštenje! Pa neprilika. svuda na svijetu radost i veselje, ljudi se otimaju o kumstvo. A kod mene - protivno. Moj sine, s tobom imadem od poroda same neprijatnosti. A što će tek poslije biti? Znam, da poštareva i blagajnikova žena jedva čekaju, ali to meni ne odgovara. To je kumstvo za nuždu. gdje bih ja niže od sebe! U buduće, neću biti tako nespremna. (*pogleda na nogu*) Gle taj moj, rastjera mi ljekare. (*viče*) Tonček, Tonček!

TONČEK: Izvoliju milostivna!

IRMA: Gdje je onaj čovjek, što je tu bio?

TONČEK: Sad ga bum dozval. (*ode. Za čas ulazi Tonček, Lažović i Bara*)

PRIZOR X

LAŽOVIĆ: Dober dan!

IRMA: Oprostite gospodine.

TONČEK: Kakov je vrabečni to gospon.

IRMA: Znete, moj muž je danas malo nervozan.

LAŽOVIĆ: (*smije se i potvrđuje*) Videl sem ja, da je malo nerozan.

TONČEK: (*za se*) I male onak. (*pokazuje rukom prema glavi*)

LAŽOVIĆ: Nego milostivna, ovo su kakti moja punica. Oni vam znaju puno toga vračtva, pak nek im oni poveju, jesem li im ja dobro povedal.

BARA: (*smijulji se i naklanja*) Ljubruke, dobra gospica. (*samosvjesno*) Jas već 37 let vračim od vurokov.

IRMA: Vugorkov?

BARA: Ne, ne. To je tak, ak vas negdo jake pogledi i vrekne.

IRMA: A to vi mislite uroke.

BARA: Je, je. (*Tonček i Lažović potvrđuju*)

IRMA: Onda vas je sam Bog k meni nanio. Imam u kući dijete, koje je sigurno ureknuto. Ili mu je nešto drugo. Hoćete li ga pogledati?

BARA: Kak ne. Ako su ni vuroki, ja znam i druge stvari. Znam vračiti od včinjanja, znam podrezavati jezik, če dete teške govori, znam ramljati ruke i noge, onda mleke vernuti, če gdo zeme, a se rane su mi kak na dlanu. Če mi očeju pokazati.

IRMA: O, kako ne bih! (*odmata krpu*) Eto...

BARA: (*gleda, smrkne se, a onda dva-tri puta u stranu kao da pljune*) Od kog došlo, njemu prošlo! (*mahne glavom*) E - e, to im je ni vse v redu. To vas je tuđi veter opuhnu!

IRMA: Tuđi vjetar? A čiji to?

BARA: Je, to im nesmem reči.

TONČEK: (*publici*) Ta bormeš na mekli jaše.

IRMA: Pa što ću?

BARA: Imaju neprijatela. Ali nič se nek ne bojijo. Ja se oteram. (*gleda nogu*) A trepucija su deli. On je dober, ali je tu i včinjeno. Moraju na par. Če imaju vreloče vode, jaz im ga bum napravila. Treba samo malo mulja od detelje, i lenskega semena. (*Lažović i Tonček potvrđuju*)

IRMA: O, pa toga ima dosta. Idemo odmah. (Tončeku) A vi kažite mojemu mužeku, da sam otišla doma.

TONČEK: Dobre.

BARA: (*povijajući ranu*) Znaju, dobra gospica, oni se moraju čuvati onih očiju, terima su trepavice duge i obrve zrasle. A onda sakega mladega petka nek nič ne delaju. Moj je sused delal na mladi petek pak mu je tuča vse vništila, a njegovom mejašu ni jeno zerno ni opalo. I onda nek sake kvatre jenkrat bosu i v rubači obijdu trikrat susedov kup slame, v zorju i se im mora prejeti.

IRMA: Tako? Samo Bog vas je na me namjerio. (*odu svi osim Tončeka*)

PRIZOR XI

Tonček i Mara.

TONČEK: (*sam*) Ta baba sakej zna.. Jenkrat su ju vidli na zagrebačkom mostu kak je letela. Ali, kaj to mene se dotikavle. Imam jaz i druge brige. (*pogleda na toplomjer i klima glavom*) Vrag mu ga je naj i dal i s takvem kurenjem. Sad sem dobio i tega ternevetra - i sad ti Tonček po tem kuri. (*približava mu se oprezno*) No pa kij si vrag. Naj sem magarac če morem prečitati, kaj piše. A moram čitati i kuriti, kejti drugač bum službu zgubil. (*spusti se na koljena i gleda u peć*) Samo, ako ne bu preveč. Če denem dva mala suka, im kak bu to gorelo? A ako više denem, morti se digne kaj ne bu v kancelarijo stalo. A ako pukne i slepodera kak dignamit? Tonček, Tonček, ne bu dobre. A kaj bi meni moja Marica rekla, da me vbijenoga najde. Bi me zešpotala na pesja kola. (*prema slici sv. Antuna, koja visi na zidu*) O ti sveti godovnjak, pomogni mi! Sad tu više ni opstanka. (*plačljivo*) Tak sem tu lepe služil, ali kad me čaček nisu v školu dali, da nebi veksle znal potpisovati. O čaček, čaček.

MARA: (*ušavši spazi Tončeka kod toplomjera*) Kaj je to Toni?

TONČEK: Vrag.

MARA: Kaj?

TONČEK: Vrag! Po tem se bu sad kurile.

MARA: Pa kako se to kuri?

TONČEK: A gdo zna? Tu bi se nekaj morale čitati, a ja ne znam. I onda tomu se nekaj diže.

MARA: Gde se diže?

TONČEK: Tu v nutre.

MARA: Tu se, veliš diže? ne vidim nič.

TONČEK: Ne vidim ni jaz. Tak su mi gospon rekli.

MARA: Ti gospodi se navek diže - - nekaj v glavi. Pak kak buš sad?

TONČEK: Je, kaj? Gospon su rekli, da bum - - išel. (*pokaže rukom kao da će ga baciti*) Bum išel v Zagreb.

MARA: (*prilazi mu hvata ga rukama*) Kaj veliš Toni?

TONČEK: Bum išel. Ni mi za općinu, nego - - ov - - kaj oču reči, ti si tu.

MARA: Pa me ne buš valjda ostavil?

TONČEK: Jaz ne bi, ali (*traži rubac, ali ga nema, pa briše oči likom, koje slučajno ima u džepu*) bum moral.

MARA: Ma , Toni, ti se z menom šališ. kaj ne?

TONČEK: Tu ni šale. od prvoga sikurno idem.

MARA: (*udri u plač*) O, Bože moj! Kaj sam ti kriva? Kaj sam takvega zgrejšila. (*plače*)

TONČEK: Naj se Marica, plakati. Naj! Bum se jaz po te vernul.

MARA: Ti buš na me pozabil, dok buš gospon. Tam su frajle...

TONČEK: Nič za te. Ja tebe itak mam najrajše. Nigdar te ne bum pozabil.

MARA: (*nasloni glavu na Tončekova prsa*) Kak sem jaz nesrečna, i sad se baš to mora pripetiti, a mi smo mislili za štiri kedna...

TONČEK: A kaj jaz morem, kad čitati ne znam. Jaz bum po te došal.

MARA: (*opet plačući*) Ti buš mene zabil, Toni...

TONČEK: Nigdar, Marica, tak mi Bog pomogel! Nigdar!

MARA: (*plačući*) Verujem ti sad, Toni... i... sad... mi je mam lakše.

TONČEK: A ti Marica, je li mi buš ostala verna?

MARA: Još pitaš? Kak ne bum!

TONČEK: A ta tu gospoda? Teri te navlače?

MARA: Pusti, te gospocke budake, na miru. Im mi puce smi ni tak zatelebane.

TONČEK: Znam jaz, da si ti prava puca, ali...

MARA: Samo se nič ne pojedaj... A gda buš išal?

TONČEK: Ne znam. Morti o prvom, a mortu več denes. Nego, znaš Marica, sad kad moram iti, a Bog zna kulike se ne bume vidli, daj ti meni sad jen kušlec.

MARA: (*sramežljivo*) Znaš, Tonček, da to nami pucam ne paše.

TONČEK: Kak ne. (*privlači ju*) Pak ti si moja... (*ona ga poljubi*)

TONČEK: (*pošto ju pusti*) Sad mi ni nič žal, kaj idem, samo kad me ti maš rada. Daj mi još jen! (*čuju se koraci*)

MARA: Evo, Toni. (*brzo ga poljubi*) Zbogem. (*otrči. Tonček se stisne uz peć, a načelnik uleti*)

PRIZOR XIII

Tonček, Draganić i na koncu Irma.

DRAGANIĆ: (*uleti usopljen, Tončeka ne primjeti i više*) Ništa, ništa! (*stišće šake*) Vi skotovi nijedni! Jedan smrdljivi poštar, pa kaže, da njegova žena neće nikom kumovati! Kuge nijedne. Vi nitkovići i lijenčine! Među vama ni nema za mene kuma. (*tiše, a Tonček stoji kao ukopan*) Nego, što je ono rekao, da se selom pronose vijesti, da će kumovati Štefanić, onda Vincek, Jurinić i nabrojio mi ih desetak. Selo sve zna i sprda se na sva usta. Da bar nisam naručio kočiju! I svijet se već sakuplja, ko na čudo. Da konačno selo vidi i to čudo, kuma i krštenje, kod gospodina načelnika. I jeste, bogami čudo. Oh, ženo, ženo. (*grozi se rukom prema njezinoj slici na stolu, a Tonček misli da to ide njega, pa se još bolje stišće uza zid i drhti*) Znat ćeš ti, tko sam ja. (*gleda na prozor*) Evo, selo vrvu. Ni jedna duša ne manjka. Da nije tebe (*stišće šake, a Tonček još jače drhće*) već bi lijepo sve prošlo! Što ću? Da vratim kočiju? Čitavo Zagorje bi sutra znalo. Znam, što ću. Prvoga čovjeka, koga ovdje u općini sretnem. Sada ili nikada. (*okrene se prema slici sv. Antuna i podiže ruke*) O daj mi ti Ante, dobri i sveti - -

TONČEK: (*upadne*) Izvoliju... (*tako da se zadnji slog "ju" slabo čuo*)

DRAGANIĆ: (*uzrujan nije ni primijetio čiji je to glas, misleći, da mu svetac govori - brzo se spusti na koljena i sklopi ruke*) Daj mi sreće, da nađem. (*pogleda odakle je došao glas i opazi Tončeka*) Ta to ste vi Tonček! (*ustane*)

TONČEK: (*koji si sve to nije mogao protumačiti*) Je, prosim ih lijepo.

DRAGANIĆ: (*ushićeno*) Ovamo, ovamo! Na prsa moja! Na srce! (*privlači ga k sebi, a Tonček se otima misleći, da je poludio*) Ne otimajte se, hvala Bogu, da vas imam. Sam mi vas Bog šalje! Što bih ja bez vas. (*pusti ga, a Tonček odmiče*) Kume, kume, kako sam

sretan! (*Tonček maše glavom. Tu nešto nije u redu*) Eto, tražim sreću i spas, a tu je. Dođite mi na grudi, dragi Tonček, dragi kume! (*kako Tonček uzmiče*) Šta - a - a I taj se ustručava! Zar i vi nećete biti krsni kum mome djetetu.

TONČEK: (*sad tek shvaća*) A će bi tak. Joj gospon načelnik, kak ne, ali same...

DRAGANIĆ: (*publici*) Neće mu se, ni njemu. Ali što ali?

TONČEK: Znaju, jaz bi ji nekaj lijepo prosil...

DRAGANIĆ: Kažite i tražite, što hoćete, srce ću vam dati.

TONČEK: To ne nucam, nego - oo -

DRAGANIĆ: Nego?

TONČEK: Lijepo bi jih prosil, da onoga vruga mekneju...

DRAGANIĆ: Koga, šta...

TONČEK: Onega ternevetra...

DRAGANIĆ: Koga, štaa?

TONČEK: Znaju, po terem se peč kuri.

DRAGANIĆ: A toplomjer, termometar?

TONČEK: Je, je terneveter.

DRAGANIĆ: A zašto da ga uzmem?

TONČEK: Gdo bi po tem kuril.

DRAGANIĆ: No, dobro, dobro, dragi kume. Evo, odmah ću ga uzeti. (*uzme ga i stavi u džep*) Tako.

TONČEK: Baš im fala. Od tega vruga nebi nigdar mirno zaspal.

DRAGANIĆ: Nego, evo (*svlači kaput*) promijenit ćemo kapute, da malo pristojniji idete u župni dvor. (*presvlače se*) Dajte da vam malo kosu počešljam i brkove naredim. (*redi ga. Načelnik si je obukao Tončekov kaput, a Tonček načelnikov i cilindar, a načelnik njegov stari šešir. Uđe Ivo i skameni se od čuda*)

IVO: Što se tu zbiva? (*načelnik ga niti ne opazi redeći Tončeka. Zatim će*)

DRAGANIĆ: Tonček, pa vi ne možete biti! Vi nemate ženske.

TONČEK: (*naivno*) Nemam. (*smije se*)

DRAGANIĆ: (*uhvati se za glavu*) Na to nisam ni pomišljao. Što ću sad? (*misli*) Znate što? A kako bi bilo, da s vama bude naša puca Mara. Bi li htjeli?

TONČEK: Joj na. kak ne. (*ulazi Irma*)

IRMA: Što radiš tako dugo? Sve je spremljeno. A gdje je kum?

DRAGANIĆ: (*dostojanstveno*) Eto. (*pokaže na Tončeka*)

IRMA: Tooo? Joooj, jooj! (*pada u nesvijest. Ivo i Draganić ju pridrže i posade na stolicu*)

DRAGANIĆ: (*Tončeku*) Dragi kume, mi idemo, a dok se vi vratite, sve će biti u najboljem redu.

Z a s t o r

K O N A C

NAPOMENA: *Tekst pisan kajkavštinom može si svatko preraditi u svoj lokalni govor, ako misli, da bi se komad time uspješnije prikazivao.*

U komadu "Pod vedrim nebom" u prizoru gdje vukodlak hoće ugrabiti djevojčicu, zgodno bi bilo upotrijebiti aeroplan, obješen na užetu, koje se diže s pomoću kolotura.

Vrlo povoljnu recenziju ovih igrokaza napisao je, povodom njihova objavljivanja, Aleksandar Freudenreich.

Dr. Juraj Magjerac
(Iz knjige Majka Božja Molvarska, Rim, 1957.)

ANDRIJA IVANČAN (rođ. 29.XI.1902.) završio je pučku školu u Molvama i neko vrijeme radio u općini kao pisar. Građansku školu je svršio u Virju, a učiteljsku u Čakovcu. Učiteljevao je u Čabru (Gorski Kotar) i Novom Vinodolskom. Svršivši Višu pedagošku školu u Zagrebu, postaje profesorom u Krapini, a potom u Zagrebu gdje još djeluje uspješno i plodno.

Kao odgojitelj surađuje u „Smilju“, „Radovanu“, „Omladini“ i „Pioniru“ pišući pjesme, basne i priče za djecu. Izdaje god. 1936. zbirku igrokaza „Pod vedrim nebom“ što za djecu, što za početnike u toj grani umjetnosti, a „Popis pučanstva“, „Naukovni ugovor“ i „Kumstvo“ za odrasle.

O prirodopisnim pitanjima piše u „Prirodi“, „Napretku“, „Suvremenoj školi“ i „Pedagoškom radu“. Konstruirao je shemu „Prividno godišnje kretanje sunca“, koju je Komisija Ministarstva prosvjete preporučila za serijsku proizvodnju, a služila bi kao nastavno sredstvo iz fizičke geografije u srednjim školama. Zatim -Shemu za automatsko očitavanje gornje i donje kulminacije zvijezda te Shemu za točno određivanje dužine insolacije- naročito upotrebljivu u arhitekturi i slikarstvu.

Pronašao je metodu grafičkog rješavanja nautičkog trokuta. Članak „Neka određivanja grafičkim putem u astronomiji“ predan je dne 22.X.1956. Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu, a samu metodu toga određivanja sada sistematski izrađuje.

Priredio Ivan Ivančan, 2021.